SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

GODINA X MAKARSKA 1970. BROJ 1

NAPRIJED ILI NAZAD

Ovim brojem naš list ulazi u deseto godište.

U ovom relativno kratkom razdoblju prebrodili smo dosta poteškoća. Mnogo puta se činilo da je došao kraj. Prvih godina bili smo napadani radi vrlo naprednog smjera lista, a zadnjih godina smo nekoliko puta čuli da je »Služba Božja« naš najnatražniji list.

Prikladno je da u ovom času pogledamo gdje smo i što treba poduzeti u pogledu kursa našeg časopisa.

Prije svega želimo sačuvati naše najuočljivije obilježje: SPONTANOST. Na prste možemo prebrojiti članke za koje smo nekoga molili da ih napiše. Sve je drugo napisano bez planiranja i organiziranja. Želimo svakako da i dalje tako bude. Pisanje mora biti spontani izražaj onog što je čovjeku najviše na srcu.

I nadalje želimo našim ljudima dati mogućnost da u »Službi Božjoj« štampaju članke u kojima izražavaju mišljenje s kojim se mnogi — pa i samo Uredništvo — ne slažu. Neka se jave i drugi koji misle drukčije. Štampat ćemo i njihove članke. Želimo unapređivati SLOBODU štampe dokle god se to ne pokaže štetno. Jedan nam je naš nadbiskup izrazio zadovoljstvo radi činjenice što se ljudima daje prigoda da slobodno izraze svoje mišljenje.

Dobro je da naša katolička javnost zna kakvo je stanovište Uredništva u današnjem religioznom previranju. Izjavljujemo da nam nije važno smatraju li nas da smo više ili manje napredni ili natražni, nego da li smo više ili manje kršćani, da li smo više ili manje uz Evanđelje, posebno uz Evanđelje kakvo nam se odražava u dokumentima svetog Sabora.

Ima li danas pojava u Crkvi i kod nas koje moramo okarakterizirati da su natražne, zastarjele, da koče normalni razvoj otajstvenog tijela Kristova? — Sasvim je očigledno da ima. Dignimo se svi da uništimo takve pojave.

Ima li danas u Crkvi i kod nas pojava koje nas pod imenom progresa udaljuju od Kristova duha? — Sasvim je očigledno da ima. Dignimo se svi da odvažno zapriječimo put takvim pojavama.

Neka nemarni, tromi i spori krenu malo brže!

Neka vatreni, revni i poletni paze da u naglosti ne skrenu s puta!

Ono što je Pijo XII kazao za područje liturgijske obnove, to danas treba reći o cjelokupnom našem nastojanju i djelovanju: »Neka lijeni i spori ne misle da njima dajemo pravo, dok korimo one koji su zašli s puta i obuzdavamo one koji su previše smjeli! Isto tako ne treba da nerazboriti misle da njih hvalimo, dok korimo lijene i nemarne!« (Enc. »Mediator Dei«).

Fra J. Radić

UPUTA ZA POSTEPENO PROVOĐENJE APOSTOLSKE KONSTITUCIJE »RIMSKI MISAL«

Apostolskom Konstitucijom »Rimski misal« koju je Vrhovni svećenik papa Pavao VI proglasio 3. travnja ove godine odobren je novi Rimski misal, obnovljen prema odredbama Drugoga Vatikanskog sabora. Do sada su izišla tri dijela tog Misala i to »Opća uredba Rimskoga misala« i »Red mise« proglašeni odlukom Svete Kongregacije obreda 6. travnja 1969; zatim »Red čitanja u misi« što ga je izdala ova Sv. Kongregacija 25. svibnja 1969. Ostali dijelovi Misala bit će izdani uskoro.

Navedenim dokumentima određeno je da se novi obredi i novi tekstovi imaju upotrebljavati od 30. studenog ove godine tj. od prve nedjelje Došašća.

Provođenje ovog dijela obnovljene mise povezano je međutim s brojnim i velikim teškoćama, jer se traži ogroman posao pripreme prijevoda na različite jezike, izdavanje novih knjiga. Potrebna je nadalje iscrpna i pogodna pouka vjernika; treba u skladu s time mijenjati neke navike svećenika i vjernika.

Ima li danas pojava u Crkvi i kod nas koje moramo okarakterizirati da su natražne, zastarjele, da koče normalni razvoj otajstvenog tijela Kristova? — Sasvim je očigledno da ima. Dignimo se svi da uništimo takve pojave.

Ima li danas u Crkvi i kod nas pojava koje nas pod imenom progresa udaljuju od Kristova duha? — Sasvim je očigledno da ima. Dignimo se svi da odvažno zapriječimo put takvim pojavama.

Neka nemarni, tromi i spori krenu malo brže!

Neka vatreni, revni i poletni paze da u naglosti ne skrenu s puta!

Ono što je Pijo XII kazao za područje liturgijske obnove, to danas treba reći o cjelokupnom našem nastojanju i djelovanju: »Neka lijeni i spori ne misle da njima dajemo pravo, dok korimo one koji su zašli s puta i obuzdavamo one koji su previše smjeli! Isto tako ne treba da nerazboriti misle da njih hvalimo, dok korimo lijene i nemarne!« (Enc. »Mediator Dei«).

Fra J. Radić

UPUTA
ZA POSTEPENO PROVOĐENJE APOSTOLSKE KONSTITUCIJE »RIMSKI MISAL«

Apostolskom Konstitucijom »Rimski misal« koju je Vrhovni svećenik papa Pavao VI proglasio 3. travnja ove godine odobren je novi Rimski misal, obnovljen prema odredbama Drugoga Vatikanskog sabora. Do sada su izišla tri dijela tog Misala i to »Opća uredba Rimskoga misala« i »Red mise« proglašeni odlukom Svete Kongregacije obreda 6. travnja 1969; zatim »Red čitanja u misi« što ga je izdala ova Sv. Kongregacija 25. svibnja 1969. Ostali dijelovi Misala bit će izdani uskoro.

Navedenim dokumentima određeno je da se novi obredi i novi tekstovi imaju upotrebljavati od 30. studenog ove godine tj. od prve nedjelje Došašća.

Provođenje ovog dijela obnovljene mise povezano je međutim s brojnim i velikim teškoćama, jer se traži ogroman posao pripreme prijevoda na različite jezike, izdavanje novih knjiga. Potrebna je nadalje iscrpna i pogodna pouka vjernika; treba u skladu s time mijenjati neke navike svećenika i vjernika.

Zato je ova Sv. Kongregacija za bogoštovlje, udovoljavajući zahtjevu mnogih biskupa i Biskupskih konferencija, uz odobrenje Vrhovnog svećenika, donijela odredbe koje slijede, prema kojima treba postepeno provoditi Apostolsku konstituciju »Rimski Misal«. Ove odredbe nadopunjuju one od 25. srpnja 1969. koje je ova Kongregacija propisala o izdavanju i upotrebi Reda čitanja u misi (A. A. S. 61, 1969, pp. 548-549).

I — O REDU MISE

1. Od 30. studenog 1969. smije se upotrebljavati latinski tekst novoga Reda mise.

2. Biskupske konferencije neka odrede dan kad se može upotrebljavati isti Red mise s tekstom u narodnom jeziku. Poželjno je da se prijevodi tekstova novoga Reda mise pripreme što prije te da se, odobreni od nadležne vlasti, počnu upotrebljavati već i prije nego se ostali tekstovi Rimskog misala prevedu na narodni jezik.

3. Prijevod novog Reda mise treba da bar privremeno (»ad interim«) odobri Biskupska konferencija (ili Nacionalna liturgijska komisija ili bar Predsjedništvo biskupske konferencije). Tako odobreni prijevod treba isto podnijeti ovoj Sv. Kongregaciji da ga potvrdi (Usp. Razjašnjenje o prijevodu liturgijskih tekstova pripravljenom »ad interim«, Notitiae, 5, 1969, str. 68).

4. Za sve krajeve koji se služe istim jezikom neka bude jedinstven prijevod tekstova Reda mise (Pismo predsjednicima Biskupskih konferencija »De unica intepretatione liturgica populari in linguis pluribus in locis usitatis«, 16. X 1964, Notitiae, 1, 1965, p. 195; »Instruction sur la traduction des textes liturgique pour la célébration avec le peuple«, 25. I 1969, nn. 41—42: Notitiae, 5, 1969, pp. 11—12). Isto vrijedi i za ostale dijelove kod kojih se traži izravno sudjelovanje vjernika.

5. Biskupske konferencije treba da odobre nove napjeve za dijelove koje pjeva u narodnom jeziku svećenik i posvećeni službenici (Uputa Inter Oecumenici, 25. IX 1964, n. 42; Uputa Musicam sacram, 5. III 1967, n. 57).

6. Prije nego se počnu upotrebljavati tekstovi novog Reda mise treba pružiti dovoljnu pouku da svećenici i vjernici budu sposobni shvatiti i proniknuti duhovnu snagu novih odredbi i to nastojanjem Nacionalnog liturgijskog instituta i

Dijecezanskih liturgijskih odbora. Zato neka se upotrijebe i prikladna sredstva (npr. studijski sastanci, kongresi, članci u listovima i časopisima, radiokomentari, televizijske emisije itd.).

7. Pojedine Biskupske konferencije neka odrede dan kada će se, osim slučajeva navedenih dolje pod br. 19—20, Red Mise obavezno upotrebljavati. Taj se dan ne smije odložiti na kasnije od 28. studenog 1971.

8. Na Biskupske konferencije spada i to da uz pomoć nadležnih Biskupskih komisija i liturgijskih ustanova odrede sve što je potrebno u vezi s onim što im se Općom uredbom Rimskoga Misala daje da odrede:

a) kretnje i držanje vjernika pod misom (cf. I. G., N. 232);

b) način iskazivanja počasti oltaru i knjizi Evanđelja (cf. I. G., n. 232);

c) način kako se daje pozdrav mira (cf. I. G., n. 56b);

d) mogućnost da u nedjelje i zapovijedane blagdane budu u misi samo dva čitanja (cf. I. G., n. 318);

e) mogućnost da i ženske osobe čitaju biblijska čitanja prije Evanđelja (cf. I. G., n. 66).

II — O DRUGIM TEKSTOVIMA RIMSKOG MISALA

9. Latinski tekst Rimskoga misala moći će se upotrebljavati čim bude objelodanjen.

10. Pojedine Biskupske konferencije neka odrede dan od kojeg će se moći upotrebljavati prijevodi novoga Misala. Pri tom se može postupiti postepeno tj. prijevodi tekstova, čim budu odobreni, mogu se upotrebljavati susljedno, a da se ne čeka dok budu prevedeni svi tekstovi. Stoga će se moći upotrebljavati na primjer, tekstovi koji spadaju na Vlastite službe o vremenu, iako možda još nisu pripravljeni tekstovi Službe o svetima, ili zajedničke službe ili Misa za različite potrebe ili votivnih misa. Dolikuje da se ovo djelomično uvođenje novih tekstova poklapa s početkom kojeg vremena liturgijske godine (npr. Došašća, Korizme, vazmenog vremena).

11. I prijevodu novih tekstova Rimskog misala treba da dadu bar privremeno odobrenje Biskupske konferencije (ili Nacionalna liturgijska komisija ili bar Predsjedništvo Biskupske konferencije); isto tako treba ih poslati na odobrenje ovoj Svetoj Kongregaciji (usp. gore br. 3).

12. Biskupske konferencije treba da pripreme zbirku tekstova na narodnom jeziku i to za Ulaznu, Prikaznu i Pričesnu pjesmu. I nakon ovakve zbirke Biskupska konferencija će toplo poticati stručnjake da je povećaju i usavrše imajući pred očima tekstove predložene u novom Misalu, zatim duh i značajke pojedinoga jezika.

13. Kad se upotrebljava novi Red mise prije nego iziđe novi Rimski misal, tekstovi antifona i molitava neka se uzimlju iz sadašnjega misala, ali da se uzme u obzir ovo:

a) ako se Ulazna pjesma moli bez pjevanja, ne opetuje se, a ne moli se redak psalma ni Slava Ocu (cf. I. G., n. 26);

b) Prikazna pjesma izostavlja se ako se ne pjeva (cf. I. G., n. 50);

c) molitva nad darovima (Prikazna) i Popričesna imaju kraći zaključak (cf. I. G., n. 32).

14. Pojedine Biskupske konferencije neka odrede dan od kada će biti obavezno upotrebljavati tekstove novoga Rimskog misala, osim slučajeva nabrojenih u br. 19—20. Dolikuje da se to ne odlaže nakon 28. studenog 1971.

III — RED ČITANJA U MISI

15. Pojedine Biskupske konferencije neka odrede dan od kojeg se novi Red čitanja u misi smije ili mora upotrebljavati.

16. Dok se čeka na prijevod tekstova novih čitanja i na odobrenje sa strane ove Sv. Kongregacije, Biskupske konferencije mogu dopustiti da se u međuvremenu upotrebljava jedan ili više odobrenih prijevoda Biblije. U tom će se slučaju pobrinuti da svećenici dobiju nužne biblijske upute (to jest brojke poglavlja i redaka, »počinje« — »incipit«, razdioba perikopa onako kako se nalaze u Redu čitanja u misi. Ovo posebno vrijedi za čitanja niza B nedjeljnog ciklusa koji se ima upotrebljavati od 30. studenoga 1969.

17. Dok ne bude tekstova novog Lekcionara neka se za pojedine dijelove zadrže čitanja današnjeg Rimskoga misala. Isto tako »ad interim« može se upotrebljavati redoslijed čitanja odobren »ad experimentum«, kako se sada upotrebljava za dane u tjednu (feriae), za mise koje su povezane sa slavljenjem kojih sakramenata, u misama za preminule, u nekim zavjetnim misama itd.

18. Da bi se istakla liturgijska i pastoralna važnost psalma responzorija nacionalne kompetentne Komisije neka prirede privremeni popis psalama i redaka; neka ih iz zbirke koja je sada u uporabi izaberu tako da bolje odgovaraju tekstovima Reda Čitanja (Usp. i zajedničke tekstove za pjevanje psalma responzorija nn. 174—175 Reda čitanja u misi).

Spomenute komisije neka ne propuste da potiču stručnjake da naslijeđeno blago ovih tekstova i njihove napjeve obogate i usavrše imajući pred očima tekstove novog Reda čitanja u Misi, te duh i posebne značajke svakoga pojedinog jezika.

Istovrsna zbirka neka se pripremi za stihove prije Evenđelja.

IV — O NEKIM POSEBNIM SLUČAJEVIMA

19. Svećenici u odmakloj dobi kad prinose misu bez sudjelovanja vjernika, a novi im je Red mise, novi tekstovi Rimskog misala i Red čitanja u misi na poveći teret, mogu, uz pristanak svog Ordinarija, zadržati dosadašnji oblik i tekstove.

20. Posebni pak slučajevi svećenika tjelesno slabih, bolesnih ili podložnih drugim teškoćama neka se izlože ovoj Sv. Kongregaciji.

Ovu Uputu odobrio je Vrhovni svećenik papa Pavao VI 18. listopada 1969, te zapovijedio da se objavi i da se je svi kojih se tiče pažljivo pridržavaju.

Izvršenje ove Upute ne priječi nijedna prijašnja odredba. U Vatikanskom Gradu, dana 20. listopada 1969.

Kard. Benno GUT, prefekt
A. Bugnini, tajnik

CRKVA

Vidljiva Crkva bit će izgrađivana do kraja vjekova. Do dvadeset stoljeća njezine će se lice razlikovati od današnjeg kao što se današnje razlikuju od onoga prvih stoljeća. To traži zakon napretka. Ali iza svih ovih promjena forme, jezika, tradicija teče sama stvarateljska snaga slobode i ljubavi. Crkva je katolička, kako to kaže Péguy još mlada djevojčica krha izgleda. Ali neka se nitko ne vara: ona živi od stvorenja idući uvijek naprijed.

H. Fesquet

PRIGODNA MISA ZA UMIRUĆE

Ulazna pjesma (Ps. 22, 42): Oče, ako hoćeš, otkloni ovaj kalež od mene ali neka ne bude moja, nego tvoja volja. (U usk. vr. aleluja, aleluja). — Ps. 114, 3—4). Boli smrtne snađoše me, stegoše me zamke podzemlja, snašla me muka i tjeskoba: tada zazvah ime Gospodnje. — Slava Ocu... Oče...

Molitva Bože, milosrdno si otvorio ljudskom rodu pristup u vječni život iz same smrtnosti kojom se za kaznu mučimo: podaj, molimo, da oni koji su u smrtnoj borbi, osjete kako se pridružuju trpljenju tvoga Jedinorođenca i kako se njegovom krvlju obilježeni, tebi prikazuju. Po istom Gospodinu.

Čitanje Poslanice blaženoga Pavla Apostola Korinćanima (I Kor 15, 20—26): Braćo, Krist je uskrsnuo od mrtvih, on je prvenac umrlih. Budući da je po čovjeku došla smrt, po Čovjeku dolazi i uskrsnuće od mrtvih. Jer kao što u Adamu svi umiru, tako će u Kristu svi oživjeti. Svaki u svom redu: prvenac Krist, potom, u vrijeme njegova dolaska, Kristovi pripadnici. Zatim će doći svršetak, kada preda — pošto uništi svako poglavarstvo, svaku vlast i silu — kraljevstvo Bogu i Ocu. Da, on mora kraljevati, dok ne podloži svoje neprijatelje pod svoje noge. Neprijatelj koji će biti posljednji uništen jest smrt.

Pjesma iza Poslanice (Ps. 30, 17—18): Rasvijetli lice nad slugom svojim, po svojoj me dobroti spasi. * Gospode, ne bilo me stid što te zazvah. Aleluja, aleluja. * Ps. 26, 13 Vjerujem da ću uživati dobra Gospodnja u zemlji živih. Aleluja.

Poslije Sedamdesetnice mjesto Aleluja govori se:

Zavlaka: (Ps 129, 1—4) Iz dubine, Gospode, vapijem tebi: Gospodine, čuj moj glas! Neka pazi uho tvoje na glas moga vapaja. * Ako se Gospode, grijeha budeš spominjao, Gospodine, tko će opstati?

* Al u tebe je praštanje i zbog zakona tvoga čekam tebe, Gospodine.

U uskrsno vrijeme mjesto Pjesme iza Poslanice govori se:

Zavlaka: Aleluja, aleluja. * Ps. 26, 13: Vjerujem da ću uživati dobra Gospodnja u zemlji živih. Aleluja. U Gospoda se uzdaj, ojunači se. Aleluja.

Čitanje svetoga Evanđelja po Luki (Lk 23, 33-34 i 39-43). U ono vrijeme, kad dođoše na mjesto zvano Lubanja, tu razapeše njega i zločince: jednoga s desne, a drugoga s lijeve strane. A Isus je molio: »Oče, oprosti im jer ne znaju što čine.« Jedan od obješenih zločinaca vrijeđao ga je: »Zar nisi ti Mesija? Spasi sebe i nas!« Tada drugi progovori i ukori ga: »Zar se Boga ne bojiš ti koji podnosiš istu kaznu? Mi smo ovdje po pravdi jer primamo zasluženu plaću za svoja djela. Ali ovaj nije nikakva zla učinio.« I reče Isusu: »Gospodine, sjeti me se kad dođeš u svoje kraljevstvo!« On mu reče: »Zaista, kažem ti, danas ćeš biti sa mnom u raju.«

Prikazna pjesma (Ps. 27, 7): U Gospoda se uzdalo moje srce i pomoć mi dođe. Zato mi kliče srce (u usk. vr. aleluja).

Prikazna molitva Neka ti budu mili, Gospodine, darovi naše odanosti kojima u svojoj dobroti razveseljuješ naš svagdanji život: daj da po ovim darovima, posvećenima otajstvom smrti tvog jedinorođenog Sina, slavimo trajnu pobjedu nad smrću. Po istom Kristu.

Pričesna pjesma (Iv 6, 55) Tko jede moje tijelo i pije moju krv ima život vječni i ja ću ga uskrisiti u posljednji dan (u usk. vr. aleluja).

Popričesna molitva Molimo te, Gospodine, okrijepi nas ovom hranom, te one koje na ovom svijetu podržavaš snažnom svojom pomoći, na polasku iz ovoga života prati utjehom svoje dobrote. Po Kristu.

NOVE PREFACIJE I ANAFORE

Sudionici smo najveće liturgijske reforme u povijesti Crkve. Poslije iskonskog stvaranja obreda i molitava još nitko i nikada nije poduzeo na tom polju ovo što je pokrenuo II vatikanski sabor. Nije to samo mnogo po kvantiteti nego je i po kvaliteti izvrsno. Nastojanja su Vijeća za provedbu saborskih odluka o liturgiji, sada Kongregacije za obrede, u prvom redu upravljena oko žrtve sv. Mise. Dosadašnje su promjene vrlo razborito izvedene postepeno pa smo tako dobili osam novih predslovlja i tri nove euharistijske molitve (anafore). Obilno se već njima služimo, ali je pravo da o njima uvijek iznova razmatramo i govorimo vjernicima. Evo

u tu svrhu braći svećenicima i redovničkim poglavarima nekoliko misli dobrim dijelom prema časopisima »Rivista di pastorale liturgica« (god. VI, br. 6), »Assemblées du Seigneur« (ser. II, br. 2), »Erbe und Auftrag. Bened. Monatschrift« (god. 45, br. 1) i »Notitiae« (1968, 4); kao i knjižici: R. Falsini, Le nuove preghiere eucaristiche, Milano 1968.

I

U tridentskoj misi, kakvu smo služili donedavna, predslovlje je bilo previše i ujedno premalo istaknuto i shvaćeno. Previše, naročito kod pjevane mise kad se samo ono pjevalo a čitav kanon, kojemu je predslovlje zapravo uvod, izgovarao se posve tiho i redovito dok je puk pjevao »Svet« i »Blagoslovljen« a zvona u crkvi i na zvoniku uvelike zvonila. Upravo začuđuje kako se je tu anomaliju moglo podnositi toliko stoljeća. Tim je predslovlje bilo i premalo shvaćeno jer je, odijeljeno od kanona, djelovalo samo kao uvod kojemu se izgubilo pravo značenje. Neshvaćanje njegove uloge zgrčilo je njegov broj na samih desetak predslovlja od kojih se najčešće ponavljalo »obično« koje je imalo samo početak i svršetak bez bitne sredine, a nedjeljom preteško predslovlje o presv. Trojstvu u kojemu također nema spomena ni o stvorenju ni o otkupljenju, što je jedno ili drugo ili oboje za predslovlje bitno. Na to se je premalo pazilo i kod pet šest novih predslovlja uvedenih u našem stoljeću.

Takvo je stanje tim čudnije što su stare liturgijske knjige (sakramentariji) imale mnogo više predslovlja, skoro pola tisuće, za svaku misu posebno. Kažu da će ih u novom Misalu biti oko 70 pa je ovih osam novih samo prvi korak u to obogaćenje. Bit će i nanovo sastavljenih ili barem popravljenih, kao što je već sada ne samo ispušteno dosadašnje obično predslovlje nego i popravljeno apostolsko te se od dosadašnje prosbene molitve, što predslovlje nije, pretvorilo u zahvalno isticanje činjenice da Crkvu vodi Bog po svojim apostolima i namjesnicima. Inače su nova predslovlja dodana ondje gdje su najviše manjkala: u doba došašća, u nedjelje preko godine i u obične dane. A kad se uzmu i dva nova predslovlja kao uvod u II euharistijsku molitvu (koji se može mijenjati po volji) i u IV (koji se ne može mijenjati), onda već sada imamo mnogo bogatiji izbor zaista vrlo sadržajnih predslovlja.

Poznato je da naše misno predslovlje odgovara dvjema dijelovima molitve koja je pratila ispijanje zadnje čaše kod hebrejske obredne gozbe (berakoth). Izraelci su kod toga za-

hvaljivali Bogu što ih je stvorio i njih posebno odabrao. Prva je dužnost zajednička svim ljudima, a druga je za kršćane još konkretnija: zahvala za još divnije djelo otkupljenja kojim smo po novom i vječnom Savezu svi postali Božji narod. Vrlo lijepo i sažeto ističe te dvije misli II predslovlje običnih dana: »U svojoj dobroti ti čovjeka sazda te ga, pravedno osuđena, u svom milosrđu spasi po Kristu našemu Gospodinu«. Nije teško u razmatranju potražiti te za se razviti i obogatiti izraze o tim dvjema činjenicama, u svakom predslovlju izraženima na svoj način. Neka su od tih novih predslovlja uzeta doslovno iz starih sakramentarija (II običnih nedjelja) ili su prema njima sastavljena (oba za došašće) ili su vrlo bremenito obogaćena biblijskim i patrističnim pojmovima.

Dvije *adventne* prefacije odgovaraju dvjema glavnim smjernicama toga doba: Kristovo konačno došašće u slavi na koje se pripravljamo zadnjim poduhovskim nedjeljama i došašćem kroz čitav život, te Kristovo došašće u tijelu koje slavimo o Božiću i na koje se posebno spremamo zadnjih osam dana prije tog blagdana. U I predslovlju nisu, kako to često biva, mogli biti posve dobro prevedeni neki izrazi: npr. za »munus implevit« imamo hrvatski samo »ispunio« a nije naglašeno da je to bila zadaća povjerena Bogu-čovjeku, a riječju »naum« samo je djelomice preveden izvorni pojam »dispositionis« kojim već sv. Irenej označuje čitav Božji plan našega spasenja. II predslovlje ukratko ali vrlo lijepo spominje sve tri glavne osobe koje su pripravile Isusov dolazak i kod njega bitno sudjelovali: proroke, Majku Božju i sv. Ivana Krstitelja. Kako i stručnjaci uvijek ne uspiju najbolje prevoditi, vidi se iz franc. prijevoda u gore spomenutu spisu gdje je u vezi s Marijom »sustinuit« preveden s »čekala« (a attendu), kako u crkv. latinštini više puta ta riječ i znači, ali ovdje je bez sumnje pravilno: »nosila«. A izrazi »radujemo« i »raspjevane« zvuče nekako kao prethodna jeka nebrojenih božićnih pjesama kojima svi kršćanski narodi u crkvama i u kućama proživljavaju otajstvo Isusova rođenja.

Dosadašnje je *korizmeno* predslovlje sa svojim asketskim isticanjem posta, koji je sada tako reduciran, ostavljeno samo za korizmene ferije. Za nedjelje toga doba, kad se i onako nikada nije postilo, određeno je novo predslovlje koje nas ima poticati na zdušnije vršenje ljubavi prema Bogu (pietatis officia) i prema bližnjemu (opera caritatis). A ta što brojnija i što srdačnija dobra djela, a još više sudjelovanje kod svetih

liturgijskih otajstava (taj izraz slabo a još površnije riječ »obnavljanje« prenosi iterativno značenje izvornog »frequentatione mysteriorum««) imaju nas očistiti i u radosti pripraviti na uskrsne milosti. Dakle, i sve korizmeno pokajničko i pokorničko vježbanje ima se odvijati ne u žalosti (usp. evanđelje Pepelnice) nego u radosti kako govore sveti oci i sv. Benedikt u svojem pravilu učeniku za korizmu (cum spiritalis desiderii gaudio sanctum Pascha exspectet).

Malo će se kojem predslovlju radovati pastiri duša kao novim, zapravo vrlo starim (iz Gelazijeva sakramentarija, 7. st.) prefacijama za *nedjelje preko godine*, jer će zamijeniti dosadašnje predslovlje o presv. Trojstvu koje ostaje samo za taj blagdan. Ako se na koji tekst morao primijeniti propis saborske Uredbe o bogoslužju, onda sigurno na taj. Naime, još više nego o obredima vrijedi o riječima ono što govori njezin čl. 34: »Neka se obredi odlikuju plemenitom jednostavnošću, neka budu kratki i jasni ... i neka budu prilagođeni shvaćanju vjernika.« Takva su zaista dva nova nedjeljska predslovlja koja s malo riječi mnogo govore o tome što je otkupljenje, što je nedjelja (sedmična proslava Uskrsa) i što je Misa. Samo je poželjno da nam naši glazbenici za ta kao i za druga nova predslovlja što prije pruže koralni napjev, možda u prilogu obnovljenog časopisa »Sv. Cecilija«. Koristi spomenuti da se je II predslovlje očevidno nadahnulo i na riječi saborske Uredbe o Crkvi: »Kršteni se po preporodu i pomazanju Duha Svetoga posvećuju da budu duhovni dom i sveto svećenstvo, da svim djelima kršćanina prinose duhovne žrtve, i da navješćuju čudesa onoga koji ih je iz tmina pozvao u divno svoje svjetlo« (usp. 1 Petr 2, 4—10).

Kolika je redovito prednost u kratkoći i jasnoći novih tekstova najbolje vidimo ako novo *euharistijsko* predslovlje usporedimo s ona dva koja su bila dozvoljena za neka mjesta. Uzeta su, čini se, bila iz galikanske liturgije koja obiluje pleonazmima i razvučenošću, dok je novo sasvim u duhu rimske preciznosti i pregnantnosti. U tridesetak je riječi izneseno sve bogatstvo euharistije: Vječni svećenik i žrtva, njezino prikazanje i blagovanje, njezino soteriološko i eshatološko značenje. A nije li izraz »prvi« glasan poziv da ga svi slijedimo i da tako »dopunjujemo što nedostaje Kristovim mukama« (Kol 1, 24)?

Otajstvo je spasenja u I predslovlju za *obične dane* opisano biblijskim riječima iz ništa manje od sedam mjesta: Kol 1, 19; Ef 1, 10; Iv 1, 16; Fil 2, 6s; Kol 1, 20; Fil 2, 9;

Heb 5, 9. Pravo je rečeno da tako bogati liturgijski tekstovi zahtijevaju produženu katehezu o Pavlovoj teologiji. A uz naglašenu egzistencijalnu stvarnost kršćana veliku dinamičnost u liturgijsko proživljavanje Mise unose izrazi kao onaj koji govori da je Krist »izvor vječnoga spasenja« »svima koji idu za njim«. Dok je to predslovlje pravi hvalospjev našem Kralju i vođi, kojega u Misi žrtvujemo i blagujemo, II je predslovlje za obične dane zaista jednostavno jer ističe, kako je gore rečeno, samo dvije običajne i glavne misli vodilje za slavljenje Kristova spomen-čina: stvaranje i otkupljenje.

II

Ako smo s veseljem dočekali nova predslovlja i očekujemo još mnoga druga, veću smo potrebu osjećali za novim anaforama. Vrlo je zanimljiv taj razvoj. Kroz stoljeća je Rimska crkva molila svoj jedini misni kanon, od Grgura Vel. skoro posve nepromijenjen. Bilo se uvriježilo mišljenje da je skoro nepromjenjiv. Kao važan zahvat smatrao se korak Ivana XXIII kad je u nj unio ime sv. Josipa. Tko bi mislio da će tako brzo svaki misnik uzimati taj kanon samo kad ushtjedne zamjenjujući ga s tri nova? Ta je želja postala općenita kod svećenika i kod vjernika od kada se kanon moli na živom jeziku naglas. Čemu ponavljati uvijek isto kad je u početku Rimska crkva imala barem još jedan kanon misni a još više druge Crkve, osobito sirijska. I ovom se prigodom pokazala vrijednost zajedničke glasne molitve. Dok se toliko stoljeća jedan te isti obrazac tiho molio, preveden i glasno izgovaran pokazao se siromašnim i tražio je osvježenje i obogaćenje. Svaki predmet pa i svako otajstvo bolje su rasvijetljeni s više strana. Spasiteljev nam je život i nauk prikazan u četiri nadahnuta evanđelja. I za euharistijsko smo otajstvo sada dobili uz rimski još tri »pravila« po kojima se ono pred nama i za nas obavlja. Kad bi samo to bila donijela suvremena liturgijska reforma, morali bismo biti zahvalni Duhu Svetomu za mogućnost da bolje shvaćamo i svjesnije izvršavamo Kristov spasiteljski spomen-čin.

Bit će valjda najkorisnije ako značenje ove promjene i prikaz novih anafora iznesemo u obliku sedam nacrta za propovijedi kojima možemo vjernicima iznijeti važnost i sadržaj ovoga novog dara Majke Crkve. Svatko će po njima lako vidjeti što još ima povjerenim dušama o tome govoriti bilo posebnim govorima ili uplićući te misli u redovite propovijedi.

I NACRT

1. *Novi korak u liturgijskoj reformi*

a) Ima li koga tko bi želio da se misa služi kao pred desetak godina: na tuđem jeziku, većinom tiho od svećenika okrenuta leđima prema puku dok taj nije ništa molio ili nešto što nije bilo u vezi s misom, s često ponavljanim biblijskim čitanjima koja su nam zato malo govorila...

b) Vjernici su najmanje imali od središnjeg i bitnog dijela sv. Mise. Znali su da je po pretvorbi Isus na oltaru i pobožno su mu se, barem neki, klanjali, ali malo su imali pojma kako se posvećuje kruh i vino u Kristovo tijelo i krv, a bilo ih je koji su to smatrali nekim magičnim činom. Ni slutili nisu da je to i njihova žrtva kod koje oni imaju sudjelovati.

c) Budući da je na miru ostavljen dosadašnji Rimski kanon koji je samo obogaćen s tri nova, svima mora biti jasno da se time nije ništa bitno promijenilo nego samo dosadašnje upotpunilo. Usavršavaju se sve zemaljske stvari (stanovi, sredstva za putovanje i međusobno obavještavanje) pa zašto ne bi i naše bogoslužje? Time se ne mijenja vjera nego se čini svjesnijom i stoga, Bogu dražom i nama korisnijom.

2. *Što je Euharistijska molitva?* (dalje: EM)

a) Najprije što nije: nije molitva pred euharistijskim Spasiteljem kakvih mnogo imamo u našim molitvenicima i priručnicima. Ta je i dalje preporučena, ali najbolje da bude osobna, bez mnogo riječi, kako je arški seljak kazao sv. Ivanu Vianeju da on gleda Isusa u svetohraništu, a Isus njega... Ali to se čini izvan mise.

b) Rimsko Vijeće koje je pripravilo sve ove promjene izdalo je i ovu uputu: »Ovdje se radi o molitvi kojom zahvaljujemo Ocu, hvalimo ga i upravljamo mu svoje prošnje, a koja se izgovara nad kruhom i vinom i kod koje, u nasljedovanju Gospodina Isusa (čineći što i on) i u poslušnosti njegovoj zapovijedi, obnavlja se i posadašnjuje ono što je Gospodin učinio na zadnjoj večeri da onda u pričesti primamo njegovo tijelo i njegovu krv« (Notitiae 40, 149). Dok se gore radi o klanjanju prisutnom Isusu, EM je izvještaj i spomen-čin koji nam pruža Isusovu žrtvu i omogućuje blagovanje te žrtve, za što je Krist i ustanovio sv. misu.

c) Malo terminologije: Predslovlje (prefacija od lat. prae-fari = predgovoriti, navijestiti) je uvod u EM kojim se Božji narod poziva na zahvaljivanje nebeskom Ocu (Hvalu dajmo . . Uistinu je dostojno i pravedno, pravo i spasonosno, da vazda i svagdje zahvaljujemo . . .) i raznim se izrazima iznose razlozi zašto smo dužni zahvaljivati: što nas je stvorio i otkupio.

Kanon znači propis, pravilo po kojemu se Isusov spomen-čin ima izvršiti. Bitno je ono što je učinio Krist na Zadnjoj večeri i to mora biti u svakom kanonu, a sve drugo se u početku slobodno sastavljalo i s vremenom ustalilo, ali Crkva poput svake zajednice može sve svoje zakone, pa i to pravilo za misu, mijenjati i usavršavati.

I anafora je grčka riječ, a znači podignuće (i nas misnik poziva: Gore srca! Na što ga mi uvjeravamo da ih imamo kod Gospodina). Prema tome taj naziv označuje prikazanje koje se zaista i vrši u tom središnjem dijelu mise kad prikazujemo Isusovo tijelo i krv.

Kod EM pridjev tumači kakva je to molitva: euharistija = zahvala, pa njom činimo što je Isus činio kod raznih svojih čudesa, a izričito (pročitaj: Mt 26, 26—7; Mk 14, 22—3; Lk 22, 17, 19; 1 Kor 11, 24) kad je ustanovio misu i pričest. Po tome je taj naziv i prevladao.

3. *Važnost EM i uopće euharistije*

a) EM je najvažnija crkvena molitva, dakako uz »Oče naš«, ali i pred njim ima prednost u koliko je on samo molitva, a EM molitveni obrazac kojim se izvršuje obnova Isusove žrtve. Uz to u misi imamo i »Oče naš« (sada se moli i pjeva zajednički) koji spaja žrtvu i pričest.

b) EM izriče i potvrđuje našu vjeru u Krista umrla i uskrsla za naše spasenje, nadu u njegov povratak i iščekivanje njegova povratka, ljubav između nas i njega, te po njemu između svih nas koji smo po jednom kruhu jedno tijelo (1 Kor 10, 17).

c) O važnosti euharistije za kršćanski život u našoj zajednici vidi dokumente II vatik. sabora: O bogoslužju 2, 7, 10, 41; o Crkvi 11; o svećenicima 2, 5, 6; Uputa SZO od 25. V 1967. o štovanju euh. misterija 1, 3, 6—8. A i u tu svrhu treba pomnjivo slušati svaku homiliju koja nam ima ne samo protumačiti misna čitanja nego nas i uvesti u slavljenje euharistije.

II NACRT

1. *Kako je nastala EM?*

a) Isus je na zadnjoj večeri

— uzeo kruh . . . čašu . . .
— zahvalio . . . zahvalio . . .
— razlomio ga . . . pružio ga . . .
— »jedite« . . . »pijte« . . .

Time bi ipak bila obavljena samo prva i ujedno zadnja misa i pričest. Ali je Isus ljubio i ljubi »svoje do kraja« (Iv 13, 1) pa je nadodao: »Ovo činite na moj spomen«. Stoga i jest misa Isusov i s njime naš »spomen-čin« (oba se ta pojma nalaze izričito u Kristovim svemogućim riječima).

b) Gospodin je to učinio kod židovske obredne večere kojom su svake godine slavili čudesni izlazak iz egipatskog ropstva i prijelaz (pasha, vazma) u obećanu domovinu. Kod te su obredne gozbe zahvaljivali Bogu svome koji ih je stvorio i oslobodio te učinio svojim narodom s kojim je sklopio sasvim poseban ugovor, savez.

c) Svi su se kršćani, bilo koje rase i klase, smatrali novim Božjim narodom koji je po Kristu (koja razlika od posrednika SZ — Mojsije! ali postoji i sličnost lijepo izražena u filmu »10 zapovjedi« koji su mnogi gledali) s Bogom sklopio »novi i vječni savez«. Stoga su i kršćani, slijedeći Isusa, zahvaljivali kod spomen-čina svoga saveza s Bogom.

2. *Raznolikost EM*

a) Kao što je Crkva Gospodnjoj molitvi dodala embolizam »Izbavi nas«, a anđeoskom pozdravu »Sveta Marijo . . . «, tako je na temelju Isusovih riječi i židovskog zahvaljivanja sam čin euharistijskog posvećenja obavila svojim dopunskim molitvama.

b) Svaki čovjek, a pogotovo svaka zajednica i svaki narod iste misli izražava na sebi svojstven način i prema tome su nastale razne EM u raznim liturgijama, a i u pojedinim liturgijama više EM. Time su nastali mnogi vidovi i promatranja istog otajstva, što je vrlo korisno.

c) Kad se razvila liturgijska godina, bilo je sasvim naravno da se u EM spominje i pojedini blagdan kako to najljepše čini Rimski kanon, sadašnja prva EM, pa je pravo da

se barem u te dane ona upotrebljava. Na taj se način ističe da je euharistija spomen-čin svih otajstava našega otkupljenja u kojemu je uključeno Kristovo utjelovljenje i njegova paruzija (dolazak u slavi po nas).

3. Bitni sastavni dijelovi EM

a) U EM je najvažnije, što se nikako ne smije ispustiti, sve ono što je Isus učinio i rekao kad je ustanovio novozavjetnu žrtvu. Samo to nam na oltaru čini nazočnim Krista koji je za nas umro i uskrsnuo pa se među nama i nalazi u svojem proslavljenom, sada vječnom stanju. Stoga se na nj izričito pozivamo u svakoj EM, barem na početku (u predslovlju) i u završnoj doksologiji (po Kristu-posredniku, s Kristom bratom, u Kristu-glavi zajedničkog otajstvenog tijela).

b) EM nema magičnu moć. Ona je zaista molitva da ovdje i sada bude izvršeno posvećenje kruha i vina u Kristovo tijelo i krv, što i tvori našu misnu žrtvu i omogućuje pričest. A kome da se za to obratimo ako ne Kristovu Duhu po kojemu je izvršeno utjelovljenje (Lk 1, 35) i otkupljenje krvnom žrtvom na križu (Heb 9, 14) pa će on izvršiti i njezino nekrvno obnavljanje na oltaru. U tu ga svrhu zazivamo da on to učini. U novim je EM ta epikleza izričita, a u I sadržana u molitvi »Bože, blagoslovi« pa je sada određeno da se kod te molitve (a ne više kod one ispred nje) pruže ruke nad kruhom i vinom, dakle posve jednako kao u trima novim EM.

c) Uz tu bitnu molitvu-epiklezu EM sadrže razne prošnje, među kojima se uvijek ističe molitva za one koji će od te misne žrtve blagovati, i pozivanje na zagovor svetaca, zajedničkih Božjih i naših prijatelja i s Kristom posrednikâ. Dok je I EM u tome skoro pretjerivala pa je sada dano na volju da se imena manje poznatih svetaca mogu ispustiti, nove EM te prošnje i zagovore vrlo lijepo uklapaju u čitav obrazac.

III NACRT

1. Nove EM

a) Uvedene su iz ovih razloga: jer više njih imaju sve druge liturgije a nekada je imala i rimska; da se izbjegne monotonija (jednolikost); da bolje shvatimo i proživljavamo otajstvo euharistije; da se promiče spontanost (naravnost,

osebujnost misnika i zajednice) u slavljenju našega spasonosnog otajstva kod kojega smo pozvani i bez kojega nam nema Božjega života (Iv 6, 53—58).

b) Sada imamo četiri EM. Neki predviđaju da će ih s vremenom biti uvedeno još više. Mogu nas podsjećati na četiri evanđelja, a pada na pamet da je II EM najkraća kao i II evanđelje, a IV EM osebujna i misaono najdublja kao i IV evanđelje apostola-teologa.

c) Nastale su EM: I (Rimski kanon) se pripisuje redakciji pape Damaza i Ambrozija s nekim malim kasnijim dodacima; II je isto rimska jer je usavršena anafora koju donosi Hipolit rimski (+235); III je prema njoj sastavljena većinom na predložak o. Vagagginia kojega je o. Bugnini, tajnik Vijeća (sada Kongregacije za obrede), nazvao »teologom Vijeća«; IV napravljena prema uzorku istočnih liturgija s osobitim obzirom na antiohijsku tradiciju koja je Zapadu nekako najbliža.

2. Ustrojstvo EM

Sve EM imaju vrlo jasno istaknute ove temeljne crte:

— Uvodni dijalog (pozivi misnika i odgovori vjernika) s predslovljem (samo je u IV stalno) koje dolazi do vrhunca u »Svet«.

— Prijelaz od »Svet« u samu EM u užem smislu. Taj je prijelaz u II EM vrlo kratak, u III kratak, u IV dugačak.

— Epikleza, zaziv Duhu Svetomu da pretvori kruh i vino u Kristovo tijelo i krv.

— Izvještaj o ustanovljenju Kristova spomen-čina i time njegovo obnavljanje za prisutnu zajednicu.

— Anamneza, spominjanje Krista i njegovih glavnih otkupiteljskih čina. To čine vjernici i još posebno misnik.

— Molitva da taj naš prinos bude primljen od Boga, a nama da bude spasonosno njegovo primanje u pričesti.

— Sjedinjenje sa svecima i s njihovim zagovorom za Crkvu i za glavne potrebe svega svijeta.

— Završna doksologija Ocu po Sinu u Duhu Svetomu sa skupnim odgovorom puka: Amen — tako budi!

Sve dakle kako najbolje odgovara činjenicama, Božjemu i našemu postojanju, a ne umovanje o bitnosti; egzistencijalički a ne esencijalički, upravo prema suvremenom filozofiranju.

2. *Rimski kanon*

Neće biti teško priznati da je gore opisano ustrojstvo najviše poremećeno i najmanje vidljivo u sadašnjoj I EM. Ipak se ne smije dogoditi da ju se i usprkos njegovim ispravcima često mimoiđe. Kroz više od četrnaest stoljeća u nebrojenim je crkvama po cijelom svijetu rukovodila slavljenje euharistije i davala duhovne hrane mnogim svecima i nepreglednim naraštajima svećenika. A veliko je i njezino teološko bogatstvo, osobito u naglašenim mislima prikazivanja misnih darova i našega prianjanja uz Boga. Uz to sadrži više izraza koji su pravi biseri, npr. kad za Kristovu muku kaže da je »blažena«. To je shvaćanje prvih vijekova Crkve i ističe misao razvijenu u Pohvali uskrsne svijeće o vezi ljudskog grijeha i Božjeg otkupiteljskog čina, a može nas podsjećati i na činjenicu da je u euharistiji prisutan proslavljeni Krist kakav se nalazi u svojoj sada vječnoj blaženosti.

IV NACRT

1. *Usklik vjernika poslije posvećenja*

a) Izvana će se ta prinova najviše opaziti. Cilj joj je da se zajednica što svjesnije i djelatnije pridruži Kristovoj i svojoj žrtvi. Na taj način u EM Božji narod dolazi do riječi četiri puta: kod uvoda i zaključka predslovlja, poslije posvećenja i na kraju EM. Nastup je, dakle, misnika kao posvetitelja uokvireno u dijelove koji pripadaju zajednici.

b) Za taj su usklik dane tri inačice. Koliko se čuje, svuda se uvodi prva, bit će zato što je ne samo prva nego i biblijski te liturgijski najbogatija. S vremenom će se valjda uvesti i ostale, što bi bilo poželjno naročito za drugu u kojoj je u našem prijevodu — za razliku od prve — ostala naglašena Pavlova tvrdnja: »dok ne dođeš«.

c) Nije sve isto ni kako se taj usklik izvodi. Jasno, da ga imaju izreći svi prisutni, što će se najlakše i najbrže uvesti preko djece. Ali bilo bi poželjno da se pjeva i kad misnik EM ne pjeva jer pjevanje bolje odgovara uskliku. Koralni napjev, koji je donio novi »Obred mise«, težak je pa bi trebalo da i tu naši glazbenici priskoče (znači: brzo) u pomoć. Svakako, izvođenje usklika treba izvježbati.

2. *Sadržaj usklika*

a) Glavna mu je misao da je euharistija vezmeno otajstvo, dakle ono koje obnavlja Kristovu pashu-prijelaz da i nas povuče za sobom. To je gledište jedno od otkrića II vatik. sabora (v. O bogoslužju 5, 6, 31; Uputa SZO »Među prve plodove« od 26. IX 1964. br. 6; i gore pod I 3c spomenuta, br. 3 i 25). Sav život kršćanske zajednice u njezinoj vjeri, nadi i ljubavi ima tu svoje žarište.

b) Nije teško uvidjeti koliko je u tim usklicima naglašeno Kristovo trpljenje, uskrsnuće i ponovno došašće. To njegovo jedno i trojno otajstvo po euharistijskoj žrtvi i pričesti prelazi na nas koji tim usklikom svim svjedočimo da smo toga svjesni i da zaista sudjelujemo.

c) U vezi s tim možemo reći da je taj usklik više nego puka riječ, on je čin, naš čin kojim se oduševljeno pridružujemo svojem misniku i cijelom svijetu naviještamo svoju privrženost Kristu. Tu je dopunu euharistijskog spomen-čina mogla uvesti samo Crkva, nadahnuta i vođena od Duha Svetoga.

3. *Sudjelovanje vjernika*

a) Suvremena liturgijska obnova dosljedno provodi što je odredio sabor: »U liturgijskim obredima neka svatko, bio služitelj ili vjernik, vrši svoju službu i čini samo ono i sve ono što na nj spada« (28). Puk ne može izgovoriti riječi posvećenja, dotično one tada ne bi ništa proizvele, ali sada se eto može toj »tajni vjere« najuže pridružiti.

b) Euharistijsko posvećenje uključuje i prikazanje Kristove žrtve koju mi tada »prinosimo« (izraz se nalazi u anamnezi svih EM) i pridruživši njoj žrtvu svoga bića obavljamo svi svoje »duhovno bogoštovlje« (usp. Rim 12, 1). EM nam mnogo daje, ali i mnogo od nas traži.

c) Krist je za nas prinio Ocu sebe na križu, a jer je po pretvorbi sada na oltaru to isto njegovo tijelo samo u različitom stanju, prinosi se i sada zajedno s nama. Na taj je način nama kod svake mise na raspolaganju, i to svima nama, ono što je Isus Krist učinio »jedanput zauvijek« (Heb 10, 10). Sveti pisac naglašuje da nas je taj prinos posvetio i dakle uvijek posvećuje i čini savršenima (10, 14).

d) Nigdje kao u liturgiji, a u liturgiji nigdje kao u misi ne vidi se da — uz zarađeno ministerijalno svećenstvo (služenje) — postoji i s njim sudjeluje »kraljevsko svećenstvo«,

tj. čitav Božji narod, za to osposobljen krštenjem. Taj će nauk II vatik. sabora (Uredba o Crkvi 10, 11, 34) sada vjernicima često dozivati u pamet I predslovlje za obične nedjelje. Samo i kod tog svećeništva, kao i kod Kristova i zaređenog svećenstva, treba da sa svećeništvom bude sjedinjena i osobna žrtva.

V NACRT

1. *Ustrojstvo II EM*

a) Uz ono što je gore istaknuto na prvi je pogled jasno da ova EM predstavlja jednu molitvu, a ne skup molitava kakav nam je izgledao Rimski kanon. Početnim »uistinu«, »zato« i »dakle« svi su kratki pojedini dijelovi II EM savršeno povezani u jednu cjelinu.

b) Da ne bi II EM izgledala previše siromašno, Hipolitovu je predlošku dodano novo predslovlje, koje se može i mijenjati, s isticanjem činjenice stvorenja i otkupljenja koje je uništilo našu smrt i osigurale naše uskrsnuće. Ta je rečenica dostojna da stoji uz bok najljepših liturgijskih tekstova što ih je stvorio rimski genij.

c) Za razliku od Rimskog kanona II EM smješta molitvu za Crkvu, spomen povezanosti vjernika i njihove sa svecima u nebu tek poslije posvećenja. S pravom je u tome uključeno uvjerenje da je sve to zapravo plod Kristove žrtve koja svoje djelovanje nastavlja u Crkvi po slavljenju euharistije. To je spominjanje vrlo sretno povezano neposredno sa zaključnom doksologijom, samo se tu vidi kako bi bilo ljepše da je njezin prijevod ostao vjerniji izvorniku i da glasi: »Po njemu . . . «

2. *Neke misli vodilje II EM*

a) Njezino predslovlje posebno podcrtava Kristovu ulogu: On je Riječ po kojoj je Bog sve stvorio (usp. Iv 1, 3, 9); poslan nam je kao naš Spasitelj i Otkupitelj (sinonimi koji se upotpunjuju barem time što jedan iznosi činjenicu a drugi način našega oslobođenja); jer smo stvoreni i otkupljeni, »stoga« pjevamo »Svet« Trojedinom Bogu i »Blagoslovljen« svome Otkupitelju.

b) Uza sve sažetosti teksta II EM spominje da se Krist »dragovoljno predao na muku«, a u vezi s tim uočava se opravdanost sada uvedenog Lukina dodatka: » . . . tijelo koje se za vas predaje«, a što Pavao još kraće izražava: »tijelo koje je za vas«.

c) Značajna je i zahvalnost Bogu što nas je pozvao da »stojimo« pred njim. Dubok je sadržaj biblijskog izraza »stajati pred Bogom« i »hodati pred Bogom«, a ovdje nas može podsjetiti na »circumstantes« I EM i ponukati sve one koji su klečeći pratili pretvorbu da odmah poslije nje ustanu i svoj usklik izreknu stojeći kako se pristoji klicanju.

d) Za rimsku liturgiju kažu da izbjegava čuvstva, a ipak njezina II EM spominje Crkvu proživljavanu i usavršavanu »u ljubavi«. Davno je istaknuta činjenica da Rimska crkva »predsjeda u ljubavi« (sv. Ignacije antiohijski) čemu i sada Sveta stolica nastoji pružiti što više dokaza.

e) U molitvi je za pokojne navedena biblijska misao (2 Sol 4, 13—18) da je smrt kršćanina nerazdruživo povezana s nadom u uskrsnuće, što tako lijepo razvija predslovlje za pokojne. A s njima II EM vrlo sažeto ali i posve jasno združuje Crkvu na nebu i na zemlji.

VI NACRT

1. Posebnost III EM

a) Bilo je u zadnje doba objelodanjeno više prijedloga kakva bi trebala izgledati EM naših dana. Malo je koji od njih pobudio opće zanimanje stručnjaka: obično su preduge, većinom za vjernike preteške, a bilo je i banalno sastavljenih. U rimsku je liturgiju sada preuzeta samo ova EM koja se dobrano povela za II EM i, prema rimskoj tradiciji, obilato crpe iz biblijsko-liturgijske baštine opće Crkve.

b) Nema svojeg predslovlja pa se i zbog toga preporučuje da se III EM u nedjelje izmjenjuje s I EM koja također nema svojeg predslovlja. Poput nje i ova EM svako predslovlje s njegovim »Svet« prihvaća i nastavlja s »Uistinu si svet ...«

c) Sve EM mole za pokojne, ali III mjesto toga običajnoga kratkog spomena ima i dužu inačicu koja je vrlo srdačna i zbog toga je posebno zgodna da se upotrijebi kod pogrebne mise i da ožalošćene nadahne kršćanskim shvaćanjem smrti, Božjeg poziva u blaženu vječnost.

2. Rječnik III EM

a) Značajni su odmah na početku njezini glagoli u sadašnjem vremenu: »daješ život«, »posvećuješ« i »okupljaš«. U tom se stilu i nastavlja, iz čega se vidi kako Crkva povijest

našega spasenja produžuje u svako pa i u naše vrijeme. Bog nam je uvijek jednako prisutan i neprestano djeluje u našem svijetu, u nama.

b) Prema III EM Crkva je okupljena zato da žrtvuje, stoga se i toliko puta spominje »žrtva« i »prinos«. Kako nas sam obred mise u bilo kojoj liturgiji više podsjeća na Zadnju večeru nego na križ, s pravom se onda ovdje ističu izrazi o žrtvovanju, dakako, nekrvnom ali stvarnom, mističnom, što nije u suprotnosti sa stvarnim nego s vidljivim.

c) Tokom stoljeća je kod mnogih izblijedila veza između Duha Svetoga i Crkve, iako prastaro tzv. apostolsko vjerovanje stavlja u jednu rečenicu: »Vjerujem u Duha Svetoga, svetu Crkvu katoličku«. Naša EM s pravom toliko puta spominje Duha Svetoga, a skoro uvijek u smislu da »Duhom Svetim ispunjeni budemo u Kristu jedno tijelo i jedan duh«. Crkva je otajstveno tijelo Kristovo, što će naglasiti i IV EM da smo »Duhom Svetim sabrani u jedno tijelo«. Crkva je Božja obitelj okupljena »u vjeri i ljubavi«, dakle, u Duhu Svetomu.

d) Duh Sveti na poseban način vodi i oživljava zajednicu sada okupljenu za slavljenje euharistijskog spomen-čina i on nju »čini vječnim darom« za Boga. Duh nas Sveti nadahnjuje da s Kristovom žrtvom sjedinimo svoj dar, svoju žrtvu. Moglo bi se, istina, raspravljati da li je tu subjekt Duh Sveti ili Krist jer izvornik ima »Ipse«, što se može odnositi na izraz »in Christo« koji stoji neposredno prije toga, ili na prije spomenutog Duha Svetoga. U stvari je isto ako imamo na pameti da je Duh Sveti Duh Kristov.

e) Nisu bez značenja ni izrazi III EM da se misna žrtva prinosi »za mir i na spasenje svega svijeta«, da se Božja Crkva nalazi »na zemaljskom putu« i da su Božja djeca »raspršena posvuda«, što odgovara sadašnjem stanju Božjega kraljevstva na zemlji, a što je hrvatski prijevod ublažio donijevši samo »širom svijeta«. Svakako, vrlo konkretni nazivi misionarske i putujuće Crkve. III EM je prožeta suvremenom eklesiologijom, naukom o Crkvi i shvaćanjem Crkve kakva doista jest.

Provođenje liturgijske reforme nije dovoljno samo tehnički izvježbati, nego ga treba duhom doživjeti. Inače će to biti prelaz od jedne forme na drugu, a ne prelaz od forme na život!

VII NACRT

1. Bogatstvo IV EM

a) Nije samo najduža od triju novih EM, ali nešto kraća od Rimskog kanona, posebno kod onih koji se dugo zaustavljaju kod spomena živih i pokojnih, što je bolje, a kod novih EM i prikladno učiniti prije mise. Bogatstvo riječi IV EM nije verbalno ni samo ukrasno nego zaista sliči oblaku punu životvorne kiše. Ali za tu kišu mora biti i tlo pripravljeno. Bez temeljite i dugotrajne pouke vjernika malo će im koristiti i često uzimanje te EM. Uz tu pouku svaka se zajednica smije smatrati počašćenom ako se misnik često služi IV EM.

b) Ima svoj smisao što je za predslovlje te EM određeno da se nikada ne mijenja, i prema tome ona ne odgovara za dane koji imaju vlastito predslovlje. Naime, predslovlje IV EM počinje razvijati temeljni nauk o Bogu i čovjeku, što se onda nastavlja u samoj EM. Od prvog je početka IV EM prožeta biblijskim izrazima, samo već prvi nije pravo preveden: »tibi gratias agere« nije »tebe hvaliti«, pogotovo kad se to isto odmah kaže »tebe slaviti«. To su finese, a baš takvih je puna IV EM.

c) Treba vrlo pomnjivo razmotriti i razmatrati tu EM da se upozna koliko je u njoj iznesena ekonomija (plan) i povijest spasenja. To se može učiniti pod ovim natuknicama:

— ljubav Boga prema ljudima,
— smisao svemira i posebno čovjeka,
— Kristova uloga posredništva.

d) Posebnost je te EM što izvještaj o ustanovljenju euharistije ne stavlja u vezu s prvim navodom Kristove muke, nego spomenuvši je prelazi na njegovo uskrsnuće i poslanje Duha Svetoga. Tek tada dolazi epikleza i na taj je način još jasnije da je i euharistija dar Duha Svetoga.

2. Biblijski navodi IV EM

»Jedini živi i pravi Bog« spominje se na mnogo mjesta S i NZ.
Od »prebiva u nedostupnu svjetlu« v. 1 Tim 6, 16.
Bog je »jedini dobar i izvor života« v. Ps 35, 10; Post 1, 31.
On je pun »blagodati za svoja stvorenja« v. npr. Dj 14, 17.
O »sjaju Božjega svjetla« svjedoči Mojsije i 2 Kor 4, 6; Fil 3, 21.
Korove nebrojenih četa anđela navodi Izaija i Pavao.

Bog je sve »mudro učinio« v. Izr 3, 19; Ps 103, 24.
Što je čovjek i kakva mu je zadaća v. Post 1, 27-30; Ps 8, 6-9.
Prema sv. Pavlu (Dj 17, 27) ljudi treba da Boga »traže i nađu«.
Isti spominje (Rim 9, 4) ne samo savez nego »saveze-foedera«.
Koliko je Otac »ljubio svijet« v. Iv 3, 16.
O »punini vremena« govori Gal 4, 4, a »vremenâ« Ef 1, 10.
Za narav Boga-čovjeka usp. Heb 4, 15 i 13, 7.
Kristovo djelovanje opisuju Iz 61, 1-2 i Lk 4, 18.
»Da ne živimo više sebi već Bogu« v. 2 Kor 5, 15 i Rim 14, 7.
O Isusovoj ljubavi »do kraja« v. Iv 13, 1.
Trsovim rodom naziva vino Mt 26, 29; Mk 14, 25.
»Carstvo (boravište) mrtvih« spominje prva kršć. propovijed: Dj 2, 22-35.
Kristovu »Bogu ugodnu žrtvu« tako naziva Ef 5, 2 i Heb 10.
Za zajedništvo »jednog kruha i kalež« v. 1 Kor 10, 16-17.
»Na hvalu tvoje slave« kaže Ef 1, 14.
U zagovorima se spominju izrazi iz 1 Kor 15, 26-28; Rim 8, 11 i 2 Pet 3, 12, 13.

Uz te i druge navode može se reći da je sva IV EM zadojena Biblijom, pa se s pravom preporučuje da se uzima za vjernike koji dublje poznaju Sv. pismo. A za one o kojima to još ne vrijedi može IV EM biti poticaj i put da se do toga vinu.

Svatko će ove nacrte sa svim točkama upotrijebiti kako zna i može prema svojim prilikama. Jedno je sigurno: nove će prefacije i anafore koristiti koliko se o njima bude razmatralo i govorilo.

o. Martin Kirigin OSB

ŠUTNJA U NOVOM OBREDU MISE

Čitamo u 1. knjizi o Samuelu, da je žena Ana, koja je bila nerotkinja, pošla u svetište u Šilu, da je stupila pred Jahvu, da se je ojađena u duši plačući molila Jahvi: »Jahve Sebaote! Ako pogledaš na nevolju službenice svoje, i opomeneš se mene, i ne zaboraviš službenice svoje, te dadeš službenici svojoj muško čedo, ja ću ga darovati Jahvi za sve dane njegova života.«

»Tako se ona dugo molila pred Jahvom, a svećenik Eli je motrio usta njezina. Ana govoriše u srcu. Samo se usne njezine micahu, a glas joj se nije čuo«. (1 Sam. 1, 9-13).

Bog je sve »mudro učinio« v. Izr 3, 19; Ps 103, 24.
Što je čovjek i kakva mu je zadaća v. Post 1, 27-30; Ps 8, 6-9.
Prema sv. Pavlu (Dj 17, 27) ljudi treba da Boga »traže i nađu«.
Isti spominje (Rim 9, 4) ne samo savez nego »saveze-foedera«.
Koliko je Otac »ljubio svijet« v. Iv 3, 16.
O »punini vremena« govori Gal 4, 4, a »vremenâ« Ef 1, 10.
Za narav Boga-čovjeka usp. Heb 4, 15 i 13, 7.
Kristovo djelovanje opisuju Iz 61, 1-2 i Lk 4, 18.
»Da ne živimo više sebi već Bogu« v. 2 Kor 5, 15 i Rim 14, 7.
O Isusovoj ljubavi »do kraja« v. Iv 13, 1.
Trsovim rodom naziva vino Mt 26, 29; Mk 14, 25.
»Carstvo (boravište) mrtvih« spominje prva kršć. propovijed: Dj 2, 22-35.
Kristovu »Bogu ugodnu žrtvu« tako naziva Ef 5, 2 i Heb 10.
Za zajedništvo »jednog kruha i kalež« v. 1 Kor 10, 16-17.
»Na hvalu tvoje slave« kaže Ef 1, 14.
U zagovorima se spominju izrazi iz 1 Kor 15, 26-28; Rim 8, 11 i 2 Pet 3, 12, 13.

Uz te i druge navode može se reći da je sva IV EM zadojena Biblijom, pa se s pravom preporučuje da se uzima za vjernike koji dublje poznaju Sv. pismo. A za one o kojima to još ne vrijedi može IV EM biti poticaj i put da se do toga vinu.

Svatko će ove nacrte sa svim točkama upotrijebiti kako zna i može prema svojim prilikama. Jedno je sigurno: nove će prefacije i anafore koristiti koliko se o njima bude razmatralo i govorilo.

o. Martin Kirigin OSB

ŠUTNJA U NOVOM OBREDU MISE

Čitamo u 1. knjizi o Samuelu, da je žena Ana, koja je bila nerotkinja, pošla u svetište u Šilu, da je stupila pred Jahvu, da se je ojađena u duši plačući molila Jahvi: »Jahve Sebaote! Ako pogledaš na nevolju službenice svoje, i opomeneš se mene, i ne zaboraviš službenice svoje, te dadeš službenici svojoj muško čedo, ja ću ga darovati Jahvi za sve dane njegova života.«

»Tako se ona dugo molila pred Jahvom, a svećenik Eli je motrio usta njezina. Ana govoriše u srcu. Samo se usne njezine micahu, a glas joj se nije čuo«. (1 Sam. 1, 9-13).

Ovakav način tihe molitve morao je tada biti neobičan, jer svećenik Eli, koji je motrio njezine usne, pomisli da je pijana, pa je ukori: »Dokle ćeš biti pijana? Otrijezni se od vina što je u tebi!« — Ana odgovori: »Nisam pijana, nego sam velika nesretnica. Nisam pila ni vina ni opojna pića, nego *izlijevam dušu svoju pred Jahvom.*« (1 Sam. 1, 14-16).

Jedan svećenik postavio je pitanje djeci nekog lončara: »Znate li vi što je to molitva?« — Jedno dijete odgovori: »Molitva znači vikati prema Bogu.« — To dijete je, a da nije ni znalo, izreklo lijepu riječ biblijskog govora: molitva je doista često puta krik, vapaj divljenja i hvale. Dakle sasvim je prirodno moliti glasno: »Usne moje nek zapjevaju pohvalnu pjesmu« (Ps. 119, 171).

I Anina je molitva, što ju je molila pred Bogom, bila krik, tjeskobni vapaj, ali ona je govorila samo Bogu. Znala je, da je Bog čuje, pa i ako čovjek ne zamjećuje nikakova glasa. Znala je, da Bog čuje vapaj, koji se diže iz potištenog srca.

Ona se je ipak služila riječima (govorila je tiho: »njezine se usne micahu«). Molitva u šutnji, u kojoj više nema riječi, molitva, kojom se traži samo Božja prisutnost, doći će kasnije. Kad nam Luka kaže o Mariji: »Marija je brižno čuvala sve ove događaje i razmišljala ih u svom srcu« (2, 19, 51), podsjeća nas na kontemlaciju, koja ne treba riječi.

Marija sluša, a Ana »izlijeva svoju dušu pred Jahvom.« Jedna i druga se osjeća u Božjoj prisutnosti, kao što se osjećamo u neposrednoj prisutnosti nekog prijatelja.

Liturgija je prihvatila jedan i drugi način molitve. Ona nadasve daje mjesto molitvi, koja se glasno izrazuje, molitvi koja se pjeva. Ali koncilski tekstovi su nam dozvali u pamet važnost šutnje za vrijeme liturgije, a najnovije odredbe naređuju, da se obdržava vrijeme šutljive molitve više puta preko svete mise. To su upravo časovi, da se »izlije duša pred Bogom« i da se »razmišlja u srcu.«

Crkva vođena Duhom Svetim vidi važnost i potrebu tišine i šutnje za kršćanski život. A s druge strane vidi, kako se ljudi naše industrijske civilizacije teško mogu sabrati i smiriti, dok vlada radna žurba, nervoza, dok posvuda buče strojevi, tule sirene i auta, dok sviraju radijo-prijemnici i televizori. Crkva znade, da je tišina, sabranost potreban uvjet, da se čovjek susretne s Bogom, da čuje Božju poruku, da doživi Boga: »Odvest ću je u pustinju i njenu progovorit

srcu«. (Hošea 2, 16) »Duboka šutnja obuzimaše sve, i noć je bila u sredini svoga toka, kad je svemoguća tvoja riječ, Gospodine, sišla s neba, s kraljevskoga prijestolja.« (Mudr. 18, 14-15). Zato Crkva hoće da vjernici za vrijeme liturgije ponekad šute, da bolje dožive tajnu, koja se slavi, da se raspolože na kajanje, na molitvu koja će slijediti, da duhovno probave i usvoje Božju riječ, koju su čuli.

U novom Obredu mise u Br. 23 naređuje se: »U određeno vrijeme neka se obdržava i sveta šutnja kao sastavni dio slavljenja. Narav te šutnje ovisi o vremenu koje joj je namijenjeno u pojedinim obredima. Pojedinci će se sabrati kod pokorničkog čina i nakon poziva na molitvu; kad završi čitanje ili homilija, kratko će razmišljati o onome što su čuli, a poslije pričesti će u svom srcu hvaliti i moliti Boga.«

Šutnja se dakle ima obdržavati u misi:

1. Kad svećenik pozove vjernike na pokornički čin: »Braćo, priznajmo svoje grijehe, kako bismo spremni mogli slaviti sveta otajstva.« Tek nakon kratke šutnje, u kojoj će svi promisliti na svoju grešnost i pobuditi kajanje, govorit će svi zajedno: Ispovijedam se Bogu svemogućem . . .

2. Poslije izmoljene ili ispjevane Slave svećenik pozove narod na molitvu: Pomolimo se. Tada svi zajedno s misnikom šute neko vrijeme, da postanu svijesni, kako stoje pred Bogom i da mogu u svom srcu pobuditi svoje želje. Onda tek svećenik izgovori molitvu, koja se obično zove »skupna« (colecta).

3. Kad se završe čitanja ili homilija svi će kratko razmišljati o onome što su čuli.

4. Poslije nego se svećenik pričesti i poslije nego razdijeli svetu pričest vjernicima, svećenik može poći k sjedištu. Može se po volji neko vrijeme sjediti u svetoj šutnji, ili pjevati koji hvalospjev ili psalam. Zatim stojeći kod sjedišta ili kod oltara licem prema puku kaže: Pomolimo se i raširenih ruku glasno izgovara popričesnu molitvu. Prije nje se može neko vrijeme ostati u šutnji, ako se nije šutjelo odmah nakon pričesti.

Dakle četiri puta preko mise treba obdržavati šutnju prema novom Obredu mise. Te šutnje nisu ad libitum, nego obvezuju kao i drugi obredi. Obično svaka novost izaziva negodovanje i neraspoloženje, dok se ne shvati i ne uhoda. Vjerojatno će i obdaržavanje šutnje u misi izazvati ponegdje

nenaspoloženje, šaputanje i nemir. Zato ovaj obred šutnje treba razborito provesti. Dušobrižnik će u smislu ovoga što smo gore naveli poučiti vjernike o važnosti šutnje, a onda taktički i polako provoditi naređenu šutnju. Koliko dugo? To će razborito odlučiti svaki svećenik prema okolnostima vremena i vrsti vjernika. Na konventualnoj misi redovnika, na misi u sjemenišnoj kapeli za sjemeništarce, na misi za sestre ili na misi u nekoj župskoj zajednici gdje su vrjernici već navikli na unutarnju molitvu, vrijeme šutnje može biti i nešto dulje. Na dječjoj misi ili u nekoj župskoj zajednici gdje vjernici još nijesu navikli na šutnju, na razmatranje, šutnja će morati kratko trajati ispočetka, da se nebi postigao protivan učinak: nemir, šaputanje, žamor.

U glazbenim komadima postoje pauze, šutnje: neki glas ili instrumenat igra svoju ulogu, pa odjednom zašuti. Ponekad zašute i svi glasovi i svi instrumenti. Onaj koji nije ušao u glazbenu ideju komada, koji glazbu ne razumije, koji je samo površno sluša, kod tih pauza se dosađuje i čine mu se besmislene. Ali onaj koji je ušao u ideju glazbenog komada, koji doživljuje razvoj glazbenog djela, taj se kod pauza ne dosađuje, one su dio glazbene cjeline, one pojačavaju umjetnički doživljaj. Nešto slično može se dogoditi i sa propisanom šutnjom u novom Obredu mise. Tko površno prisustvuje liturgijskim obredima, tko želi, da što prije svrši misa, tko ne ulazi u smisao liturgijskoga sastanka, taj će se kod propisane šutnje dosađivati i neće znati što bi činio. A tko dolazi k misi, da susretne živoga Krista, da čuje njegovu riječ, da primi njegovu poruku, da se ponovno uključi u njegovu smrt i njegovo uskrsnuće, taj će osjetiti svrsishodnost propisanih šutnja, njemu će one pomoći, da plodove liturgije usvoji, prema onoj Izaije: »Jer ovako govori Jahve Gospod, Svetac Izraelov: Mir i obraćanje - spas vam je, u smirenu uzdanju snaga je vaša.« (Iz. 30, 15).

P. Mile Šesnić O. P.

OLUJA NAD CRKVOM

(Svećenikov nagovor svećenicima)

Oluja je uvijek nešto opasna, teška, spojena često s prolomima oblaka, grmljavinom, tučom, vjetrom. Toliko dobrih usjeva strada: pšenica uništena, grožđe obijeno, stabla izvaljena, potoci po cestama. Ali kad ljetna sparina počne zagu-

nenaspoloženje, šaputanje i nemir. Zato ovaj obred šutnje treba razborito provesti. Dušobrižnik će u smislu ovoga što smo gore naveli poučiti vjernike o važnosti šutnje, a onda taktički i polako provoditi naređenu šutnju. Koliko dugo? To će razborito odlučiti svaki svećenik prema okolnostima vremena i vrsti vjernika. Na konventualnoj misi redovnika, na misi u sjemenišnoj kapeli za sjemeništarce, na misi za sestre ili na misi u nekoj župskoj zajednici gdje su vrjernici već navikli na unutarnju molitvu, vrijeme šutnje može biti i nešto dulje. Na dječjoj misi ili u nekoj župskoj zajednici gdje vjernici još nijesu navikli na šutnju, na razmatranje, šutnja će morati kratko trajati ispočetka, da se nebi postigao protivan učinak: nemir, šaputanje, žamor.

U glazbenim komadima postoje pauze, šutnje: neki glas ili instrumenat igra svoju ulogu, pa odjednom zašuti. Ponekad zašute i svi glasovi i svi instrumenti. Onaj koji nije ušao u glazbenu ideju komada, koji glazbu ne razumije, koji je samo površno sluša, kod tih pauza se dosađuje i čine mu se besmislene. Ali onaj koji je ušao u ideju glazbenog komada, koji doživljuje razvoj glazbenog djela, taj se kod pauza ne dosađuje, one su dio glazbene cjeline, one pojačavaju umjetnički doživljaj. Nešto slično može se dogoditi i sa propisanom šutnjom u novom Obredu mise. Tko površno prisustvuje liturgijskim obredima, tko želi, da što prije svrši misa, tko ne ulazi u smisao liturgijskoga sastanka, taj će se kod propisane šutnje dosađivati i neće znati što bi činio. A tko dolazi k misi, da susretne živoga Krista, da čuje njegovu riječ, da primi njegovu poruku, da se ponovno uključi u njegovu smrt i njegovo uskrsnuće, taj će osjetiti svrsishodnost propisanih šutnja, njemu će one pomoći, da plodove liturgije usvoji, prema onoj Izaije: »Jer ovako govori Jahve Gospod, Svetac Izraelov: Mir i obraćanje - spas vam je, u smirenu uzdanju snaga je vaša.« (Iz. 30, 15).

P. Mile Šesnić O. P.

OLUJA NAD CRKVOM

(Svećenikov nagovor svećenicima)

Oluja je uvijek nešto opasna, teška, spojena često s prolomima oblaka, grmljavinom, tučom, vjetrom. Toliko dobrih usjeva strada: pšenica uništena, grožđe obijeno, stabla izvaljena, potoci po cestama. Ali kad ljetna sparina počne zagu-

šivati, kad disanje postane gotovo nemoguće uslijed pritiska atmosfere onda mi čeznemo za osvježenjem pa čak i olujom ako drugoga izlaza nema. Samo da zrak postane opet normalan, čist, svjež! Svećenik nošen teološkom nadom očekuje da će oluja što potresa Crkvu proći i da će iza njena prolaska kao i u prirodi opet nastupiti vedro, svježe vrijeme. I u krizi religije naših dana i u kontestaciji i u liberalizaciji svećenik, prorok Boga živoga, vjerni sluga Crkve, sluga kršćanske slobode gleda s optimizmom u budućnost, duboko uvjeren da će Krist umiriti valove, vjetrove i oluju kao što je to učinio i na Tiberijadskom jezeru.

1. *U krizi religije, svećenik prorok Boga živoga*

Bog je doveden u pitanje i valovi tog udara i debata što su s njim najuže povezani zapljuskuju najprije nas. Ostali smo bez daha pred ovim humanističkim ateizmom koji služi čovjeka a odbacuje Boga. Vrtoglavica nas hvata kad vidimo ovo mnoštvo oko nas koje ne služi ni čovjeku ni Bogu, koje se gubi u materijalizmu koji sve preplavljuje. Teško se nama svećenicima snalaziti među ljudima koji su dosta religiozni, a malo evanđeoski. Nemirni smo kad susretnemo revnu braću ili revne kršćane koji često navještaju Evanđelje, ali koje Bog dosta malo zanima.

Je li istina da je Bog umro?

Jedno je svakako sigurno: naša generacija proživljava krizu religije kakve nije bilo od početka čovječanstva. Došlo je vrijeme proroka: ljudi koji će svjedočiti da je Bog živ, da je on aktualan i danas. Svijetu su potrebni svećenici vjere. I u ovom sveopćem metežu mi živimo u nadi i vjeri apostola Pavla: »Čvrsto stoji temelj koji je Bog postavio« (2 Tim 2, 19). Nek nam stoga ne bude žao svetkovati smrt Boga koji nije bio pravi Bog i s kojim smo nažalost bili odveć solidarni. Na nam je da se svim silama angažiramo kako bismo pronašli Boga Isusa Krista. I to kroz molitvu, refleksiju, evanđeoski posao, pastoralnu lucidnost. Na nama je da se pomirimo sa sudbinom da će nas kao i sve prave kršćane svijet smatrati strancima, usamljenima, svijet koji je izgubio religiju a koji nije došao do vjere. »Sin Čovječji nema gdje glave nasloniti . . .« Nadati nam se da će zahvaleći krizi, oluji, doći do još većih nesporazuma, da novog istraživanja na svim područjima i da će nova epifanija pravoga Boga biti moguća. Samo je pitanje jesmo li mi u to uvjereni i što stva-

rno poduzimljemo u tom smislu? Pravi Bog mora interesirati živoga čovjeka, današnjeg čovjeka. Bog i čovjek našega vremena imaju živjeti zajedno, jer Bog oživljava, a ne ograničuje, oslobađa a ne otuđuje, čini da čovjek raste a ne da zakržljava. Bog obnavlja, reformira, a ne uspavljuje. Bog podiže, uskrsava a ne koči. On razveseljuje, a ne žalosti.

A zašto je dakle Bog tako slabo, malo poznat, malo služen, nepoznat čak i od svojih?... Nema prorokâ!

2. *U kontestaciji institucija: svećenik vjerni sluga Crkve*

Crkvu, platno Crkve danas peru. Stare mrlje i nečist odlazi u ocean vremena. Mi se nadamo da će platno staro dvije tisuće godina odoljeti udarcima, vodi, kemikalijama i da će poslije pranja biti svježije i blistavije.

Očekujući to, sve ono što se događa Crkvi dira i nas, a ponekada i vrlo bolno, jer ima onih, među nama, u našim redovima, a da ne govorimo o direktnim neprijateljima, koji žele sve srušiti. Ima ih koji Crkvi okreću leđa, i među svećenicima naravno, jer im ona izgleda neljudska i neevanđeoska. Ima ih koji kontestiraju s brutalnošću. Ima ih koji bi htjeli početi ispočetka, s ništice, rušeći sve što smo dosada imali. Ima ih koji žele sačuvati sve što je bilo nekada: i stare ormare i na ormarima ukrase i na ukrasima prašinu, koji bi radije živjeli u neometenim, neočišćenim sobama. Ima ih, posebno među starijima koji žive u nevjerojatnoj nesigurnosti. I nije stoga lako biti veseo svećenik, solidaran s Crkvom s kojom smo se povezali po svetom ređenju. Ali drugoga puta nema. Jer ova je Crkva naša Crkva. Ne smijemo stoga ostati pasivni, resignirani, neodlučni, biti posramljeni, nesretni. Nama je Krist, na poseban način povjerio budućnost Crkve. Valja probuditi ljubav, ali ljubav i prema onom što je bilo i onom što ima doći.

Crkva nije Krist ali je ona od Krista. Ona je povezana s Evanđeljem, ali je Evanđelje mora animirati. Institucija Crkve nije zlo. Ona je Kristov dar čovječanstvu, nama. Na tomu bismo mu morali biti iskreno zahvalni. Mi smo pastiri usred kršćanskog naroda i kao takvi potrebni Crkvi sve do drugog Kristova dolaska. Nas svećenika nije previše! Nismo suvišni kao što bi neki pomislili. Živjela Crkva! Ljubimo je i činimo da je i drugi ljube u ime Isusa Krista.

Budući da je ljubimo:

Mi želimo da ona bude siromašna i u službi drugih, mi je želimo vidjeti oslobođenu od lažnih prestiža i lažnih trijumfa. Mi želimo biti svjedoci njezina kontinuiteta ali u isto vrijeme ne zaboravljamo da ona ima živjeti danas i sutra. Mi smo svjedoci njezina jedinstva ali se radujemo njezinoj raznolikosti. Mi je želimo gledati pred Bogom ali i u pokretu čovječanstva naprijed. Mi je hoćemo vidljivu, ali kao znak Evanđelja u svijetu. Mi znamo da je Crkva nepogrešiva, neuništiva ali i da joj konformizam i duh svijeta stalno prijeti. O nama ovisi hoće li današnja kontestacija biti djelo vjere i ljubavi, hoće li rušeći i zidati, čupajući i saditi. Mi vjerni sluge Crkve prihvaćamo riječ Bernanosa: Kad bih čudnim sticajem okolnosti morao napustiti Crkvu ili kad bi me netko silom iz nje istjerao ja ne bih pet minuta mogao živjeti bez nje. I vratio bih se u nju odmah makar u zarobljeničkoj košulji i ruku svezanih na leđima.

3. *U liberalizaciji, svećenici sluge kršćanske slobode*

Posvuda oko nas nestaje prinuda, prisila. U sumnju su dovedeni ili proglašeni lažnima svi zakoni, sve obaveze, formule, vršenje auktoriteta. Sve to današnjoj generaciji izgleda vanjsko i otuđujuće, smetnja duhu spontanosti, neprijatelj kreativnosti, podržavanje formalizma. Zato se teško snalazimo među onima koji nas smatraju čuvarima Tore, među onima koji osporavaju našu misiju, među onima koji žive od ideje Crkve-Tvrđave, među onima koji žive na neodređenom duhovnom terenu i koji svaku svoju novu misao proglašuju karizmom.

Nije li došao čas da se nadamo autentičnije slobodnom kršćanskom životu? Predosjećamo li usred krize evanđeoske mogućnosti za kršćanski narod koji je odveć služio u prinudi uz rizik da ne ljubi? Ocjenjujemo li, razumijemo li obraćenje koje nam se nameće kako bismo postali odgojitelji kršćanske slobode u duhu Evanđelja?

Od svećenika se danas traži da druge nauče ljubiti evanđeoske zahtjeve i da ih oni sami izvršuju s radošću živoga čovjeka, da preuzmu svoje angažmane vjerni zadatoj riječi, da ne konfondiraju povratak na bitno s lijenošću minimuma, da se služe zakonima kako bi se depasirali, da se ne zadavoljavaju konformizmom i da slušaju poziv dubina, da se ne konformiraju sloganima i modama iz lakomislenosti i snobiz-

ma, da žele osloboditi ljude i potaći ih da žive ne obećajući im sigurnosti, da imaju povjerenja u inicijative ali i da ne dozvole da iste budu brutalne, divlje.

O nama ovisi hoće li sutra kršćanski narod biti ozbiljan, odgovoran, savjestan, narod koji radi iz uvjerenja, odrastao. Mi idemo prema manje organiziranoj, manje uniformno ritmiranoj, manje desetarskoj kršćanskoj zajednici. Mi ćemo manje biti diregenti orkestra. Predpjevači Duha Svetoga, oni koji započinju antifone a narod ih Božji nastavlja pjevati s nama — eto nam nove službe. A tko smije ustvrditi da će to biti lakše, da će se to događati bez poteškoća, bez lomova ukoliko ne budemo po volji i želji Duha Božjega?

fra Ignacije Vugdelija

NE ANTITEZA NEGO SIMBIOZA

(Ni staro ni novo — nego pravo i zdravo)

Prije pet godina neke misli ovoga članka iznio sam pred starije, srednje i mlađe svećenike. Oni su mi preporučili da ih tiskam u jednom časopisu. Međutim, radi premora, prezaposlenosti i drugih ozbiljnijih razloga nisam to mogao učiniti. Lanjske godine povodom članka »Mladi se bune« u »Glasu koncila«, broj 13, od 23. 6. 1968. poslao sam na uredništvo neke refleksije, da bi dotaknuti problemi bili bar djelomično još bolje osvjetljeni i neke praznine u odgovorima popunjene. Mislim, da je to nužno jer neki bitni elementi, ili manjkaju, ili nijesu dosta jasno i snažno u odgovorima naglašeni.

Radi dužine osvrta uredništvo nije moglo uvrstiti dotični dopis. Kasnije sam mislio ovo iznijeti u jednom glasilu, ali do danas nisam uspio. Dva su mi svećenika rekli da to čim prije objavim jer će biti od toga neka korist. Dakle, u vezi osvrta u »Glasu koncila« mislim da su svi odgovori uglavnom problem mladih, njihovo ukopčavanje i uloga u životu i društvu, dobro zahvatili, posebice, dr Bajsić i dr Šagi. Osobito je simpatično što problem tretiraju sa ispitljivim razumijevanjem, sa iskrenom ljubavlju i zdravom slobodom.

Ali se ipak osjeća jedna velika praznina, bitni manjak. Taj vacuum nije prisutan samo u ovim odgovorima, nego puno puta, kada se postavlja i rješava problem stari — mladi, staro — novo. A tu su dvije definicije.

ma, da žele osloboditi ljude i potaći ih da žive ne obećajući im sigurnosti, da imaju povjerenja u inicijative ali i da ne dozvole da iste budu brutalne, divlje.

O nama ovisi hoće li sutra kršćanski narod biti ozbiljan, odgovoran, savjestan, narod koji radi iz uvjerenja, odrastao. Mi idemo prema manje organiziranoj, manje uniformno ritmiranoj, manje desetarskoj kršćanskoj zajednici. Mi ćemo manje biti diregenti orkestra. Predpjevači Duha Svetoga, oni koji započinju antifone a narod ih Božji nastavlja pjevati s nama — eto nam nove službe. A tko smije ustvrditi da će to biti lakše, da će se to događati bez poteškoća, bez lomova ukoliko ne budemo po volji i želji Duha Božjega?

fra Ignacije Vugdelija

NE ANTITEZA NEGO SIMBIOZA

(Ni staro ni novo — nego pravo i zdravo)

Prije pet godina neke misli ovoga članka iznio sam pred starije, srednje i mlađe svećenike. Oni su mi preporučili da ih tiskam u jednom časopisu. Međutim, radi premora, prezaposlenosti i drugih ozbiljnijih razloga nisam to mogao učiniti. Lanjske godine povodom članka »Mladi se bune« u »Glasu koncila«, broj 13, od 23. 6. 1968. poslao sam na uredništvo neke refleksije, da bi dotaknuti problemi bili bar djelomično još bolje osvjetljeni i neke praznine u odgovorima popunjene. Mislim, da je to nužno jer neki bitni elementi, ili manjkaju, ili nijesu dosta jasno i snažno u odgovorima naglašeni.

Radi dužine osvrta uredništvo nije moglo uvrstiti dotični dopis. Kasnije sam mislio ovo iznijeti u jednom glasilu, ali do danas nisam uspio. Dva su mi svećenika rekli da to čim prije objavim jer će biti od toga neka korist. Dakle, u vezi osvrta u »Glasu koncila« mislim da su svi odgovori uglavnom problem mladih, njihovo ukopčavanje i uloga u životu i društvu, dobro zahvatili, posebice, dr Bajsić i dr Šagi. Osobito je simpatično što problem tretiraju sa ispitljivim razumijevanjem, sa iskrenom ljubavlju i zdravom slobodom.

Ali se ipak osjeća jedna velika praznina, bitni manjak. Taj vacuum nije prisutan samo u ovim odgovorima, nego puno puta, kada se postavlja i rješava problem stari — mladi, staro — novo. A tu su dvije definicije.

1 — Što je staro, a što novo?
2 — Tko su stari, a tko mladi?

Također, dvije odgovornosti.

1 — Koliko su i koji stari krivi, da je ovako stanje, a ne bolje;
2 — Jesu li i koliko krivi mladi, da nije bolje?

Također, da stvarna analiza bude kompletna, bezuvjetno je potrebno iznijeti situacije i poteškoće koje onemogućuju brzo ostvarenje harmoničnijeg i boljeg društvenog života. I na koncu, praktični zaključak: šta konkretno mogu i moraju poduzeti i učiniti stari i mladi, da stanje, društveni uređaj i život bude za jedne i druge, za sve, i bolji i zdraviji, i zadovoljniji i sretniji, u neposrednoj i bliskoj budućnosti.

Naravski, odgovori na ova pitanja zahtjevaju čitav niz studija; a ovdje samo nekoliko misli i ideja iz studije »Ne antiteza nego simbioza«, s podnaslovom »Ni staro ni novo, nego pravo i zdravo«.

Temeljno je pitanje, što je mladost i što je mlado? Mladost je svježi — poletni — puni — jaki život izražen svježim mislima, toplim osjećanjima i požrtvovnim radom. Iako godine, broj godina, jest faktor koji utječe na postavljanje granice između starih i mladih, ipak treba vrlo paziti i naglasiti, da godine nijesu jedini, dapače ni primarni faktor u tom razlučivanju, nego duša i srce, osjećaj i rad. Zato dobro opaža dr Bajsić, kada kaže: »Nije riječ o razlici godina između mladih i starih, nego o tome, da li netko ima u sebi života, ima li kreativne snage...« Ako prema ovim mjerilima promatramo životnu povorku ljudi, opazit ćemo da ima dosta mladih staraca i starih mladića, stare mladosti i mlade starosti. Mislim, da je pretjerana i kriva tvrdnja dr Šagija (citira profesora Pavića) na koncu članka: »... Jednom mi je rekao pokojni profesor Pavić, i to nikada neću zaboraviti, da su sveci uvijek bili mladi.« Ako misli po godinama mladi, a tu rečenicu kad bi čuli nebesnici, držim, da bi ih čitava plejada u nebeskoj asambleji ustala sa svojih stolica i protestirala. Također slijedeća rečenica: »Svi koji su nešto veliko pokrenuli u Crkvi bili su mladi«: nije tačno. Ta tvrdnja ne samo da je povijesno kriva i da ne djeluje pozitivno u pravcu simbioze stari — mladi, nego je i nepravedna prema starijima, a laskava za mlade. Uzmimo samo primjer četiriju posljednjih Papa, (a možemo tu uključiti i Leona XIII i Pija X).

Pio XI i Pio XII dali su ideje, impulse, i zacrtali putove današnjoj općoj obnovi Crkve, uz pomoć mnogih stručnjaka, teologa, liturgičara i svetih duša, zrelih i starijih godina. A Ivan XXIII i Pavao VI uz suradnju mnogih biskupa, svećenika, redovnika, stručnjaka i kršćanskih aktivista, to ostvaruju. Biskup Lang i kanonik Beluhan, fra Leonardo Bajić i fra Ante Antić, pater Predragović više su privlačili mlade, i neki drugi u zrelim godinama, nego 99% mladih svećenika i redovnika.

Sveci i pokretači obnova i velikih djela u Crkvi većinom su počeli kao mladi, a ostvarili i najviše dali u zrelim godinama.

Vrlo je žalosno, upravo ubitačno, da većina mladih luči mlade i stare po godinama, pa za svoje, bilo stvarno bilo imaginarno loše stanje, baca isključivu krivnju samo na tzv. stare. A koliko ih ima, među studentima i mladim fakultetlijama stvarnih staraca. Oni koji ne rade, koji slabo uče, koji trate vrijeme itd., a bezobzirno valjaju drvlje i kamenje, na sve što je do sada učinjeno; koji ni s čim nijesu zadovoljni, koji su vječno nemirni; zar to nijesu mladi starci?! Pod lijevim i desnim pazuhom nose dvije glavne karakteristike starosti, nerad staraca i brbljavu hiperkritiku baba! Puno puta pretjerano nezadovoljstvo i oholo megalomansko kritizerstvo ima dublje moralno-sociološke korijene i pokazuje svu žalosnu pustoš i bijedu mnogih mladih duša.

Mi nećemo učiniti nikakvu uslugu mladima niti im pomoći ako ne upremo prstom i na njihove pogreške, manjkavosti i propuste. Ako to prešćujemo, ako to umanjujemo, ako to uljepšavamo: mi postajemo sukrivci jednoga stanja koje podjednako škodi i jednima i drugima, pa time samo odgađamo i otežavamo rješenje problema. Istina, to može biti, i često jest, odiozan i nezahvalan posao, ali je nužan, ako hoćemo biti ne jeftini demagozi, nego istinski prijatelji mladeži i ostvaritelji općega i zajedničkoga dobra. Liječnik koji daje samo slatke pilule nije nikakav liječnik, nego obični šarlatan.

Vrlo je važno, upravo odlučujuće za uzajamno povjerenje i efektnu suradnju generacija, mladima iznijeti i dokazati, da današnje poteškoće i problemi vuku svoje korijene iz prijašnjeg stoljeća (pa djelomično i više stoljeća) da su desetljećima opterećeni i koplicirani, osobito u ova dva ratna i po-

ratna perioda. Treba im predočiti da su deset puta stariji od tzv. današnjih starih, ta neriješena pitanja, stanja i probleme, ostavili svima nama u žalosnu baštinu na rješavanje.

I što je vrlo važno: težina tih problema, barem u nekim komponentama, više je pritiskivala tzv. stare nego današnje mlade.

Dapače, mlade treba uvjeriti, da ih zreliji i stariji, barem veliki i pošteni dio njih, ne samo razumiju i s njima suosjećaju, nego da su velik dio posla obavili: putove prokrčili, priprave i predradnje učinili, da zajednički najveći pothvat obnove i reforme uspije. Istina, trebali su i više učiniti, ali zar mladi također nijesu mogli više pridonijeti zajedničkom cilju.

Zajednički je problem, bolje društveno uređenje, sretniji život i mladih i starih, pa ga treba zajedničkim silama i rješavati. A glavni preduvjet za temeljito i uspješno rješavanje jest točna i ispravna dijagnoza. Zato moramo lojalno, pošteno i otvoreno iznijeti i priznati pozitivne i negativne strane i jedne i druge generacije, kao i poteškoće i situacije objektivne prirode. A onda studiozno, velikodušno, složno i uporno tražiti putove, sredstva i načine, što bržem i potpunijem rješenju svih teških problema.

U odgovorima, osobito dra Turčinovića, odviše se insistira na strukturalnim reformama. One su nužne i potrebne, ali kudikamo je važnije, izgraditi ljude koji će reforme sprovoditi. Mi imamo iskustva iz dalje i bliske prošlosti da i najbolji programi, planovi i strukturalni projekti, ostaju mrtvo slovo i kržljave biljke, ako nema dosta sposobnih, izgrađenih i energičnih ličnosti, koji bi trebali te planove oživotvoriti. Najveće i najdragocjenije posude malo koriste, ako u njima nema dosta sočnog i ukusnog jela, zdravoga i mirisavog pića. Ne varajmo se, puno je važniji posao odgoj i izgradnja novih ljudi: punih svježih ideja, snažnih i trajnih osjećaja, energičnog i požrtvovnog rada; oboružanih ljubavlju, neustrašivošću i ustrajnošću, nego strukturalne reforme. No, da ne bi neki mladi mislili, da je ovo naglašavanje kvalitetnih i karakternih odgojitelja novih ljudi više diverzija a ne iskrena zauzetost i za nove strukture, iznašam dva konkretna, strukturalna prijedloga. Iznašam bez pretenzija na nepogrešivost, »salvo aliorum meliori judicio«, i da potaknem druge na debatu i akciju.

Već 25 godina razmišljam na temelju opažanja i životnog iskustva, kritički, o srednjoškolskom i fakultetskom školovanju, pa sam došao do uvjerenja, da ima velikih pretjeranosti i bitnih manjaka. Pretjeranosti: previše memoriranja, nepotrebnog i škodljivog opterećivanja memorije i mozga. Praznina: malo aplikacija na neposredne potrebe života i konkretnog, praktičnog ispunjavanja životnih zadaća.

Uzmimo npr. učenje stranih jezika u gimnaziji. Uče se dva do tri strana jezika, francuski i njemački, engleski i ruski, uče se po tri četiri godine, s osmoljetkom i pet do šest godina. Pa kakav je plod toga učenja? Uzmite jednoga maturanta ili fakultetski naobraženog intelektualca; uzmite njegov susret, dijalog, s jednim Francuzom, Njemcem ili drugim turistom. Kakav spektakl, kakav neugodan doživljaj, za dijaloganta i za gledaoce?! Vidjeli ste, doživjeli ste: zamuca, raskolači oči, zagega se, mahne glavom, rukom razbaci: čitav se uskomeša; pa jà... izusti, ili ne izusti desetak nevezanih riječi, u najbolju ruku pet do šest kako-tako skalupljenih rečenica. Ili još češće »mudro« šuti. Ili »Je ne sais pas parler« »Ich verstehe wenig deutsch« i gotovo! Eto efekta učenja stranih jezika! Pa kao što lišće i grane upućuju na stablo i korijen tako i efekti upućuju na uzrok. Rekao je najveći Pedagog svih vremena, Gospodin Isus Krist: »Po plodovima njihovim poznat ćete ih.«

Nije dobar sistem, ni metoda učenja stranih jezika. NB. u ovom prikazu govorim za 80% (prije 90%) svršenih učenika.

Nijesam stručnjak za učenje stranih jezika, djelomično vladam francuskim i talijanskim jezikom; mogu prilično konverzirati, ali ne bez smetnja i ne potpuno, ali i tu kao nestručnjak, ali sa životnim iskustvom, mislim, da mogu dati dva savjeta.

1 — Kod učenja stranih jezika trebao bi učitelj — profesor — druge godine 50% gradiva govoriti, tumačiti, ispitivati i razgovarati na dotičnom stranom jeziku, a treće i četvrte godine od 60% do 80%.

2 — Davati teme, konverzacije iz živih, praktičnih i zanimljivih životnih okolnosti i potreba.

Druga pretjeranost u sistemu gimnazijskog školovanja je matematika. Matematika, i visoka komplicirana matematika, je potrebna za tehničare, inženjere, fizičare, itd; ali za veliki dio životnih situacija, zvanja i profesija, nije potrebno ni pola onoga što se u gimnaziji uči.

Hajde, učinite anketu u jednom gradu; koliko svršenih gimnazijalaca iza pet do deset godina zna izračunati volumen jedne bačve?!

Ali najveća pogreška današnjeg i uopće dosadašnjeg školovanja jest sistem predugog, suhoparnog, monotonog i ukalupljenog školovanja, s vrlo slabim kontakom sa životom. Tvrdim, na temelju vlastitog iskustva, i opažanja na drugima, koliko od naučnog materijala nosimo u život i koliko nam je potrebno u praksi: da pola memorijalnih učenja može otpasti, jer više škode nego što koriste. Škode fiziološki, psihički, higijenski i moralno. Za ovo treba duže obrazloženje, možda drugi put.

Na koncu dva posve konkretna prijedloga:

1 — Vrijeme fakultetskog školovanja uključeno sa pripravom (osmoljetkom i gimnazijom): dosta je svega 12 godina, ali kvalitetno probranog školovanja, osim nekih profesija. Dotični svršeni srednjoškolci trebali bi kroz pet do deset godina svake godine jedan do dva mjeseca usavršavati na tečajevima svoje znanje. Također od vremena do vremena i kasnije. Već sa 18 godina mladi čovjek treba početi preuzimati ozbiljne odgovornosti, ulaziti 50% u praktični život; a sa 22 godine u suradnji i s pomoću starijih 80%. NB. Kad bi mladi osjetili, da nijesu samo na teret društvu, nego da su već od 18 godina produktivni, spontano bi prestalo 50% njihovog nezadovoljstva.

Konkretno za nas bogoslove i svećenike: bogoslovi bi trebali biti ređeni u 20 godini za đakona a u 22 za svećenika. Zatim pet šest- godina surađivati sa iskusnim pastoralcima. A svi svećenici i redovnici trebali bi svake druge godine biti mjesec dana na tečaju, satkanom od predavanja, debata, i odmora. In fine: tko zna bolje, široko mu polje!

Drugom zgodom o načinima, sredstvima i drugim okolnostima za suradnju, koordinaciju i zajednički rad mladih i starih za opće dobro.

Don Cvitan Radišić, župnik

Najavljeni MISAL s novim REDOM MISE nismo još štampali, jer se je javio samo mali broj naručilaca. Ako se javi dovoljan broj, umetnut ćemo i najnovije promjene u obredima SVETE SEDMICE.

PRILOG ZA KANONIZACIJU BL. MARKA KRIŽEVČANINA

Uz proslavu 350-godišnjice njegove mučeničke smrti

U nedjelju, 7. rujna, doživjeli su Križevci slavu, kojom bi se *mogli ponositi i naši veliki gradovi.* Nije tu bilo suvremene reklame, kojom obiluju SAD, a sve više i velike evropske zemlje. Nije za tu slavu dala svoje velike usluge moderna tehnika. Sve je bilo s obzirom na vanjski sjaj skromno i jednostavno, kao što su još uvijek jednostavni svi naši javni katol. nastupi. Ali smo *svi osjetili nešto veliko, a dotle nepoznato.*

Jesmo li sami stvorili to raspoloženje svojim duhovnim naporima ili je došao čas milosti od vječnosti od Boga preodređen ne znam; ali nam je svima odjednom bilo jasno: *Naš Blaženik i Zemljak bio je doista heroj duha.* I nije nam smetala debela zavjesa od 350 god., da nam usprkos zaprekama, što ih ona stvara, budu jasni obrisi toga Duhovnog Velikana. I postao nam je simpatičan i tako bliz. Pitali smo se: *Zašto se nismo njemu dosada molili?* Naš, a kao da je tuđin! I tako smo ***živo*** *svi zaželjeli, da nam ga Crkva podari kao sveca.* Bit će nam onda još bliži, još draži, naše molitve njemu još češće i još vruće, saobraćaj s Nebom još življi, i zemaljski život u još većem skladu s principima Evanđelja, koje je Bl. Marko bio posve usvojio. Pritom nam je pred očima i narod, kojemu pripadamo ne samo krvlju nego i srcem, sa svojim danas tako opravdanim strahovanjima za njegovu budućnost. *Uvjereni smo naime, da bi kanonizacija našeg Zemljaka,* za kojega se, kako znamo, otimalo i inostranstvo, još u ona vremena, gdje nisu zemlje jedna drugoj, kao danas, sistematski otimale mozgove i divove, *znatno pridonijela duhovnom dobru naše Domovine.*

* * *

Čudili smo se smionosti križevačkog župnika gosp. Videka Cipriša, kad se je odlučio za tu proslavu. Za ovakve proslave treba mnogo novaca: Gdje su mu? A traže se i ljudi. Ako, možda, ne manjka na sposobnostima, ali su ti ljudi i odveć okupirani, a da bi se moglo — kako to treba — posve predati poslu oko tako vel. proslave. Bezuvjetno je bio potreban prigodan komad. On je u svakom pogledu u naše dane zgodniji od akademije. Ali nije bilo drugog izlaza — u

obzir je dolazila samo drama čitateljima »Veritasa« tako dragog Hrvoslava Bana — »Posuđivači očiju«. Nije se ni sam auktor usudio nazvati je dramom, već dramskom kronikom. To je zapravo tragedija, no autor je odstupio i od vanjskog izgleda klasične drame i tragedije - nema pet, već samo 2 čina, u 5 slika. Kritičkije raspoloženi pojedinci rekli su: Ni pravi glumci ne bi se s tako koncipiranom quasi-dramom odlikovali, a kamoli diletanti. Strahovali smo i za vrijeme. Da je bila kiša, proslava bi izgubila više od polovice uspjeha. A samo par dana pred 7. rujna bilo je jedne noći strašno nevrijeme u Križevcima i okolici.

Međutim se je sve svršilo dobro. Ona je oluja pročistila atmosferu, i u nedjelju, 7. rujna 1969., imali smo lijep i blag jesenski dan. Mnoštva iz okolice nisu se morala bojati, da će im svetačno ruho biti od kiše smočeno ili blatom okaljeno. Nekih desetak dana pred samu proslavu mučile su Domačina velike brige, kako će to sve ispasti. I gosp. *Župnik u strahu,* ne mogući spavati, *obrati se te noći vručom molitvom Blaženiku,* da on pomogne. Molio se je cijeli sat. *I poteškoća je nestajalo jedne za drugom. Križevačka je gradska općina izišla najšire ususret Župnikovim molbama.* Za predstavu je ustupljena krasna dvorana u Domu kulture. Odobrena je povorka od župske crkve do divne barokne kapele (ili najljepša ili jedna od najljepših u Hrvatskoj!). Dok bude trajala, bit će obustavljen svaki promet gradskim ulicama. Za proslavu su se javila i *tri ugledna svećenika iz Slvačke,* iz kraja, u kojemu je Blaženik djelovao i bio mučen. Sa sobom će ponijeti i Blaženikov relikvijar i dragocjeni fotografski materijal. Upravitelj križevačkog muzeja stavio je na dispoziciju mnogo toga za izložbu u čast Blaženiku. Na sam dan proslave darovao je jedan od najdragocjenijih eksponata za izložbu stari ugledni Križevčanin, koji na svim predstavama u mjestu vrši ulogu iskusnog šminkera i maskera, a bavi se i slikarstvom. Iz Zagreba su, uz ostalo, dana za izložbu dva Blaženikova relikvijara i velike slike Blaženika. A *križevački vjernici* — ti već *nisu znali kako da što više na sve moguće načine pomognu svoga Župnika,* koji se je latio smiono toga velikog pothvata.

Zar nije posve naravan zaključak, da je *nad cijelom proslavom bdio kao zagovornik sam Bl. Marko,* i sâm Križevčanin, u želji, da pomogne svome narodu u njegovim suvremenim duh. potrebama? To tvrdi i sam Župnik, o tome sam

uvjeren i ja, a mislim i bezbrojni drugi, koji su bili upoznati s problemima toga naoko neznatnog, a uistinu važnog duhovnog pothvata.

Ali za mene je posebno velika stvar izvedba predstave »Posuđivači očiju«, koju je napisao Hrvoslav Ban (to mu je knjiž. pseudonim!), nama svima dobro poznat po svojoj vrsnoj književnoj suradnji u »Veritasu«, a svojim lijepim pjesmama i iz drugih časopisa — jednu mu donosi i rektor Zavoda sv. Jeronima u Rimu Msgr. Đuro Kokša u svojoj zbirci »Hrv. duh. lirika«. Osobno mi je nepoznat, ali mislim, da je njegova lijepa duša stavljena na pladanj sve naše javnosti, koja uživa u njegovim povijesnim izletima u hrv. književnost i ostalu prošlost Hrv. naroda. Radi studija te prošlosti i priprave za njezinu literarnu obradbu, dolazio je često i u Križevce i u njezinu okolinu. Djelomice to znam, a dijelom samo zaključujem. Tko hoće da iz naše prošlosti vadi bogata zrnca pouke za sadašnjost, taj neće to postići bez temeljitog poznavanja i grada Križevaca, po važnosti trećeg grada uže Hrvatske u našoj novijoj prošlosti. Sva sila zgrada govori nam tu o važnim historijskim momentima i povijesnim djelatnostima. U Križevcima još i danas postoji tradicija, da se je Marko Križevčanin rodio u kući, u kojoj je sada smješten »Mlinar«. U današnjoj crkvi sv. Križa dao je vjerolomni mađ. kralj Sigismund poklati cvijet tadašnjeg hrv. plemstva, među njima i zagrebačkog bana Lackovića (roman »Krvavi sabor Križevački« od Milutina Mayera!). A vrijedi to i za okolicu: Kalnik sa svojim uspomenama na upad Mongola u naše krajeve (za ugarsko-hrv. kralja Bele IV u 13. st.) i svojom historijski i umjetnički tako znamenitom žup. crkvom; Glogovnica-ostala je još samo župska crkva kao uspomena na one davne dane, kad su naoružani križarski redovnici (templari i ivanovci) predstavljali dragocjenu hrv. katol. predstražu protiv Turaka za ove krajeve. Itd. itd.

Ali znamo sigurno, da je autor spom. drame živo želio doći na ovu proslavu u Križevcima, dapače je i bio najavio jednu svoju važnu odluku, i dolazak je morao biti žrtvovan. Kako je odlučio postati redovnik, ušao je u novicijat franjevaca-konventualaca, i to čak u SAD. Tko dobro pozna zakone duh. života i kako oni dolaze do izražaja u dnevnom životu, tome je posve jasno, da je on tu nemogućnost prikazao kao žrtvu za uspjeh proslave, a napose za plodove vlast. predstave. A kome drugome je tu žrtvu prikazao, negoli samom Marku Križevčaninu? I mislite, da se nije njemu vruće molio i za

Križevce, koje tako voli, i za njegovu bližu i dalju okolinu, i za cijeli Hrv. narod, za koji njegovo toplo umjetničko srce tako živo kuca? Njegovo nam je iskreno i realistički umjereno hrv. rodoljublje (nije pasivno, nije samo u osjećajima) i otprije dobro poznato. Da sastavi svoju dramsku kroniku u čast Križevačkom Blaženiku, morao je temeljito prostudirati i neke nove detalje iz hrv. povijesti, pa je vidio, da su *baš u tom vremenskom razdoblju,* iz kojega je uzet siže za spom. dramu, *naši herojski prvaci udarali temelje hrv. rodoljublju, koji su tako jaki, da su mu žile još i danas duboko u hrv. zemlji.* A među tim herojima ima prvo mjesto naš Bl. Marko. Velimo »prvo«, jer smo i odveć o tome osvjedočeni, da je uzaludan sav zemaljski trud, ako nije vrhunaravno orijentiran, povezan s Bogom, Vjerom i Nebom, s molitvom i žrtvom. A od naših poznatih velikana iz tog vremena nijedan nije dao svoju krv za te ideale onako svjesno, kako je to učinio Marko Krizini.

I recite mi: Zar nije baš *sve na toj priredbi i proslavi bilo usmjereno tome, da bi nam se naš Blaženik proglasio i svetim?* Silno nas se dojmilo, kad smo u »Glasu koncila« od 28. IX o. g. našli i slijedeće retke: »*Sada se za kanonizaciju Bl. Marka osobito zalaže kardinal Franjo Šeper.*« Mi smo ga to i *vruće zamolili u prigodnoj zbornoj recitaciji,* što ju je izvelo pet salezijskih klerika na ulazu Kardinala u župsku crkvu.

Pisac ovih redaka vruće želi, da oni budu svim čitateljima poticaj, da se *počnu moliti našem Blaženiku.* Iz vrlo usrdnih molitava rodit će se po njegovu zagovoru i koje čudo. Imat ćemo onda ono, što je potrebno za kanonizaciju.

Trebalo bi da Markove proslave zaredaju po našoj Domovini. I u inozemstvu. Imaju smisla za priredbe, imaju i svoje duhovnike, imaju i mjesto, gdje da ih daju, a ima među njima i sposobnih pojedinica. Te će proslave u našoj Domovini biti važan prilog za duhovnu obnovu naših narodnih masa, a vani organizirano zaštićivanje protiv negativnih inozemnih utjecaja. No, kad za to plediramo, pred očima nam je u prvom redu popularizacija našeg Blaženika, kako bi što prije došlo do njegove kanonizacije. *Kad se je za proslavu Bl. Marka odlučio glasoviti rimski zavod Germanikum,* kojemu je kao član pred više od 350 godina bio i Bl. Marko, *kako da do te proslave ne bude stalo nama u Markovoj Domovini?* U Germanikumu je samo šačica Hrvata, a svi su ostali stranci, većinom Nijemci i Mađari, pa Marko nije nji-

hov ili bolje njihov je samo po vjeri i katol. idealima, a naš je još i svojom hrv. krvlju i hrv. rodoljubljem. U Germanikumu se je također izvodila dramska kronika Hrvoslava Bana, prevedena, dakako, i izvođena na njem. jeziku, i bila priređena izložba dokumenata o životu, radu i mučeništvu Bl. Marka, a cijela je proslava bila pod patronatom nadstojnika Kongregacije za nauk vjere Dr. Franje kard. Šepera. Za dan proslave izabrana je — sigurno iz simboličkih razloga — nedjelja Dobrog Pastira, 20. IV 1969.

Iz priv. smo vrela saznali, da je H. Ban momentano franjevački novak u SAD. Tako daleko od Domovine sigurno zato, da se u potpunoj samoći, daleko od svih znanaca i prijatelja, pa i od raznih drugih neposrednih utisaka, što bolje kao redovnik formira, da bude što pristupačniji djelovanju Božje milosti. Mi se tome veselimo — svoje će historijsko-literarne sposobnosti u redovn. zajednici moći mnogo lakše razviti i upotrijebiti, negoli vani. *A u ovoj će jubilarnoj Markovoj godini i sam osobno svojim novicijatskim molitvama i žrtvama puno moći pridonijeti kanonizaciji Bl. Marka.*

* * *

Red je, da nabrojimo, bar škrto, i sve ostalo u vezi s Markovom proslavom u Križevcima.

Čisto duhovna strana proslave. Vlč. g. N. Vuglec, salezijanski župnik sv. Ane u Zagrebu, držao je pred proslavu večernju *trodnevnicu propovijedi.* Zgodno je povezao vječne istine sa životom i mučeničkom smrću Bl. Marka. S trodnevnicom je bilo skopčano i davanje religioznih filmina u župi po mjesnim salezijancima. Sve je bilo lijepo posjećeno. Pristupalo se tih dana, a osobito 7. IX, obilnije i *sv. sakramentima Ispovijedi i Pričesti.* Propovijedi su i na dan glavne proslave bile posvećene Bl. Marku. Naša su tri slovačka prijatelja imala koncelebraciju.

Uz proslavu su raspačavane *Blaženikove sv. sličice i njegovi životopisi.* Usput spominjemo, da je *trodnevnica obavljena i u Slovačkoj,* a slovački list »Katolicke noviny« najavio je proslavu Bl. Marka Križevčanina u Križevcima prije negoli i naš »Glas koncila«. Slovački su svećenici srdačno pozdravili proslavu i kardinala Šepera, održavši posebne simpatične govore, i pri ulazu Kardinala u župsku crkvu, i opet na banketu u župskom dvoru.

Uvjereni smo, da su se tih dana upravile *mnoge molitve i žrtve u čast Bl. Marku* i da će se s tom blagoslovljenom praksom nastaviti.

Izložba. Imala je strogo prigodan karakter, a ipak je bila tako bogata i zanimljiva. Očitovala je i jak smisao za umjetnost i dobro poznavanje historijskih detalja naše prošlosti. Inicijator i aranžer te izložbe domaći župnik razgovarao je s posjetnikom o toj izložbi i istodobno u jednom mahu ispisivao tekst za pojedine eksponate — precizno, jasno, znalački. *Funkciju historijskog stručnjaka pri aranžiranju te izložbe preuzeo je naš historičar Dr. Josip Buturac.*

Ne bi čovjek mislio, da može takva izložba tako lijepo uspjeti u sakristiji u dugom, polumračnom pravokutnom hodniku sadašnjeg župskog dvora, a nekada pavlinskog samostana. Tu smo gledali tolike vrijedne predmete iz župske riznice, iz župske crkve sv. Ane i nekadašnje župske crkve sv. Križa, gdje je hrv. umjetnik ovjekovječio i *krvavi Križevački sabor*. S visokih zidova te, jedne od najljepših starih crkava *Pavlina, za hrv. kulturu i prosvjetu tako zaslužnih* (Šenoina »Fratarska oporuka«!), skinute su i izložene tom zgodom i dragocjene, historijski i umjetnički tako značajne, goleme slike iz crkve sv. Križa, pa smo ih tako jedanput mogli gledati i iz neposredne blizine i diviti se kistu manje poznatih pavlinskih slikara.

U izložbenom hodniku i u sakristiji stalno smo susretali, osobito u vrijeme najzgodnije za zaposlene ljude, posjetnike, koji su vrlo precizno razgledavali eksponate.

Kardinal. Da njega nije bilo, proslava bi mnogo izgubila. A odazvao se je spremno i rado, s puno ljubavi, uza sve teške brige, koje ga na njegovu tako odgovornu visoku položaju dobrano taru. Propovijed je dana od srca i bila posve aktuelna, stvarna. Naglasio je *tri karakteristike Markove vjere i njegove pastirske djelatnosti: Križ, Marija, Papa.* Pratio ga je naš obljubljeni zagrebački biskup, sada i Ordinarij, *Msgr. Franjo Kuharić.* Njemu je tom zgodom poklonjeno puno povjerenje i najtoplija ljubav. Bilo je u pratnji kardinala Šepera i uglednih članova zagrebačkog Kaptola i drugih vrlih katol. svećenika iz bliže i dalje okolice. Vrlo smo se bili veselili i dolasku beogradskog nadbiskupa Dr. G. Bukatka, no nije došao — sigurno je bio spriječen. Neki su *naši biskupi izričito požalili, što, spriječeni, ne mogu doći.*

Mase svijeta. Bilo je zbilja neobično gledati tolike mase u procesiji i pri sv. Misi pod otvorenim Nebom, a uz staru baroknu kapelu sv. Ladislava, u koju je sad smještena lijepa velika slika Bl. Marka, od kardinala tom zgodom blagoslovljena i u procesiji svečano nošena. Sada su iza rata takve mase zbilja bile neviđene. Ali mislim, da ni prije rata nisu Križevci nikada vidjeli tolike vjerničke mase u našem gradu. Tu je bilo i *uglednih Zagrepčana,* među ostalim oko *50 konventualskih klerika* sa Sv. Duha sa svojim provincijalom p. Marijanom Žugajem na čelu.

I naši brižni redari bili su uz procesiju prisutni. Sigurno ne iz radoznalosti, nego iz uslužnosti i spremni na svaku potrebnu intervenciju. Intervencija međutim nije bila potrebna, na veliko zadovoljstvo svih, a sigurno i njih samih.

Večernji koncerat VIS-a sa Sv. Duha. Bez ikakve posebne reklame — opazio sam samo jedan plakat, pričvršćen za jedno deblo divljeg kestena u blizini grkokatol. katedrale — slegle su se *nepregledne mase u unutarnjem dvorištu palače grkokatol. vladike,* gdje su već deset godina, dobrotom Dr. Gabrijela Bukatka, smješteni Salezijanci — zadnjih godina 3. i 4. razred salez. Gimnazije (klerikat) i novicijat. Posjet je bio neobično velik uza sav manje zgodan pristup — kroz duge hodnike i hodničiće (nekad Augustinci, pa Franjevci) — i ne vjerujem, da je i jedna desetina Križevčana u te večernje sate ostala kod kuće. Velim: Križevčana; bilo je i nešto stranih gostiju, ali su i Zagrepčani i mase vjernika iz križevačke okoline već bili otišli svojim kućama. Posjetnici su stalno dolazili i odlazili, ali su se svi zadržavali i po više četvrti sata. A svi smo se osjećali zbilja *kao jedna obitelj,* dakle vezani oplemenjenom ljubavlju — i domaćini, i Visovci, i posjetnici. To je mladi VIS »Veritas«, sastavljen od grupe zagrebačkih studenata, koji su vršenjem svojih vjerskih dužnosti vezani za crkvu sv. Antuna na Sv. Duhu i tamošnje franjevce-konventualce. U izvedbi svojih probranih komada bili su sigurni i precizni, zbilja na visini. Bilo ih je i bradatih (uza sve to, što im je iz očiju provirivala još posve svježa mladost), i s brkovima, i s dugim solufima, ali su svi bili jednostavni, dragi i simpatični, i bili su stalno nagrađivani salvama zasluženog odobravanja. Bilo je to zbilja ugodna i posve pristojna pučka zabava na koncu vesela i oduševljena, ali ipak i vrlo ozbiljnim programom ispunjena dana. Kao

speaker fungirao je, vrlo vješto i ukusno, jedan mladi, redovnički uniformirani, konventualac, valjda njihov duhovni, a vjerojatno i glazbeni savjetnik.

Predstava u Domu kulture. Već smo rekli, da je bilo posve opravdana strahovanja. Bilo je za to mnogo opravdanih razloga. Vježbalo se uglavnom pri koncu ferija, uz fizičke ferijalne radove. Neki su od diletanata bili još odsutni, a i zavodski su poglavari bili raštrkani. S mnogim smo stvarima bili još u nedoumici: Hoćemo li moći dobiti potrebnu garderobu i važna tehn. sredstva za dvoranu i pozornicu? To su mladi diletanti, kojima je mnogo važnija briga škola i redovnička duh. formacija. Mladići, za teže dramske nastupe, bez potrebnih iskustava. I za stručne glumce komad je pretežak. Asistirali su probama i tehn. pripremama i prijašnji starješina salezijanske zajednice u Križevcima i novi ravnatelj — prvi vrlo sposoban kao savjetnik za sve probleme predstava i strogo kritičan ocjenjivač svih vrsta nastupa, a drugi stručnjak za tehničke probleme, posebno za one vizuelnog i auditivnog karaktera. A bio je tu i mladi salez. svećenik, vrlo vješt uvježbavalac dramskih uloga. I svi su se još i posljednjih dana neposredno pred predstavu složili u tome, da je predstava ipak preteška za te mlade i neiskusne sile, da sumnjaju u pravi uspjeh i da im je baš sada posve jasna opravdanost njihova protivljenja odmah na početku.

Međutim je *predstava uspjela,* možemo mirne duše reći, *iznad svakog očekivanja.* Inteligentan liječnik iz Zagreba jednako se je divio i izražavao svoje puno zadovoljstvo i iznenađenje nad vrsnoćom izvađanja. I svi su bili ganuti. I jednako su ispitivali, tko je ovaj, a tko onaj. Ali ne, smetajući druge, već tihim šapatom i većinom za stanki između pojedinih slika.

Predstava se je davala dva puta toga popodneva. Prvoj je izvedbi uglavnom prisustvovala naša jednostavna i draga vjernička masa. Osobno sam se bojao, da će to biti manje disciplinirani gledaoci. Međutim ni govora o tome. Oči su im bile kao prikovane za pozornicu. Lica su im govorila, da su prezadovoljni, a njihova koncentracija, da im je sve posve razumljivo i da su *duboko uživljeni u svu idejnu problematiku komada.*

Publika pri drugoj izvedbi bila je elitna. Uz ostale to su bili ugledni i vrlo naobraženi svećenici, koji su naučeni na prvorazredne komade i na stručnu izvedbu. No i ovi su bili bez prigovora i jako zadovoljni.

Dvorana je bila oba puta puna. Buran aplauz bio je najbolji znak zadovoljstva s dobrom izvedbom i s idejnim blagom komada, a svečano i ozbiljno držanje, da su *duše proživljavale nešto veliko* i da su se s *predstave ljudi vraćali bolji* i s dobrim odlukama u duši. Zakon se je katarze i tu ostvario, makar je komad inače bio podalje od Aristotelovih propisa o vanjskoj tehnici tragedije.

Znamo, bilo je razloga, zašto nije na predstavu došao ovaj ili onaj, ali bez obzira na opravdane isprike jedno nam je jasno: *Tko nije bio na predstavi, taj nije pravo shvatio cijelu proslavu, taj se je lišio jednoga velikog duhovnog doživljaja, taj se tom veličanstvenom slavom u Križevcima nije potpuno okoristio. I takvi neće moći onako živo, s punim osvjedočenjem, zaželjeti i moliti se, da nam Bl. Marko bude što prije kanoniziran.*

Posebno je veliko zadovoljstvo za aranžere ove priredbe, za predstavljače, a napose za auktora te dramske kronike, što su *posjetnici iz jedne malko podalje župe u okolici Križevaca učinili u svojoj župi veliku reklamu toj predstavi i svi su kao jedan pokušali sve, da bi se u jednu od slijedećih nedjelja ona davala i kod njih u selu.* Bilo je već napola sve potrebno uređeno i s vlastima, osigurana je bila i dvorana, jedan je od okolnih župnika stvar već bio oglasio u crkvi — trebalo je dakle da dođu i župljani iz drugih župa na tu seosku reprizu predstave. A ti su agitatori bili — posebno utješna stvar! — mlađi ljudi. Privlačilo ih je oduševljenje i zanos kojim je komad prodahnut. U svojim pretpripravama mislili su baš na sve. Konačno je ipak nadošla zapreka, ali niti od njih, niti od ikojih pretpostavljenih. No za našu tezu i tvrdnju, da je komad na križevačkoj pozornici sjajno uspio, spomenuta je činjenica vrlo važna.

* * *

U jednoj svojoj pjesmi autor drame »Posuđivači očiju« veli i ovo:

Samo za tren sam nosio
teret najviše cijene,
pa ga dodao bližnjemu,
dok je čekao praznoruk.

Misli tu H. Ban sigurno na sama sebe. Ali mi možemo mirne duše tu misao na svoj način primijeniti i na Bl. Marka Križevčanina. Odveć je kratak bio njegov zemaljski, bar

svećenički život, pa zato i njegovo svećeničko djelovanje. *Ali sveci još daleko više rade u vječnosti za ljude na Zemlji.* Omogućila nam je, da malko dublje zavirimo u te tako zanimljive probleme svetačkog djelovanja na Nebu, sv. Mala Terezija. Ali je već iz psiholoških razloga razumljivo, da je *to djelovanje* novih nebeskih stanovnika, radi našeg odnosa prema svecu i svetici, *daleko jače, kad su od Pape kanonizirani. Učinimo dakle, svi, što god možemo, da se to što prije ostvari* i s obzirom na našeg Blaženika. Moliti se i žrtvovati na tu nakanu možemo svi. A mnogi mogu učiniti i nešto drugo. *Možda je ovo uz njegovu proslavu najzgodnija prilika za to.*

F. K.

NOVI TIP SVEĆENIKA

Svećenik naših dana proživljava krizu, revoluciju.

Ova kriza nema harmonične putanje. Kao i sve ljudske stvari ona se razvija kroz kaos događaja, kroz nesigurnost situacija, strastvenih reakcija, pretjerivanja i kroz sudar generacija. Neki triumfiraju, drugi ne znaju što zapravo treba misliti. Neki vide svršetak njihove misije, čak i njihove vjere. Jedno je posve sigurno: svećenik je u krizi.

O ovoj krizi su napisane mnoge knjige i učinjene mnoge ankete. Rezultat istih možemo sažeti u jednu rečenicu: Kriza svećenika koja je ustvari kriza modernoga čovjeka je za nj kriza vjere. Ona mu razbija nutarnje jedinstvo.

Da bi čovjek uopće mogao živjeti, potrebne su mu strukture. On je u nezavidnom položaju, gubi ekvilibrij dok nije ukorjenjen u obitelj, sredinu, zvanje. Evo, upravo to i svećenik proživljava. Dosada je on postepeno ulazio u kadar institucija koji ga je štitio, formirao za određene ciljeve i omogućivao mu nužni ekvilibrij koji mu je pomagao da se suoči sa svijetom i da ga povede k Bogu. I sam svijet mu je pružao strukture solidno napravljene. Naravno kao i svaki čovjek i on je poznavao padove. Izazivao je i skandale. Ali to su bili momentalni, prolazni akcidenti. Razbijen, pokajan, on se ponovo vraćao u norme iz kojih je za čas izišao, u norme koje su mu se odonda činile solidarnijim, još sigurnijim.

Danas se strukture lome. Nisu to više prolazne sumnje ili partikularne, male napasti što ga salijeću. On je napadnut u svojim ljudskim živim silama. Danas mu njegovo »zanimanje« svećenika ne pruža kao nekada osjećaj proživljenog

svećenički život, pa zato i njegovo svećeničko djelovanje. *Ali sveci još daleko više rade u vječnosti za ljude na Zemlji.* Omogućila nam je, da malko dublje zavirimo u te tako zanimljive probleme svetačkog djelovanja na Nebu, sv. Mala Terezija. Ali je već iz psiholoških razloga razumljivo, da je *to djelovanje* novih nebeskih stanovnika, radi našeg odnosa prema svecu i svetici, *daleko jače, kad su od Pape kanonizirani. Učinimo dakle, svi, što god možemo, da se to što prije ostvari* i s obzirom na našeg Blaženika. Moliti se i žrtvovati na tu nakanu možemo svi. A mnogi mogu učiniti i nešto drugo. *Možda je ovo uz njegovu proslavu najzgodnija prilika za to.*

F. K.

NOVI TIP SVEĆENIKA

Svećenik naših dana proživljava krizu, revoluciju.

Ova kriza nema harmonične putanje. Kao i sve ljudske stvari ona se razvija kroz kaos događaja, kroz nesigurnost situacija, strastvenih reakcija, pretjerivanja i kroz sudar generacija. Neki triumfiraju, drugi ne znaju što zapravo treba misliti. Neki vide svršetak njihove misije, čak i njihove vjere. Jedno je posve sigurno: svećenik je u krizi.

O ovoj krizi su napisane mnoge knjige i učinjene mnoge ankete. Rezultat istih možemo sažeti u jednu rečenicu: Kriza svećenika koja je ustvari kriza modernoga čovjeka je za nj kriza vjere. Ona mu razbija nutarnje jedinstvo.

Da bi čovjek uopće mogao živjeti, potrebne su mu strukture. On je u nezavidnom položaju, gubi ekvilibrij dok nije ukorjenjen u obitelj, sredinu, zvanje. Evo, upravo to i svećenik proživljava. Dosada je on postepeno ulazio u kadar institucija koji ga je štitio, formirao za određene ciljeve i omogućivao mu nužni ekvilibrij koji mu je pomagao da se suoči sa svijetom i da ga povede k Bogu. I sam svijet mu je pružao strukture solidno napravljene. Naravno kao i svaki čovjek i on je poznavao padove. Izazivao je i skandale. Ali to su bili momentalni, prolazni akcidenti. Razbijen, pokajan, on se ponovo vraćao u norme iz kojih je za čas izišao, u norme koje su mu se odonda činile solidarnijim, još sigurnijim.

Danas se strukture lome. Nisu to više prolazne sumnje ili partikularne, male napasti što ga salijeću. On je napadnut u svojim ljudskim živim silama. Danas mu njegovo »zanimanje« svećenika ne pruža kao nekada osjećaj proživljenog

ljudskog života, ljudske punine. Nekada je svećenik usavršavao socijalni poredak, imao je službeno mjesto. Danas on ne usavršava ništa, kaže Henri Denis. Budući da je forma društva pukla on nema više podrške nego u sebi. On mora sam pokazati koliko vrijedi. Danas je svećenik kao oficir komu su dignuti činovi, a »vojno« pravilo ne štiti više njegova auktoriteta. Danas on svijetu kao da više ne treba, suvišan je. Svećenik je osuđen da bude usamljen čovjek. Iako nosi sotanu ili habit, one ne govore više mnogo. Svećenik proživljava samoću svoje službe koja ga ne uključuje više u jedan ljudski milieu. Zato se i govori mnogo o njegovim afektnim nastranostima, defektima, o njegovoj psihološkoj nezrelosti, o manjku smisla za realno. Tih manjaka je bilo i prije ali uvjeti života su činili da isti nisu bili tako osjetljivi. Sadašnji život prepuštajući čovjeka samom sebi, čini da defekti izbijaju na površinu. Ništa čudno zato ako kod svećenika kao i kod njegovih suvremenika problem seksa, problem žene postaje gorući problem. Kad su ljudi prepušteni samima sebi, samo se jaki stvarno snalaze. Drugi, koji nisu jaki, dezorijentirani postaju igračke u rukama instinkta i svih snaga u nama koje su izgubile svoje jedinstvo. Svećenik pripušten samom sebi izgubljen je donekle u ovom svijetu koji se izgrađuje. No toga ne bi smjelo biti: on je tu radi svijeta. Markiran stilom što ga baštini od predšasnika, on se mučno integrira u pokret koji nas vodi u budućnost. Njegova ga formacija upućuje prema onom što je prošlo, prema historiji. On osjeća da to nije više samo jedan dio čovječanstva što se miče, što se pokreće, nego da je to cijela civilizacija koja izlazi iz dosadašnjeg stadija, a njene ga dimenzije prelaze. Ima petnaestak godina on je mogao sanjati o svećeniku-radniku. Danas on vidi da je to bilo samo djelomično rješenje. Moderni svijet nije isto što i svijet rada. Ako danas mnogi svećenici što su sticajem okolnosti umiješani u svijet sanjaju o zanimanju, o laičkom stanju, o oženjenom svećenstvu, to je najviše radi toga da bi ušli u kontakt sa svijetom kome oni ne poznaju jezika. Svećenik je danas kao misionar koji ne zna govoriti u kraju komu je htio donijeti evanđeosku vijest. On se ne plaši više kao nekada građanskog, buržujskog svijeta. Vremenu buržoazije je odzvonilo. On se ne zna snaći pred tehničarom, inžinjerom, radnikom. On je u svojoj formaciji naučio toliko pojmova koji su u današnjem svijetu preciznosti nejasni. On je svjestan da i ovaj svijet ima granica i ne bi se on želio izjednačiti s njim. Ali kako se

snaći? I zato svećenik naših dana ima dojam da živi od slučajnih susreta, bez pripravljenog plana, napamet... Bez određene plaće i živeći od milostinje (kakva li termina!) on bi htio zarađivati svoj kruh kao i svijet. Smisao mu za novac manjka. I on često umišlja da je parazit. Novac što ga dobiva za kult ne izgleda mu čist, pošten. Njegova dobroćudnost i plemeniti osjećaji nemaju nikakvog utjecaja na efikasni svijet što se rađa pred njegovim očima.

Tu svoju dramu on mora živjeti javno. Htio on ili ne htio, svećenik je čovjek čitavog svijeta i čitav svijet, ostavljajući ga u njegovoj samoći, ima svoje mišljenje o njemu. I od njega kao i od Crkve reklamira mnogo. Pa ili šutio ili govorio on riskira da bude okrivljen, da bude osuđen. Ono što se traži od njega je često vrlo proturječno. Trebalo bi samo učiniti jednu anketu i zapitati što ljudi zapravo hoće. Kako se snaći? Mnogi svećenici kao da dovikuju svijetu: ne zaboravite samo da sam ja čovjek i da nemam nego jedan život kao i vi.

Ova kriza nije ni za što drugo jaka, velika nego jer je svećenik doveden u pitanje u vrednotama koje sačinjavaju centar njegova života i kojima se on potpuno predao. Laik, koji kao i svećenik osjeća promjene svijeta, ima svoje zanimanje, svoje ognjište gdje nalazi ekvilibrij i osmišljenje. Naravni milieu svećenika, ono što ga ekvilibrira kao čovjeka je njegovo svećeništvo i samo ono. Stoga ništa čudno da svećenik ima dojam da se nalazi pred zidom. Pred njim živi jedan svijet, koji ima svoj život, svoje zakone, koji je dostatan samom sebi i ne traži ništa od ovoga stranca koji se zove svećenik. Svijet je jak i zavodljiv i svećenik ne može ne osjetiti njegove privlačljivosti. Kako prijeći k njemu? Kako se ne uznemiravati?

I ova kriza koja je najprije kriza čovjeka postaje kod svećenika kriza vjere. Skokovi u stranu koje svaki čovjek može doživjeti u redu puti dolaze od njezine slaboće. Danas su isti često posljedica fundamentalne zbrke, posljedica njegove vjere koja se ruši. Kriza počinje s osjećajem nemoći. Formacija što ju je primio nije ga pripravila da preuzme novi ideal čovjeka. Svećenik konstatira da ga tradicionalni nauk, izvrstan možda u svoje vrijeme, ali sastavljen za svijet kojega nestaje, lišava svih sredstava pred novim problemima. Kako dohvatiti, kako dirnuti ne čovjeka sanjâ, nego svakodnevnog čovjeka .

Čitav sistem slika i predodžbi pomoću kojih je svećenik izražavao svoju vjeru i svoj duhovni život pada u vodu. Jedno je vrijeme svećenik vjerovao da će mu biblijska obnova otvoriti vrata modernog svijeta. Danas on uviđa da biblijski jezik ne diže barijere nerazumijevanja između Crkve i ljudi. Sve je dovedeno u pitanje: ne opstojnost Kristova nego njegovo božanstvo. Evanđeljem pokušava baciti svjetlo na neka socijalna pitanja našega vremena. Ma kako bile plemenite ove namjere one ne izazivlju simpatije kod današnjih ljudi koji su život naučili u tvrdoj stvarnosti života i koji misle i osjećaju dimenzionalno. Svećenik mora stvoriti jedan novi misleni svijet. Tko smo mi u ovom svijetu, rezonira svećenik, s našom polarnom opremom koja nam pomaže da živimo izvan svijeta. Koji tip svećenika treba formirati da bi bio u stanju govoriti svijetu o Kristu i Crkvi? Zvanja svećeničkih je sve to manje. Tip čovjeka što ga predstavlja svećenik ne privlači više. Svećenička je funkcija, služba, izgubila na cijeni. Mnogi kršćani misle da bolje služe kraljevstvu Božjem ostajući u laičkom staležu nego prihvaćajući svećenički. Mnogi žale što su se zaredili, a drugi koji to ne čine, sa zebnjom se u srcu pitaju što li će sve morati pretrpjeti mladi koji se pripremaju za sv. poziv.

Svećenik je naučio obavljati neki posao, vršiti neku službu, svoju svećeničku službu. Ova je sada ozloglašena ili nema više smisla. On je član jedne radne zajednice koja nema posla. Ništa strašnijega, vele kapelani iz gradskih četvrti, negoli je dijeljenje sakramenata u nekim župama. Dijelimo ih, vele, ljudima koji o njima nemaju pojma. I da li su uopće isti djelotvorni kad više nema znaka (signum)? Dijeliti sakramente onima koji nemaju nikakve duhovne ni evanđeoske kulture nije li isto što i davati ga, davati ih životinjama? Mnogi svećenici imaju dojam da vjera više ne struji, da milost više ne dolazi preko sakramenata, kao da oni nemaju nikakvoga kontakta sa životom. Ostavljanje religije, napuštanje kršćanstva je nefaljivo isto kao i najsigurniji fizički zakoni, kao bolest, kao neki fatalni proces. To je naravno skopčano s mnogim pitanjima.

Kad bi svećenik barem u službenoj Crkvi našao potporu za svoju vjeru, potporu koja mu je u nekim momentima krvavo potrebna. Na svom radnom mjestu svećenik je kao napušteni vojnik iz prve borbene linije koji zapravo ne zna što general-štab hoće, što planira. Neki nemaju nego malo posla, dok su drugi preopterećeni. A tu svećenik može malo što

učiniti. Pastoralni izbor ovisi malo o njemu. Sa svojih četrdeset ili pedeset godina on se pita isto kao onoga dana kada je izlazio iz sjemeništa: što će starješine učiniti sa mnom?

U takvim teškim časovima on bi želio ljudski dodir sa onima koji s njim upravljaju, no ne nada se da će dobiti što drugo nego nejasna ohrabrenja da nastavi, pobožne preporuke, naređenja. Iz svog ćoška on se pita jesu li ga uopće razumjeli. Katkada ga promijene da se ne žali. Ili mu povećaju poslove, a da mu ne smanje ni jednu od nekadašnjih dužnosti, a on često prihvaća više nego što može učiniti, nositi. Nisu to čisto oni koji mu zapovijedaju što ih on optužuje. On ima dojam da su i oni žrtve sistema. Mnogi misle da valja promijeniti instituciju, dati joj novi oblik i ne samo u nebitnim stvarima.

Koncilske odluke oživljuju nadu kod mnogih. U praktičnom životu one se konkretiziraju u bezbrojnim projektima, anketama, zasjedanjima. Svećenici prisiljeni da se organiziraju troše se i muče do iznemoglosti u formiranju struktura budućnosti. Neki opet čuvaju status quo i ne vodeći mnogo računa kuda svijet ide. Čuvaju i smeće prošlih stoljeća.

Crkva mu ne daje više one sigurnosti što mu ju je nekada davala. On je vidi u punom zahvatu evolucije gdje oklijeva. Stotine novih teorija iskrsava na vidjelo. Onaj koji nije intelektualac i koji ne zna pravo diskutirati (razlog je što malo čita!) konstatira: neka njegova braća su preplašena, očajna, dok su druga nošena entuzijazmom. Ono što je on učio ima dvadesetak godina poprima danas drugi oblik. I to nevjerojatnom brzinom. Ova ga brzina, ovaj ritam promjena ga umara, dok drugi smatraju da je reforma prespora. U svakom slučaju svećenik živi danas u vremenu iritacije, kritike, sektarizma. Ponekoji bi tražili pomoć kod mlađih, obrazovanijih, no ovi su često borci za apsolutne stavove, čvrsta raskrštavanja. Diskutira se i o bitnim stvarima. Gdje je svećeničko jedinstvo, bratska ljubav?

Pred rušenjem struktura mnoge je zahvatila panika i ne vide hoće li išta ostati ili kako neki kažu: zar đavao neće sve odnijeti? I usljed čupanja, katkada nemilosrdnog čupanja starog i ostarjelog toliko dobre pšenice strada. Duhovni bi život barem morao pružiti vjeri neophodno potrebnu pomoć. No ustvari i on se pokazuje dosta krh pred najezdom krize. Sumnja je i tu na djelu. Negdašnje vježbe duhovnosti smatrane apsolutno potrebnima dovedene su u pitanje. Pastoralna angažiranost ih potiskuje. Oni koji pokušavaju uspo-

staviti ravnotežu između pastoralnog i molitvenog života rijetko uspjevaju. Osjećaju potrebu da vode osobni život, ali kako? Kako naći sredstva, komu se povjeriti? Tko umije odgovoriti zadovoljavajuće, pametno?

U ovoj iskustvenoj krizi dolazi na vidjelo ono što je jedan nazvao »iskustvo razočaranja«, razočaranje pred onim što je svećenik napastovan nazvati nemoć Božja. Ne čini se da ga milost Božja transformira. Ali ni druge ljude ona ne transformira tako upadno. Koliko je nekadašnjih vjernih kršćana pošlo potpuno drugim, čudnim, nekršćanskim putem? Svećenik je stvarno doveden pred zid gdje je i pritisnut. Mnogi ne vjeruju da je moguće živjeti veselo. A posljedice onda slijede..., sve to do časa dok u dubini svoje duše istinski ne susretnu Krista.

Naravno ovaj opis ne vrijedi za svakoga svećenika. Ima ih što čuvaju živuću baklju svećeništva i ljubavi prema Kristu i koji su sretni u svom pozivu. Ali vatra što sja u njima ne osvjetljuje često njihova dnevnog, redovitog života i u stalnoj je opasnosti da se pred najezdom krize, površnosti, tijela ugasi. Trebalo bi zato u svakom slučaju ponovo uspostaviti u svećeniku jedinstvo između čovjeka i vjere u njemu.

(nastavit će se)

Priredio fra Ignacije Vugdelija

PROF. ANDRÈ PIETTRE — O IZDAJI KLERA

Izgleda nevjerojatno, a ipak je gorka istina: dobar dio klera, višega i nižega, otvoreno se pobunio protiv vrhovnog auktoriteta u Crkvi — i to poslije II Vatikanskog Sabora, *protiv službenog nauka sv. Oca.* Na ovu bolnu činjenicu otvoreno se izjasnio sam sv. Otac Pavao VI 7. XII 1968., o čemu ću izvijestiti na svršetku ove reportaže o kritici univerz. *profesora Andrèa Piettrea — o izdaji klera:* Devijacije su, zapaža L. Osser. Rom. 28. XI 1968., str. 3, nekih klerika postale tako očite i tako teške, da u njih uprijeti prstom, znači — *braniti Crkvu.*

Prof. Piettre započinje svoju kritiku pobunjenog klera izjavom: »Corruptio meliorum pessima«... Ovo je najbolniji aspekt krize mnogih savijesti i običaja. Za sreću, žrtva je ove pokvare manjina klera.

staviti ravnotežu između pastoralnog i molitvenog života rijetko uspjevaju. Osjećaju potrebu da vode osobni život, ali kako? Kako naći sredstva, komu se povjeriti? Tko umije odgovoriti zadovoljavajuće, pametno?

U ovoj iskustvenoj krizi dolazi na vidjelo ono što je jedan nazvao »iskustvo razočaranja«, razočaranje pred onim što je svećenik napastovan nazvati nemoć Božja. Ne čini se da ga milost Božja transformira. Ali ni druge ljude ona ne transformira tako upadno. Koliko je nekadašnjih vjernih kršćana pošlo potpuno drugim, čudnim, nekršćanskim putem? Svećenik je stvarno doveden pred zid gdje je i pritisnut. Mnogi ne vjeruju da je moguće živjeti veselo. A posljedice onda slijede..., sve to do časa dok u dubini svoje duše istinski ne susretnu Krista.

Naravno ovaj opis ne vrijedi za svakoga svećenika. Ima ih što čuvaju živuću baklju svećeništva i ljubavi prema Kristu i koji su sretni u svom pozivu. Ali vatra što sja u njima ne osvjetljuje često njihova dnevnog, redovitog života i u stalnoj je opasnosti da se pred najezdom krize, površnosti, tijela ugasi. Trebalo bi zato u svakom slučaju ponovo uspostaviti u svećeniku jedinstvo između čovjeka i vjere u njemu.

(nastavit će se)

Priredio fra Ignacije Vugdelija

PROF. ANDRÈ PIETTRE — O IZDAJI KLERA

Izgleda nevjerojatno, a ipak je gorka istina: dobar dio klera, višega i nižega, otvoreno se pobunio protiv vrhovnog auktoriteta u Crkvi — i to poslije II Vatikanskog Sabora, *protiv službenog nauka sv. Oca.* Na ovu bolnu činjenicu otvoreno se izjasnio sam sv. Otac Pavao VI 7. XII 1968., o čemu ću izvijestiti na svršetku ove reportaže o kritici univerz. *profesora Andrèa Piettrea — o izdaji klera:* Devijacije su, zapaža L. Osser. Rom. 28. XI 1968., str. 3, nekih klerika postale tako očite i tako teške, da u njih uprijeti prstom, znači — *braniti Crkvu.*

Prof. Piettre započinje svoju kritiku pobunjenog klera izjavom: »Corruptio meliorum pessima«... Ovo je najbolniji aspekt krize mnogih savijesti i običaja. Za sreću, žrtva je ove pokvare manjina klera.

I tvrdi pariski sveučilišni profesor: Neki teolozi, uzurpirajući auktoritet i smionost, »zauzeli su stavove nečuvenih novosti« koje u sjemeništima, vjerskim krugovima i u općem mnijenju »stvaraju duboku nelagodnost.«

I dalje veli: Ovaj pokret otpora ili »duhovnog progresizma« razvio se, i u nekom je smislu »explodirao« poslije Sabora. Stalno je, i ostaje činjenica dostojna udivljenja, da je Crkva htjela stresti prašinu stoljeća, »otkriti se svijetu« i izabrala je put — *dijaloga,* mjesto a n a t e m a. Svatko je aplaudirao ovoj novoj milosti mladosti, novoj Pentekosti u životu Crkve, jer je donijela plodne rezultate: prestiž Crkve nad crkvama, značajni razvoj ekumenskog istraživanja, nade Trećeg svijeta, nade siromaha, liturgijski preporod, volju boljih duša za dubljim nutarnjim životom, opći interes za religioznim problemima . . .

Nego dobro zapaža Piettre, treba *d i j a l o g i r a t i,* ali tražiti ne samo — shvatiti druge — nego d a i d r u g i s h v a t e n a s ili — u protivnom slučaju — p o v u ć i s e. Krist nije vodio duge dijaloge sa sotonom, a ni sv. Pavao s Atenjanima. Trebalo je u neizmjernom mravinjaku modernog svijeta razlikovati snage koje izrađuju čovjeka od onih koje ga ruše. Trebalo je imati smjelosti-suditi. A koliki su to imali?

Od obnove se Crkve očekivalo premda, veličajući veličinu ostvarenja čovječjih, njegove znanosti, njegove tehnike, da će mu ona pokazati: križanja putova, put za ići dalje i put nizbrdice; i da će strašnoj napasti napretka suprostaviti onog — većeg n a p o r a; i zamamama materijalnog svijeta, proziv na d u h o v n o.

Neki su klerici dobro učinili — poneseni voljom — povratiti se n a i z v o r e, kako je Sabor preporučio; dočim, mnogi su drugi zabludili u optimizam, bez visine, snizivši se u teologiju prevrata (»teologia della sovversione.)

Prema prof. Piettreu, prvi pad, koji je izvor svih drugih, sastoji se u devalvaciji, smanjenju vrijednosti — *M i s l i.* Klerici su izgubili vjeru — prvu vjeru, bez koje druga ne može izdržati, — *vjeru u Bitak,* u razloge Bitka. U zapadu apsolutnih vrednota, ona božanskog *Apsolutnog,* zauzimlje, na žalost, povlašteno mjesto. Izdat je sv. *Ivan:* In principio erat *Verbum,* a predpostavljen mu je *Faust:* U početku je bila *akcija.* I zaručeno je frenetično-faustovsko stoljeće.

Ove zaruke su izvršene u dva orbnuta vremena, ali jedan i drugi su bili dionici logičnog »decrescendo«. U prvo vrijeme, u intervalu između dva rata — prešlo se od *»kat. akcije«*

na praksu *apostolata*. Nego, na isti način, na koji je prva bila plodna, dok se bazirala na zajedničkoj *refleksiji* klerika i lajika, ali kad je se uzveličavalo u njenoj velikodušnosti *bez doktrinalnih* temelja — pokazala se štetna. Prestrašeni od apostazije masa-bacili su se strmoglavice u akciju, posebno u radničku akciju i da »ponovo dobiju« svijet, zanemarili su sve ostalo« ... Tada, da dobiju mladiće, sabirali su ih u pokrete, a da nijesu posvećivali brigu njihovoj formaciji, meditaciji, čitanju, refleksiji, molitvi. Više su slijedili Martu nego šutljivu Mariju. Zaboravili su primjer Učitelja, njegova x puta povlačenja u pustinju, u duge, ostajstvene molitve...

Koje onda čudo da su toliki napori očitovali njihove slabosti? Zar je čudo da su oni upali u raspadajući progresizam?

U međuvremenu se pojavila protivna napast - odreći se svake *religiozne aktivnosti* i svake forme apostolata, a ograničiti se na samo *svjedočanstvo prisutnosti*. Uzelo se kao uzor Charlesa De Foucaulda. Njega još neki, vrlo dobri, slijede. Na posljetku, napušta se praksa apostolata, a slijede *zanimanja svijeta«*.

Danas mnogi klerici izgaraju od želje, da se posvete »ljudskoj« aktivnosti: da rade, da zasluže dnevni kruh kao i drugi. Ne samo da pokažu samima sebi da su »potpuni ljudi, nego da sudjeluju na »konkretnom« obrađivanju svemira; da surađuju na izgradnji čovjeka pomoću čovjeka i da zauzmu svoje mjesto — i dobro mjesto — »u revoluciji«!

Žar i velikodušnost, zaista, su dostojni udivljenja, ali samo ako bi uspjeli unijeti kvasac Evanđelja u tijesto svijeta da uguši otrovno vrijenje *alijenacije*. Uzvisivati fizički rad kao — stvarateljski akt, taj aksion Marksove »radničke filozofije« (a to je dokazao *Lacroix* u L. Esprit 1954., I str. 118) koja definira čovjeka kao biće bitno *radnika*, koji postiže svoj *humanizam*, transformirajući svijet svojim vlastitim radom. To je odlučna optužba »klasne kulture« protiv humanističke kulture. Marksistička logika žrtvuje brigu »osoba« spasu »kolektiva«. Duhovnu službu smatraju posljednjom relikvijom preživjelog kršćanstva. Priječe nam propovijedati *Riječ* (»ali Krist nije rekao: hajdete i radite, nego: Hajdete i naučavajte!) nego da propovijedamo revoluciju. Ali ne onu Kristovu, nego Marksovu ili Maovu. Ne revoluciju duša. Ne ljubav, već akciju dekristijanizacije — do koje vodi prezir sakralnoga.

Ne manjkaju isprike za ovu perverziju: *konzervativni* duh Crkve u prošlom stoljeću, *kriminalni* i apsurdni čini današnjeg društva, pa progresisti uče da valja na sve moguće načine opet dobiti nezmjerno izgubljeno mnoštvo... Ali mudra ljubav, pa koliko bila žarka, nikada ne pada u protivnu strast. I tu se vidi očit manjak formacije, defekt refleksije, siromaštvo umovanja i molitve. Zar da vjerujemo da su dva tisućljeća Crkve pogrješna, kao i čitava tradicija hebrejska, i Proroci i istočne religije, i najbolji dio grčke filozofije,... a svi su oni izvoditi značenje svijeta iz značenja čovjeka, a značenje čovjeka iz *značenja — Božanskog!*

Dobro veli Piettre: Može se držati s Feuerbachom, Marksom i Nitzscheom, i njihovim učenicima, da je čitava ta duga tradicija samo jedna serija mistifikacija; može se tvrditi da čovjek izvodi svoje počelo iz svijeta koji je on izgradio, i da on ima svoje počelo u evoluciji materije. Ali se to *ne može pojmiti zajedno — i Boga!*

Intelektualna nepostojanost i *duhovno popuštanje* — posljedica su *sniženja kulture. Hramlje logika, a u umovima vlada atmosfera sumnje. U modernom čovjeku, mnogom svećeniku i lajiku, uskrsnuo je Poncije Pilat koji žrtvuje kult Istine kultu Slobode i Novosti.*

I ovdje se polazi od krivo shvaćene velikodušnosti. Mnogi se klerici u dijalogu sa protivnicima adaptiraju njihovim pozicijama, mjesto da njih povuku u svjetlo svoje poslanice. Na taj način svode istinu na mjeru pojedinaca i razbijaju temeljnu pedagogiju na kojoj se oslanjaju kršćanstvo i humanizam tj. njihovu zajedničkom uvjerenju da se *čovjek uzdiže*, pod jedini uvjet, *ako se slobodno podlaže normama koje ga nadilaze. Pascal* je rekao: Čovjek neizmjerno nadilazi čovjeka. Zaista, vrlo je duboka kriza mnogih klerika, kad se usuđuju govoriti o slobodi pristajanja uz zabludu. Sloboda ponizuje čovjeka. Samo slobodno pristajanje uz istinu ga oplemenjuje. Sam otac političkog liberalizma *Montesquieu* je pisao: sloboda nije nezavisnost... ne sastoji se u tom da se čini što se hoće, nego da se može činiti što se mora htjeti.

S Pilatom se šaputa: Što je istina? »Kako se može govoriti o trascendentnim normama«, o univerzalnim načelima, o razumu i vječnom moralu, kad nam antropologija iznaša skrajnu raznolikost duhova, običaja i navika? Kad nam »smisao povijesti« kaže da su mišljenja refleks promjenljivih interesa? Kad nas strukturalizam poučava da je čovjek proizvod promjenljivih struktura jezika i društva?

Nego, zapaža pariški profesor, istina je ovo da sve ove teze, koje se lakomisleno prihvaćaju, *među sobom se kose.* A klerici avangardisti, bojeći se ostati nazadni, priljepljuju se uz one parole koje su posljednje u modi, i ne opažaju proturječja u koja padaju! Tove se Garaudyem i Althusserom, a ne zapažaju da ona dva dijametralno oprečno tumače Marksa! Pa ovi isti klerici koji su pred dvije godine govorili samo o *n e — n a s i l j u,* danas pak, udarcem odgađaja, govore o *teologiji nasilja. Sv. Pavao* je davno za njih rekao da ih zanosi svaki *vjetar novotarija*... Postavljaju i *temeljne Dogme* na tapet — i adaptiraju ih momentalnoj filozofiji koju će zamijeniti ona sutrašnja. Sloboda postaje, s dvoznačnim njezinim značenjem, vrhovni kriterij.

Ovaj *primitivizam Progresa,* koji odgovara vulgarnom *teilhardizmu, — izdaja je Sabora. Posvakidašnjenje* ne shvaćaju kao *povratak na izvore,* na čistu i opjevanu tradiciju (ovo je bila misao Ivana XXIII) nego kao *prilagođenje* momentalnoj modi, kao odbacivanje svega što je dosadno, kao prezir svega što Crkvu čini »signum contradictionis«. I na taj način, htijući na silu adaptirati svijetu *Poslanicu,* koja im je povjerena — svršili su sa prihvaćanjem svjetskog mišljenja. Od duhovnog popuštanja do intelektualnog vrludanja... skližu se — sa stadom koje vode — po nizbrdici propale moralke.

Po reakciji, u početku zakonitoj, ali *pretjeranoj* u odnosu na stav previše kritički prema svijetu, svršava se sa svjetonim sudom — o svijetu. Misli se, radi se, oblači se, živi se kao drugi, pa zašto se onda nebi morali i *ženiti* kao drugi. Uzalud ih je Evanđelje opominjalo: »Kako je svijet mene mrzio, tako će mrziti i vas.« Izgleda da ovi klerici koji su na stranputici — stide se sami sebe, stide se — sakralnog... Izgleda da oni imaju naviještati zemaljsko kraljevstvo. Degradirani theilardizam i neka vrsta socijalističke idolatrije pružaju progresizmu glavne argumente. S »kozmičkog« gledišta, slave *evoluciju* kao automatski progres, čiji je kralj-čovjek, a zaboravljaju ono što je Teilhard pisao o pogibelji — »terorizma«.

S gledišta socijalnog sude suvremeno društvo s ubojitom sirovošću, a u cilju da većma uzvise — deificirano čovječanstvo. Zatim, zastupaju:

Radikalni pesimizam u odnosu na suvremeno društvo koje nije kadro da primi nikakvu reformu — a to je teza Marksa i Marcusea, a propovijedaju *apsolutni optimizam* prema

budućem društvu. Uskrisuje tezu Rousseanovu, kako ju je razvio Lenjin: zlo čovječje grijeh je drugih, grijeh je struktura, i dosta je njih porušiti da se rodi — »novi čovjek«. Stoga, više se ne smije govoriti o grijehu, naporu, askezi — ovoj osobnoj moralci, jer je grijeh samo socijalan, a napor je jedino kolektivan.

I evo jedno drugo izvanredno protivurječje: U isti mah krste svijet i oduševljeno mu se otvaraju, a onda uviđaju da je ovaj svijet-trulež, i mjesto blagoslova na nj bacaju anateme!

Drugo protivurječje: Traže unutarnju religiju; duhovniju, uzvišeniju — a moralku popustljiviju, koju pripuštaju sudu pojedinaca. Ali takva moralka odražava, a ne podiže običaje! *Jean Guitton* je ustvrdio da »samotne savjesti» snizuju ideal na livel običaja, a ne obratno.

Pita se Piettre: Ako Crkva danas »pravi« malu povijest, zar nije zato što *malo heroizma traži* od pojedinaca? Profanira se sve što je sveto. *Maritain* diže svoj lavovski glas protiv antropocentrizma — i nekih crkvenih lica. On uči: »Prvi je zadatak Crkve — sačuvati nauk, vjeru utemeljenu na razumu, nepodvrgnutu neprestanim osporavanjima prema socijalnim i ekonomskim događajima. Osporavanje, sveučilišno i crkveno, navodi me na misao da se nalazimo pred jednom prevratnom akcijom, i to ne na terenu političkom, nego na onom još ozbiljnijem: raciocinija, nauka i znanstvenog znanja. Znam da je između sedam darova Duha Svetoga i onaj — razuma. Nikada ne bi smjeli radi misionarske velikodušnosti i pedagoške revnosti, klerici i sveučilištarci previše oskudjevati — na razumu!«

»Pobuna« već je dala svoje plodove: Gorke i bolne.
Kuća je Očeva očevidno podijeljena u dva tabora.
Neposluh, hvalisav ili prikriven, klerika utjecajnih ispoljio se na mnogo strana.
Sjemeništa su u vrenju. Množe se izbjeglice.
Pometenost je velikog broja osoba u krugu mladih.
Pooštrena je kriza zvanja . . .
Kako da se ne ostane impresionirani pred ovako velikom »pasivom«?

Sv. O. Pavao VI

Pavao VI, u audijenciji Papinskom Lombardijskom Sjemeništu sv. Ambroza i Karla — 7. XII 68. — izjavio je: »La Chiesa si trova in un ora di inquietudine, di autocritica, si

direbbe perfino di autodemolizione! Crkva se nalazi u jednom času nemira, autokritike, reklo bi se, pače — samorušilaštva...«

»La Chiesa quasi viene a colpire se stessa«: Crkva — gotovo — ranjava samu sebe.

Trpi sv. Otac, i tvrdi: »Le prove sono difficili e talvolta dure«: Kušnje su teške i katkada tvrde.

I nastavlja: »Tanti si aspettano dal Papa gesti clamorosi, interventi energici e decisivi«: Neki očekuju od Pape bučne geste, intervencije energične i odlučne.

A On — slijedi samo jednu liniju: »Della confidenza in Gesù Cristo, a cui prema la Sua Chiesa più che non a qualunque altro.« Krist je bezbroj puta uskliknuo: »Confidite in Deum! Creditis in Deum et in me credite!« Sv. Otac pun je »Pouzdanja u Isusa Krista, kojemu je — Crkva — više nego ikome drugome na srcu.« I moli sve riječima Učitelja: »Pouzdajte se u Boga. Vjerujte u Boga i u Me vjerujte.«

(L. Osser. Rom. od 8. XII 1968. br. 283. str. 1)

Francuski intelektualci sv. Ocu:

France Soir 17. XII 1968. objelodanila je nekoliko odlomaka otvorenog pisma koje su franc. kat. intelektualci uputili Papi da mu posvjedoče »svoju sinovsku privrženost«. U pismu oni doslovno vele: »Mi Vam izrazujemo našu žalost i naš skandal radi napadaja na Vašu osobu i na Vaš nauk. Izrazujemo Vam tjeskobu duše naroda koji vidi kompromitiran divan napor obnove Crkve po jednoj *manjini* agitatora, svećenika i laika, koji umišljaju voditi Crkvu, a posvuda siju metež i sumnju«.

Dokumenat su među drugima potpisali: Francois Mauriac, filozof Jean Guitton, eks-ministar pravde Edmond Michelet itd.

(L. Osser. Rom. br. 291 od 18. XII 1968, str. 1)

Sjene i svjetla. Veliki Petak i Uskrs.

S Papom je Krist — Crkva će pobijediti! Sve je krize pobijedila, pa će i ovu, jer je Papa »Slatki Krist na Zemlji«.

Dr Fra Krsto KRŽANIĆ

PRINOVE U ŠIBENSKOJ KATEDRALI

Divna je šibenska katedrala. Jedinstvena. Arhitekt T. G. Jakson je ustvrdio:

»Iako ima lijepih crkava s druge strane Jadrana, teško bi se koja mogla porediti u osobitosti konstrukcije sa šibenskom. Ne samo u Italiji, nego da li bi se u cijaloj Evropi mogla naći crkva tolike veličine u konstrukciji, pri čemu nisu upotrijebljene ni opeke ni drvo nego samo četverac mramor i kovina. Opći je dojam unutarnjosti katedrale veličanstven.

Ja ne poznajem druge veličine koja je podobna toliko djelovati na srce. Taj dojam dolazi od jednostavnosti i visine svodova i kora.«

Vjekovi su je gradili, dotjerivali, uresivali, uređivali, obnavljali. U tom pogledu nije zastao ni naš vijek. Ovih zadnjih godina šibenska se katedrala obogatila novim suvremenim, dragocjenim i umjetničkim objektima zahvaljujući ljubavi i brizi njezina biskupa Msgr. Josipa Arnerića.

Kako je poznato katedrala nema zvonika. Problem zvona bio je uvijek goruće pitanje. Sad je i to pitanje riješeno. Darežljivošću mnogih dobročinitelja a navlastito Msgr. Stefana Laszlo, biskupa gradišćanskih Hrvata katedrala je dobila svoja zvona. Na uglove podnožja kupole postavljena su godine 1965. elektronska zvona. Ima ih pet. Prvo je posvećeno Šibenčaninu bl. Nikoli Taveliću, drugo sv. Jakovu pokrovitelju katedrale, treće sv. Mihovilu, zaštitniku Šibenika, četvrto Gospi od Zdravlja, a peto Presv. Trojstvu. To su prva elektronska zvona u našoj Domovini. Njihov dosta jaki i milozvučni zvuk razliježe se gradom i okolicom . . .

Godine 1967. dobila je katedrala centralno grijanje. Nadalje i katedralne orgulje povećane su i obnovljene 1968. god. Obnovu je izvela poznata tvrtka Jenko iz Slovenije. Ovo je njihovo 119 djelo. Obnovljene orgulje imaju ukupno 27 pravih registara sa 1170 svirala. Kad zabruju uzdižu dušu da dade slavu Stvoritelju . . .

Splitska katedrala ponosi se svojim sredovječnim drvenim vratima, koja je 1214 izradio majstor drvorezac Buvina. Vratnice se dijele na dvadeset i osam kvadratnih polja na svakom krilu po četrnaest. Tu su u plitkom reljefu prikazani prizori iz života Isusova.

I djelo Jurja Dalmatinca, šibenska katedrala, velikodušnošću šibenčanina Msgr. Dr Krešimira Zorića, kanonika lateranske bazilike u Rimu dobila je nova umjetnička vrata na glavnom i pobočnom pročelju. Vratnice su izgrađene u broncu. Djelo su akademskog kipara Šibenčanina prof. Grge Antunca.

Vratnice postavljene na pobočnom portalu 1968. razdijeljene su na osam kvadratnih ploha. Tu je u reljefu prikazano osam prizora iz Staroga Zavjeta. I to: Prvi ljudi i njihova tragika, Žrtva Abrahamova, Mojsije i nevjerni narod, David pleše pred zavjetnim kovčegom, Estera spasava narod, Jeremija pred kraljem Sidkijem, kraljica od Sabe i Salamun.

One na glavnom portalu postavljene su 1969. One na osam polja isto u reljefu donose prizore iz Novog Zavjeta. To su: dolazak mudraca, Isus dvanaestogodišnji dječak u hramu, krštenje Isusovo na Jordanu, Isus ozdravlja gluhonijemog, Isusov govor na gori Blaženstva, Isus pred Pilatom, Kavlarija i Uskrsnuće...

Vratnice jednog i drugog portala djeluju estetski ugodno. Pravo su umjetničko djelo. »Svojom se reljefnom figurativnošću izvanredno uklapaju u starodrevni ambijent i s njime sačinjavaju skladnu cijelinu.« (Dr Devetak).

K ovome treba nadodati da čitava katedrala ima suvremenu i ukusnu rasvjetu koja je odlično istakla svu njezinu ljepotu. Također je s uspjehom provedeno ozračenje katedrale sa uređajem koji je poklonila Caritas. Iz gore iznesenog vidi se koliko je toga katedrala dobila pod upravom sadašnjeg Biskupa.

Tako eto kroz vijekove ona se ulijepšava, obnavlja. Svi ovi novi objekti daju joj još veću dražest i lijepotu.

»Šibenčani se mogu s pravom ponositi monumontalnošću svoje bazilike. Ona je pred čitavim svijetom uzvišen spomenik njihove žive vjere, ustrajnog pregaranja i dobrog shvaćanja trajne ljepote« (D. K. Stošić).

Fra Joakim Friganović

VRHOVNA VLAST U CRKVI

Na biskupskoj sinodi u Vatikanu došlo je skoro do očite prepirke između članova sinode. Jedni naglašavaju papino prvenstvo i vrhovno učiteljstvo, a drugi opet vrhovnu vlast biskupa. U nekom pogledu nama se može čak činiti, da između ovih dviju konfrontacija nemože biti izmirenja. Ali to je samo na prvi pogled nespojivo. Mnogim istočnjacima se to još i danas čini, a neki su o tome potpuno uvjereni. Dok su oni zanijekali vrhovnu vlast pape, Zapad je baš protivno tome naglasio vrhovnu vlast rimskoga biskupa. Posebice je to došlo do izražaja na I Vatikanskom saboru. No taj sabor je zbog okupacije crkvene države predvremeno završio svoj rad, ostavljajući budućim pokoljenjima nedovršeno. U pitanju je tu naročito biskupska vlast. I Vatikanski sabor nije to zaobilazio, a nije imao ni vremena ulaziti u to pitanje. Pa i II Vatikanski sabor iako je naglasio kolegialnost biskupa, nekako nije izveo na čistac odnos između vrhovnog poglavara Crkve i vrhovne vlasti biskupa u Crkvi. Priznati naime moramo, da je i papa biskup Crkve, samo da je on uz svoje biskupstvo još i poglavar Crkve. A sada se pitamo: U koga je onda vrhovna vlast Crkve? Pravilan odgovor je: Kod pape i biskupa. Krist je doduše Petru izručio vrhovnu vlast, ali one riječi izgovorene kod Genezareskog jezera »Pasi janjce moje, pasi ovce moje.« (Ivan, 21, 16—18) mogao je Krist Gospodin izgovoriti i ostalim apostolima. Pa zar nije sve odreda kroz tri godine pripremao za navještanje evanđelja? Ali Kristu je dovoljno ako govori samo Petru, jer će Petar kasnije »učvrstiti braću svoju«. (Luk. 22, 32) Pa i sada je jedna od osnovnih dužnosti Petrova nasljednika, da učvrsti vjeru biskupa i vjernika. Tu dužnost i vlast ujedno predao je Krist samo Petru i njegovim nasljednicima. Međutim, vrhovna vlast papina nije isključivo samo njegova osobna vlast, nego je to vrhovna vlast cijele Crkve, a

predana je papi i biskupima. Naravno je, da može papa i sam odlučivati, jer se ne može zamisliti, da bi papa za svaku stvar, naročito važniju, koju treba riješiti, sazvao sve biskupe svijeta. Kada sam rješava, zastupa biskupe cijeloga svijeta. Pa i biskupi na biskupskoj sinodi zastupaju sve ostale biskupe širom svijeta. A ako se stvari nejasno iznose, naravno da onda dolazi do poteškoća. Prema tome vrhovna vlast u Crkvi predana je biskupima sa papom na čelu, samo da je vršilac te vlasti u praksi najčešće papa sam. Pa i ranije je tako bilo, samo da je Rimska kurija, tako se čini, baš namjerno biskupe držala u sjeni papine vrhovne službe. Većom demokratizacijom u Crkvi obnovit će se staro načelo vrhovne vlasti u Crkvi. S time papa neće ništa izgubiti, a Crkva ništa pridobiti, za razliku od prijašnjeg, da će mjesto biskupa u Crkvi biti određenije. Zato moramo kolegijalnost biskupa s papom na čelu pozdraviti, ali ne kao neku »novotariju«, nego kao prastaru Crkvu Kristovu.

Vilko Šolinc

UOČIVŠI SITUACIJU (EIDOTES KAIRON)

Rim 13, 11

Kao što je u Crkvi postojala philosophia et theologia perennis, tako se mislilo da postoji i theologia pastoralis perennis. Na čovjeka se gledalo kao na neki teološki objekt, povjeren spasiteljskoj brizi Crkve. Crkvi je prije svega bilo do spasenja besmrtne duše pojedinog čovjeka, koji treba da pobožno sluša, prihvaća, osluškuje i podloži se uputama Crkve. Tako je došlo do izgradnje čvrstih oblika dušobrižničkog rada, koje su — bez obzira na odveć moralistički usmjerene propovijedi — uvijek na isti način primijenjivali i izvodili. Posebnu odgovornost Crkve za svjet pretjerano su gledali samo u tom smislu, što »svijet« trajno prijeti čovjekovu spasenju, tako da je to u odnosu na svijet moglo davati samo kritičku budnost. Nije uzalud slika Crkve kao jedne od svijeta opsijedane, ali neosvojive tvrđave (»gledajte dom pun slave«) spadala na omiljele izraze Crkve koja je samu sebe tako shvaćala.

Crkva je međutim po želji svoga Osnivača i Gospodina kvasac i sjeme na njivi svijeta. Ona nema pravo da vlada nad ovim svijetom ili da se iskopča iz svijeta. Naprotiv, ona treba da svoju službu vrši u ovome svijetu i nudi je svim ljudima. Prema izrazu prispodobe o milosrdnom Samaritancu i slikovitom govoru o sudu svijeta (Mt 25) ona ne smije pitati, da li će kod služenja nešto dobiti ili ne. Ona treba da nudi spasenje svim ljudima i da svim ljudima pomaže kako da svoje ljudsko dostojanstvo ostvare na ovome svijetu. Stoga služenje siromasima i bijednicima, služenje u miru i borbi protiv nepravde, obeščašćenja i bijede isto onako kao i propovijed i sakramentalno djelovanje spadaju na njezine bitne zadatke.

Crkva današnjice prihvaća ovaj zadatak služenja. Stoga svaki dušobrižnik mora uočiti situaciju, u kojoj se nalazi i u kojoj žive njemu povjereni ljudi. On mora trajno iznova pitati, koji je nalog namijenjen njemu kao odgovornom članu Crkve da bi bio sposoban pružiti ovdje i danas kršćansku istinu i kršćansku ljubav. Mehanističko osiguranje spasenja pojedine duše i samodostatno pastoralno djelovanje nisu više dovoljni za ovaj zadatak. Baš stoga što Krist zna, da Crkva nije od ovoga svijeta, on vidi pozitivne mogućnosti,

One na glavnom portalu postavljene su 1969. One na osam polja isto u reljefu donose prizore iz Novog Zavjeta. To su: dolazak mudraca, Isus dvanaestogodišnji dječak u hramu, krštenje Isusovo na Jordanu, Isus ozdravlja gluhonijemog, Isusov govor na gori Blaženstva, Isus pred Pilatom, Kavlarija i Uskrsnuće...

Vratnice jednog i drugog portala djeluju estetski ugodno. Pravo su umjetničko djelo. »Svojom se reljefnom figurativnošću izvanredno uklapaju u starodrevni ambijent i s njime sačinjavaju skladnu cijelinu.« (Dr Devetak).

K ovome treba nadodati da čitava katedrala ima suvremenu i ukusnu rasvjetu koja je odlično istakla svu njezinu ljepotu. Također je s uspjehom provedeno ozračenje katedrale sa uređajem koji je poklonila Caritas. Iz gore iznesenog vidi se koliko je toga katedrala dobila pod upravom sadašnjeg Biskupa.

Tako eto kroz vijekove ona se ulijepšava, obnavlja. Svi ovi novi objekti daju joj još veću dražest i lijepotu.

»Šibenčani se mogu s pravom ponositi monumontalnošću svoje bazilike. Ona je pred čitavim svijetom uzvišen spomenik njihove žive vjere, ustrajnog pregaranja i dobrog shvaćanja trajne ljepote« (D. K. Stošić).

Fra Joakim Friganović

VRHOVNA VLAST U CRKVI

Na biskupskoj sinodi u Vatikanu došlo je skoro do očite prepirke između članova sinode. Jedni naglašavaju papino prvenstvo i vrhovno učiteljstvo, a drugi opet vrhovnu vlast biskupa. U nekom pogledu nama se može čak činiti, da između ovih dviju konfrontacija nemože biti izmirenja. Ali to je samo na prvi pogled nespojivo. Mnogim istočnjacima se to još i danas čini, a neki su o tome potpuno uvjereni. Dok su oni zanijekali vrhovnu vlast pape, Zapad je baš protivno tome naglasio vrhovnu vlast rimskoga biskupa. Posebice je to došlo do izražaja na I Vatikanskom saboru. No taj sabor je zbog okupacije crkvene države predvremeno završio svoj rad, ostavljajući budućim pokoljenjima nedovršeno. U pitanju je tu naročito biskupska vlast. I Vatikanski sabor nije to zaobilazio, a nije imao ni vremena ulaziti u to pitanje. Pa i II Vatikanski sabor iako je naglasio kolegialnost biskupa, nekako nije izveo na čistac odnos između vrhovnog poglavara Crkve i vrhovne vlasti biskupa u Crkvi. Priznati naime moramo, da je i papa biskup Crkve, samo da je on uz svoje biskupstvo još i poglavar Crkve. A sada se pitamo: U koga je onda vrhovna vlast Crkve? Pravilan odgovor je: Kod pape i biskupa. Krist je doduše Petru izručio vrhovnu vlast, ali one riječi izgovorene kod Genezareskog jezera »Pasi janjce moje, pasi ovce moje.« (Ivan, 21, 16—18) mogao je Krist Gospodin izgovoriti i ostalim apostolima. Pa zar nije sve odreda kroz tri godine pripremao za navještanje evanđelja? Ali Kristu je dovoljno ako govori samo Petru, jer će Petar kasnije »učvrstiti braću svoju«. (Luk. 22, 32) Pa i sada je jedna od osnovnih dužnosti Petrova nasljednika, da učvrsti vjeru biskupa i vjernika. Tu dužnost i vlast ujedno predao je Krist samo Petru i njegovim nasljednicima. Međutim, vrhovna vlast papina nije isključivo samo njegova osobna vlast, nego je to vrhovna vlast cijele Crkve, a

predana je papi i biskupima. Naravno je, da može papa i sam odlučivati, jer se ne može zamisliti, da bi papa za svaku stvar, naročito važniju, koju treba riješiti, sazvao sve biskupe svijeta. Kada sam rješava, zastupa biskupe cijeloga svijeta. Pa i biskupi na biskupskoj sinodi zastupaju sve ostale biskupe širom svijeta. A ako se stvari nejasno iznose, naravno da onda dolazi do poteškoća. Prema tome vrhovna vlast u Crkvi predana je biskupima sa papom na čelu, samo da je vršilac te vlasti u praksi najčešće papa sam. Pa i ranije je tako bilo, samo da je Rimska kurija, tako se čini, baš namjerno biskupe držala u sjeni papine vrhovne službe. Većom demokratizacijom u Crkvi obnovit će se staro načelo vrhovne vlasti u Crkvi. S time papa neće ništa izgubiti, a Crkva ništa pridobiti, za razliku od prijašnjeg, da će mjesto biskupa u Crkvi biti određenije. Zato moramo kolegijalnost biskupa s papom na čelu pozdraviti, ali ne kao neku »novotariju«, nego kao prastaru Crkvu Kristovu.

Vilko Šolinc

UOČIVŠI SITUACIJU (EIDOTES KAIRON)

Rim 13, 11

Kao što je u Crkvi postojala philosophia et theologia perennis, tako se mislilo da postoji i theologia pastoralis perennis. Na čovjeka se gledalo kao na neki teološki objekt, povjeren spasiteljskoj brizi Crkve. Crkvi je prije svega bilo do spasenja besmrtne duše pojedinog čovjeka, koji treba da pobožno sluša, prihvaća, osluškuje i podloži se uputama Crkve. Tako je došlo do izgradnje čvrstih oblika dušobrižničkog rada, koje su — bez obzira na odveć moralistički usmjerene propovijedi — uvijek na isti način primijenjivali i izvodili. Posebnu odgovornost Crkve za svjet pretjerano su gledali samo u tom smislu, što »svijet« trajno prijeti čovjekovu spasenju, tako da je to u odnosu na svijet moglo davati samo kritičku budnost. Nije uzalud slika Crkve kao jedne od svijeta opsijedane, ali neosvojive tvrđave (»gledajte dom pun slave«) spadala na omiljele izraze Crkve koja je samu sebe tako shvaćala.

Crkva je međutim po želji svoga Osnivača i Gospodina kvasac i sjeme na njivi svijeta. Ona nema pravo da vlada nad ovim svijetom ili da se iskopča iz svijeta. Naprotiv, ona treba da svoju službu vrši u ovome svijetu i nudi je svim ljudima. Prema izrazu prispodobe o milosrdnom Samaritancu i slikovitom govoru o sudu svijeta (Mt 25) ona ne smije pitati, da li će kod služenja nešto dobiti ili ne. Ona treba da nudi spasenje svim ljudima i da svim ljudima pomaže kako da svoje ljudsko dostojanstvo ostvare na ovome svijetu. Stoga služenje siromasima i bijednicima, služenje u miru i borbi protiv nepravde, obeščašćenja i bijede isto onako kao i propovijed i sakramentalno djelovanje spadaju na njezine bitne zadatke.

Crkva današnjice prihvaća ovaj zadatak služenja. Stoga svaki dušobrižnik mora uočiti situaciju, u kojoj se nalazi i u kojoj žive njemu povjereni ljudi. On mora trajno iznova pitati, koji je nalog namijenjen njemu kao odgovornom članu Crkve da bi bio sposoban pružiti ovdje i danas kršćansku istinu i kršćansku ljubav. Mehanističko osiguranje spasenja pojedine duše i samodostatno pastoralno djelovanje nisu više dovoljni za ovaj zadatak. Baš stoga što Krist zna, da Crkva nije od ovoga svijeta, on vidi pozitivne mogućnosti,

predana je papi i biskupima. Naravno je, da može papa i sam odlučivati, jer se ne može zamisliti, da bi papa za svaku stvar, naročito važniju, koju treba riješiti, sazvao sve biskupe svijeta. Kada sam rješava, zastupa biskupe cijeloga svijeta. Pa i biskupi na biskupskoj sinodi zastupaju sve ostale biskupe širom svijeta. A ako se stvari nejasno iznose, naravno da onda dolazi do poteškoća. Prema tome vrhovna vlast u Crkvi predana je biskupima sa papom na čelu, samo da je vršilac te vlasti u praksi najčešće papa sam. Pa i ranije je tako bilo, samo da je Rimska kurija, tako se čini, baš namjerno biskupe držala u sjeni papine vrhovne službe. Većom demokratizacijom u Crkvi obnovit će se staro načelo vrhovne vlasti u Crkvi. S time papa neće ništa izgubiti, a Crkva ništa pridobiti, za razliku od prijašnjeg, da će mjesto biskupa u Crkvi biti određenije. Zato moramo kolegijalnost biskupa s papom na čelu pozdraviti, ali ne kao neku »novotariju«, nego kao prastaru Crkvu Kristovu.

Vilko Šolinc

UOČIVŠI SITUACIJU (EIDOTES KAIRON)

Rim 13, 11

Kao što je u Crkvi postojala philosophia et theologia perennis, tako se mislilo da postoji i theologia pastoralis perennis. Na čovjeka se gledalo kao na neki teološki objekt, povjeren spasiteljskoj brizi Crkve. Crkvi je prije svega bilo do spasenja besmrtne duše pojedinog čovjeka, koji treba da pobožno sluša, prihvaća, osluškuje i podloži se uputama Crkve. Tako je došlo do izgradnje čvrstih oblika dušobrižničkog rada, koje su — bez obzira na odveć moralistički usmjerene propovijedi — uvijek na isti način primijenjivali i izvodili. Posebnu odgovornost Crkve za svjet pretjerano su gledali samo u tom smislu, što »svijet« trajno prijeti čovjekovu spasenju, tako da je to u odnosu na svijet moglo davati samo kritičku budnost. Nije uzalud slika Crkve kao jedne od svijeta opsijedane, ali neosvojive tvrđave (»gledajte dom pun slave«) spadala na omiljele izraze Crkve koja je samu sebe tako shvaćala.

Crkva je, međutim po želji svoga Osnivača i Gospodina kvasac i sjeme na njivi svijeta. Ona nema pravo da vlada nad ovim svijetom ili da se iskopča iz svijeta. Naprotiv, ona treba da svoju službu vrši u ovome svijetu i nudi je svim ljudima. Prema izrazu prispodobe o milosrdnom Samaritancu i slikovitom govoru o sudu svijeta (Mt 25) ona ne smije pitati, da li će kod služenja nešto dobiti ili ne. Ona treba da nudi spasenje svim ljudima i da svim ljudima pomaže kako da svoje ljudsko dostojanstvo ostvare na ovome svijetu. Stoga služenje siromasima i bijednicima, služenje u miru i borbi protiv nepravde, obeščašćenja i bijede isto onako kao i propovijed i sakramentalno djelovanje spadaju na njezine bitne zadatke.

Crkva današnjice prihvaća ovaj zadatak služenja. Stoga svaki dušobrižnik mora uočiti situaciju, u kojoj se nalazi i u kojoj žive njemu povjereni ljudi. On mora trajno iznova pitati, koji je nalog namijenjen njemu kao odgovornom članu Crkve da bi bio sposoban pružiti ovdje i danas kršćansku istinu i kršćansku ljubav. Mehanističko osiguranje spasenja pojedine duše i samodostatno pastoralno djelovanje nisu više dovoljni za ovaj zadatak. Baš stoga što Krist zna, da Crkva nije od ovoga svijeta, on vidi pozitivne mogućnosti,

koje sadašnjica pruža služenju Crkve. Ćorsokaci i krize u današnjoj situaciji treba da Crkvu prema želji njezina Gospodina oslobode od njezina samodostatnog stava te je otvore i osposobe za ove nove zadatke. Tko shvaća znakove vremena, neće postati malodušan, nego će pun pouzdanja pristupiti k tim zadacima. Tä Gospodin je danas uz svoju Crkvu i priprema joj stazu u budućnost.

O. Knoch — Preveo o. F. Carev

SVEĆENICE U KRISTOVOJ CRKVI?

U njemačkom vjerskom mjesečniku »Der grosse Entschluss« od veljače godine 1966 objavljena su tri članka o tom vrlo delikatnom pitanju. Prvi: »Zašto ne i svećenice?« objavljen je bez potpisa, anonimno; redakcija lista nosi odgovornost za taj članak. Drugi članak potječe ispod pera poznate njemačke kulturne teologije radnice Ide Friederike Görres, a treći je napisao profesor teologije Dr. Herbert Vorgrimler. Posvetimo malo pažnje pisanju ovih pisaca.

Zašto nije moguće da bi imala i katolička Crkva svećenice? Više nego 1900 godina držalo se potpuno normalnim i razumljivim, da su za svećeničko zvanje pozvani samo muškarci, jer su jedino oni od Boga određeni djelitelji božjih tajni. Druga božja osoba se je kao muškarac utjelovila te je samo muškarce pozvala u zbor apostola. To je bilo dovoljno da je nastala nesmutljiva tradicija o svećenstvu. Ali nijedna tradicija ne odgovara u potpunosti vječnoj istini. Što je bilo uvjetovano u određenom vremenu, ne odgovara svakom vremenu, pa se i tradicije mijenjaju. Svakako postajali su uvjeti, da se samo muškarci uzimaju u obzir za svećeničko zvanje. Sam početak kršćanstva nalazi se na tlu izraelske misaonosti tradicije, a kod Izraelaca ženama nije bilo moguće da kao svećenice služe svome Bogu. Svaki svećenik zastupa Krista i zato su smatrali, da samo muškarac može dostojno zastupati Sina Božjeg, koji se rodio kao muško dijete. Naravno utjelovljeni sin mogao bi nastupiti i kao žena, ali to nije odgovaralo ondašnjim prilikama. Međutim, nikako ne stoji, da je Bog za sva vremena samo muškarcima dao taj privilegij božjega misništva. Ako pomislimo na položaj žene u onom razdoblju (ona se je jedva razlikovala od obične ropkinje), onda nam postaje jasno, da je već poradi toga morao nastupiti spasitelj u muškoj osobi. I onako je bio Krist mnogima na sablazan, a kao žensko stvorenje on bi se već u samom početku onemogućio. Kod židova nije bio običaj da bi žena javno govorila i provsjedovala. Pa i u poganskom svijetu žena nije javno nastupala. Možda su bile u tom pogledu jedini izuzetak grčke hetere. Isus Krist poziva u apostolski zbor samo mukšarce. Jasno, on je kanio svoje apostole poslati u svijet, da svim narodima navjeste evanđelje spasenja. Nešto takvog ne bi se moglo zamisliti za ženu onog vremena. Žena je rijetko napuštala kuću, a i opasnosti izvan kuće bile su za nju prevelike, kojima bi se morala suočiti. Poradi toga nam je jasno, zašto su u apostolskom zboru samo muškarci. Međutim, Samarijanki kod Jakobova zdenca Krist ne zabranjuje, da ga u gradu nagovjesti svojim sugrađanima. A tko bi mogao zanijekati, da u današnjem svijetu položaj žene nije bitno drugačiji. Žena danas sama putuje pa i javno nastupa bez sablazni i javnog prosvjedovanja.

koje sadašnjica pruža služenju Crkve. Ćorsokaci i krize u današnjoj situaciji treba da Crkvu prema želji njezina Gospodina oslobode od njezina samodostatnog stava te je otvore i osposobe za ove nove zadatke. Tko shvaća znakove vremena, neće postati malodušan, nego će pun pouzdanja pristupiti k tim zadacima. Tä Gospodin je danas uz svoju Crkvu i priprema joj stazu u budućnost.

O. Knoch — Preveo o. F. Carev

SVEĆENICE U KRISTOVOJ CRKVI?

U njemačkom vjerskom mjesečniku »Der grosse Entschluss« od veljače godine 1966 objavljena su tri članka o tom vrlo delikatnom pitanju. Prvi: »Zašto ne i svećenice?« objavljen je bez potpisa, anonimno; redakcija lista nosi odgovornost za taj članak. Drugi članak potječe ispod pera poznate njemačke kulturne teologije radnice Ide Friederike Görres, a treći je napisao profesor teologije Dr. Herbert Vorgrimler. Posvetimo malo pažnje pisanju ovih pisaca.

Zašto nije moguće da bi imala i katolička Crkva svećenice? Više nego 1900 godina držalo se potpuno normalnim i razumljivim, da su za svećeničko zvanje pozvani samo muškarci, jer su jedino oni od Boga određeni djelitelji božjih tajni. Druga božja osoba se je kao muškarac utjelovila te je samo muškarce pozvala u zbor apostola. To je bilo dovoljno da je nastala nesmutljiva tradicija o svećenstvu. Ali nijedna tradicija ne odgovara u potpunosti vječnoj istini. Što je bilo uvjetovano u određenom vremenu, ne odgovara svakom vremenu, pa se i tradicije mijenjaju. Svakako postajali su uvjeti, da se samo muškarci uzimaju u obzir za svećeničko zvanje. Sam početak kršćanstva nalazi se na tlu izraelske misaonosti tradicije, a kod Izraelaca ženama nije bilo moguće da kao svećenice služe svome Bogu. Svaki svećenik zastupa Krista i zato su smatrali, da samo muškarac može dostojno zastupati Sina Božjeg, koji se rodio kao muško dijete. Naravno utjelovljeni sin mogao bi nastupiti i kao žena, ali to nije odgovaralo ondašnjim prilikama. Međutim, nikako ne stoji, da je Bog za sva vremena samo muškarcima dao taj privilegij božjega misništva. Ako pomislimo na položaj žene u onom razdoblju (ona se je jedva razlikovala od obične ropkinje), onda nam postaje jasno, da je već poradi toga morao nastupiti spasitelj u muškoj osobi. I onako je bio Krist mnogima na sablazan, a kao žensko stvorenje on bi se već u samom početku onemogućio. Kod židova nije bio običaj da bi žena javno govorila i provsjedovala. Pa i u poganskom svijetu žena nije javno nastupala. Možda su bile u tom pogledu jedini izuzetak grčke hetere. Isus Krist poziva u apostolski zbor samo mukšarce. Jasno, on je kanio svoje apostole poslati u svijet, da svim narodima navjeste evanđelje spasenja. Nešto takvog ne bi se moglo zamisliti za ženu onog vremena. Žena je rijetko napuštala kuću, a i opasnosti izvan kuće bile su za nju prevelike, kojima bi se morala suočiti. Poradi toga nam je jasno, zašto su u apostolskom zboru samo muškarci. Međutim, Samarijanki kod Jakobova zdenca Krist ne zabranjuje, da ga u gradu nagovjesti svojim sugrađanima. A tko bi mogao zanijekati, da u današnjem svijetu položaj žene nije bitno drugačiji. Žena danas sama putuje pa i javno nastupa bez sablazni i javnog prosvjedovanja.

Krist Gospodin je stvarno čovjek ali kao takav on ne nastupa toliko u svojstvu muškarca nego više u svojstvu djevičanskog čovjeka. I baš poradi toga bi mogla i žena dostojno Krista zastupati, jer je baš u ženi ljepota djevičanstva urodila divan plod; naime Djevica Marija najdivnija je među potomcima Eve.

Sjetimo se stare predaje Crkve, kojom Crkva uči da je Krist jedini posrednik među ljudima i Bogom, pa i jedini veliki svećenik novog zavjeta. Svi svećenici su samo njegovi namjesnici. A što je potrebno za dostojnog namjesnika? Da li je tu u pitanju vanjska sličnost ili više nutarnja istovjetnost i predanost svetoj službi? U svakom pogledu treba naglasiti, da je ovdje važnija duhovna od tjelesne sličnosti. 1900 godina Crkva je birala samo muško za službenike svetih tajni, ali to je rezultat isključno određenog povjesnog stanja. Međutim kraljevstvo Božje još nije dovršilo svoje poslanstvo u svijetu. Ono se još i danas širi. A držati se grčevito tradicije samo poradi tradicije više je nego nerazborito. Moderna znanost nam je donijela mnogo korisnih spoznaja. Tako na primjer zahvaljujući psihologiji znamo mnogo više o nutarnjim porivima i instinktima tijela nego što su to znali prije više stoljeća. Čovjek se je toliko zanio diveći se biološkoj strukturi tijela, da često zaboravlja na vlastitu dušu. A kršćanin zna, da je stvoren na sliku i priliku Božju, on nosi u sebi lik Božji. Odkada je Krist došao na svijet taj je lik još ojačao. Krist naime živi i djeluje u dušama ljudi. Nitko zato ne može odrediti gdje i kako će Krist djelovati, pa je zato neprihvatljivo ako se niječe, da Krist ne bi mogao i u ženskom biću nastupat u svojstvu svećenika, jer ljudi smo u svećeničkoj službi samo njegovo oruđe. Kamo sreće kad bi mogao svatko govoriti sa apostolom Pavlom: »Ne živim ja, nego Krist živi u meni.« Iz ovoga slijedi očigledan zahtjev, koji doslovce ovako glasi: »Potrebno je i žene posvećivati u svećenike, jer samo tako možemo priznati Kristovu apsolutnu i neograničenu vlast nad svim dušama.«

I na kraju misli autorica da i pravednost zahtijeva ovakav zahvat, da bi mogle žene lakše ispovijedati svoje grijehe, ako bi dolazile na ispovjed ženskim ispovjednicima, kao što je to nekom prilikom naglasio i kardinal Suenens.

Sve ovo treba stvarno uvažiti, ali ima mnogo zapreka, koje priječe ženi pristup oltaru i službi svećeničkoj. Lijepo o tome piše žena, iskren vjernik i kulturni radnik Ida Friederika Görres. No, o tome pisat ću drugom zgodom.

Vilko Šolinc

TRIDESET TEOLOGA SA SVIH KONTINENATA

Po želji Svetog Oca Pape Pavla VI. stvorena je jedna međunarodna teološka komisija pri Kongregaciji za Nauku Vjere. Lista tridesetorice članova objavljena je 30. travnja 1969.

Među članovima ima i takvih, kojih djela ili izjave nisu u potpunosti »secundum Lucam«. Izgleda, da ih Sveti Otac želi imati bliže kod sebe, da se »jogunasti sinovi« ne bi odalečili od pravovjerja.

1. **Barnabas Ahern:** Amerikanac, 54 godine, pasionista, Sveto Pismo, Sekretarijat za Jedinstvo, Biblijska Komisija, Koncilski expert.

Krist Gospodin je stvarno čovjek ali kao takav on ne nastupa toliko u svojstvu muškarca nego više u svojstvu djevičanskog čovjeka. I baš poradi toga bi mogla i žena dostojno Krista zastupati, jer je baš u ženi ljepota djevičanstva urodila divan plod; naime Djevica Marija najdivnija je među potomcima Eve.

Sjetimo se stare predaje Crkve, kojom Crkva uči da je Krist jedini posrednik među ljudima i Bogom, pa i jedini veliki svećenik novog zavjeta. Svi svećenici su samo njegovi namjesnici. A što je potrebno za dostojnog namjesnika? Da li je tu u pitanju vanjska sličnost ili više nutarnja istovjetnost i predanost svetoj službi? U svakom pogledu treba naglasiti, da je ovdje važnija duhovna od tjelesne sličnosti. 1900 godina Crkva je birala samo muško za službenike svetih tajni, ali to je rezultat isključno određenog povjesnog stanja. Međutim kraljevstvo Božje još nije dovršilo svoje poslanstvo u svijetu. Ono se još i danas širi. A držati se grčevito tradicije samo poradi tradicije više je nego nerazborito. Moderna znanost nam je donijela mnogo korisnih spoznaja. Tako na primjer zahvaljujući psihologiji znamo mnogo više o nutarnjim porivima i instinktima tijela nego što su to znali prije više stoljeća. Čovjek se je toliko zanio diveći se biološkoj strukturi tijela, da često zaboravlja na vlastitu dušu. A kršćanin zna, da je stvoren na sliku i priliku Božju, on nosi u sebi lik Božji. Odkada je Krist došao na svijet taj je lik još ojačao. Krist naime živi i djeluje u dušama ljudi. Nitko zato ne može odrediti gdje i kako će Krist djelovati, pa je zato neprihvatljivo ako se niječe, da Krist ne bi mogao i u ženskom biću nastupat u svojstvu svećenika, jer ljudi smo u svećeničkoj službi samo njegovo oruđe. Kamo sreće kad bi mogao svatko govoriti sa apostolom Pavlom: »Ne živim ja, nego Krist živi u meni.« Iz ovoga slijedi očigledan zahtjev, koji doslovce ovako glasi: »Potrebno je i žene posvećivati u svećenike, jer samo tako možemo priznati Kristovu apsolutnu i neograničenu vlast nad svim dušama.«

I na kraju misli autorica da i pravednost zahtijeva ovakav zahvat, da bi mogle žene lakše ispovijedati svoje grijehe, ako bi dolazile na ispovjed ženskim ispovjednicima, kao što je to nekom prilikom naglasio i kardinal Suenens.

Sve ovo treba stvarno uvažiti, ali ima mnogo zapreka, koje priječe ženi pristup oltaru i službi svećeničkoj. Lijepo o tome piše žena, iskren vjernik i kulturni radnik Ida Friederika Görres. No, o tome pisat ću drugom zgodom.

Vilko Šolinc

TRIDESET TEOLOGA SA SVIH KONTINENATA

Po želji Svetog Oca Pape Pavla VI. stvorena je jedna međunarodna teološka komisija pri Kongregaciji za Nauku Vjere. Lista tridesetorice članova objavljena je 30. travnja 1969.

Među članovima ima i takvih, kojih djela ili izjave nisu u potpunosti »secundum Lucam«. Izgleda, da ih Sveti Otac želi imati bliže kod sebe, da se »jogunasti sinovi« ne bi odalečili od pravovjerja.

1. **Barnabas Ahern:** Amerikanac, 54 godine, pasionista, Sveto Pismo, Sekretarijat za Jedinstvo, Biblijska Komisija, Koncilski expert.

2. **Louis Bouyer**: Francuz, 65 godina, obraćenik s luteranizma (1929), Duhovno Bogoslovlje, Dijalog s anglikanizmom, djelo o »Newmanu«, »Pashalnom misteriju«, pamflet o »Dekompoziciji katolicizma«.
3. **William Burghardt**: Amerikanac, Isusovac, Dogmatska teologija, Ekspredsjednik društva Katol. teologije u Americi.
4. **Carlo Colombo**: Talijan, 60 godina, naslovni biskup Vittoriana, Dekan Teološkog Fakulteta u Milanu, Koncilski expert, često nazivan Papinim teologom.
5. **Yves Congar**: Francuz, 65 godina, Dominikanac, Fundamentalna teologija i Ekleziologija, nedavno osumnjičen kod Sv. Oficija, Koncilski expert. Glavna djela: »Chrétiens désunis«, »Vraie et fausse réforme dans l' Eglise«, »Jaloés pour une théologie du laicat«, »La tradition et les traditions«. Savjetnik »Concilium-a«.
6. **Philippe Delaye**: Belgijanac, 57 godina, Moralna Teologija, Koncilski expert kardinala Léger-a.
7. **Johannes Feiner**: Švicarac, 60 godina, Dogmatska Teologija, aktivno angažiran u Ekumenizmu, koncilski expert.
8. **André Feuillet**: Francuz, 60 godina, Sulpicijanac, Egzegeza. Glavno djelo: »Introduction à la Bible«.
9. **Lucio Gera**: Argentinac, 45 godina, Vikar u predgrađu, Dogmatska Teologija, Dekan Teološkog Fakulteta u Buenos-Airesu.
10. **Olegario Gonzales De Cardedal**: Španjolac, 35 godina, Kristologija, Profesor u Salamanci, angažiran u dijalogu s Marksistima. Glavno djelo: »Kriza sjemeništa ili Kriza svećenika iza Koncila u Španjolskoj«.
11. **Ignace Abdo Khalife**: Libanonac, 67 godina, Maronita, Dogmatska Teologija, Koncilski expert.
12. **Franz Lakner**: Austrijanac, 69 godina, Isusovac, Dogmatska Teologija i Mariologija.
13. **Marie-Joseph Le Guillou**: Francuz, 49 godina, Dominikanac, Ekumenizam, Koncilski expert. Glavna djela: »Mission et unité«, »Le Christ et l' Eglise«, »Théologie du mystère«.
14. **Joseph Lescrauwaet**: Nizozemac, 46 godina, MSC, Dogmatska Teologija, Ekumenizam. Glavno djelo: »Biblija povodom Kršć. jedinstva«.
15. **Bernard Lonergau**: Kanađanin, 43 godine, Isusovac, Filozofija, Profesor na Gregorijani. Glavno djelo: »Insight«.
16. **Henri de Lubac**: Francuz, 73 godine, Isusovac, Fundamentalna Teologija i Patrologija, nedavno osumnjičen kod Sv. Oficija, Koncilski expert. Glavna djela: »Catholicisme«, »Le Drame de l' Humanisme athée«, »L' Etude sur l' Exégèse du Moyen Age«, »Méditation sur l' Eglise«, »La Pensée religieuse du Père Teilhard de Chardin«.
17. **Andre-Henri Maltha**: Nizozemac, 65 godina, Dominikanac, Moralna Teologija. Glavna djela: »Nova Teologija«, »Vjernost vjeri naših dana«.
18. **Roberto Roxo Mascarenhas**: Brazilijanac, 45 godina, Dogmatska Teologija i Kristologija.

19. **Giorgio Medina**: Čileanac, 45 godina, Ekleziologija i Ekumenizam, Koncilski expert.

20. **Bierre Nemeshegyi**: Mađar, profesor u Tokiju, 45 godina, Isusovac, Patrologija, Savjetnik japanskog episkopata.

21. **Stanislav Olejnik**: Poljak, 50 godina, Moralna Teologija, Dekan Fakulteta. Glavno djelo: »Seksualna etika«.

22. **Gerard Philips**: Belgijanac, 70 godina, Dogmatska Teologija i Ekleziologija, Koncilski expert, Inspirator »Lumen gentium«. Glavno djelo: »Pour un christianisme adulte«.

23. **Karl Rahner**: Nijemac, 65 godina, Isusovac, Dogmatska Teologija, Filozofija religije, Antropologija. Nedavno osumnjičen kod sv. Oficija. Koncilski expert. Glavna djela: »Teološki spisi«, »Misija i milost«, »Savjetnik Conciliuma«.

24. **Joseph Ratzinger**: Nijemac, 45 godina, Dogmatska Teologija, Ekumenizam. Nedavno osumnjičen kod Sv. Oficija. Glavno djelo uz sudjelovanje Karla Rahnera: »Primat i Episkopat«.

25. **Tomislav Šagi-Bunić**: Hrvat, 50 godina, Kapucin, Dogmatska Teologija. Koncilski expert Kard. Šepera. Glavna djela: »Bogu nije nitko nevažan« i »Ali drugog puta nema«.

26. **Rudolph Schnackenburg**: Rođen u Poljskoj, predaje u Würzburgu (Ist. Njemačka), 55 godina, Sv. Pismo. Glavna djela: »Crkva u Novom Zavjetu«, »Kraljevstvo Božje«.

27. **Heinz Schürmann**: Nijemac, 56 godina, Exegeza. Glavna djela: »Gospodinove riječi«, »Riječi institucije«, »Gospodinova molitva«.

28. **Tarcisius Tshibangu**: Kongoanac (Kinšasa), 36 godina, prvi crni rektor Katol. Afričkog Sveučilišta (Lovanium), Koncilski expert.

29. **Hans Urs von Baltasar**: Švicarac, 64 godine, Exjezuit, nedavno osumnjičen kod Sv. Oficija. Glavna djela: »Laikat i puni apostolat«, »Bog i čovjek danas«, »Svjetlo i Križ«.

30. **Cipriano Vagaggini**: Talijan, 50 godina, Benediktinac, Liturgija i Pastoral, Koncilski expert. Glavna djela: »Teološka inicijacija u Liturgiji«, »Misni Kanon i Liturgijska reforma«, »Teologija liturgije«.

Prema ICI priredio
Dr Srećko Bošnjak

PRED NOVIM POSTAJAMA KRIŽNOGA PUTA
(Nekoliko usputnih refleksija o crkvenoj umjetnosti)

Našao sam se u đačkoj kapeli jednoga našega sjemeništa. Bacio sam po njoj oko.

Odmah su mi udarile u oči nove postaje Križnoga Puta. Nije više na njima bilo slika. Mjesto toga bili su samo, minijaturni, drveni križevi, svi jednaki, i na svakom broj postaje. Nije na njima bilo ni, — danas modnih, — reljefa, koji bi, barem nečim, — makar jednom figurom, — dozivali promatraču-molitelju u pamet prizor, uz koji se veže ta postaja i o kojemu bi imao pred njom razmišljati.

19. **Giorgio Medina**: Čileanac, 45 godina, Ekleziologija i Ekumenizam, Koncilski expert.

20. **Bierre Nemeshegyi**: Mađar, profesor u Tokiju, 45 godina, Isusovac, Patrologija, Savjetnik japanskog episkopata.

21. **Stanislav Olejnik**: Poljak, 50 godina, Moralna Teologija, Dekan Fakulteta. Glavno djelo: »Seksualna etika«.

22. **Gerard Philips**: Belgijanac, 70 godina, Dogmatska Teologija i Ekleziologija, Koncilski expert, Inspirator »Lumen gentium«. Glavno djelo: »Pour un christianisme adulte«.

23. **Karl Rahner**: Nijemac, 65 godina, Isusovac, Dogmatska Teologija, Filozofija religije, Antropologija. Nedavno osumnjičen kod sv. Oficija. Koncilski expert. Glavna djela: »Teološki spisi«, »Misija i milost«, »Savjetnik Conciliuma«.

24. **Joseph Ratzinger**: Nijemac, 45 godina, Dogmatska Teologija, Ekumenizam. Nedavno osumnjičen kod Sv. Oficija. Glavno djelo uz sudjelovanje Karla Rahnera: »Primat i Episkopat«.

25. **Tomislav Šagi-Bunić**: Hrvat, 50 godina, Kapucin, Dogmatska Teologija. Koncilski expert Kard. Šepera. Glavna djela: »Bogu nije nitko nevažan« i »Ali drugog puta nema«.

26. **Rudolph Schnackenburg**: Rođen u Poljskoj, predaje u Würzburgu (Ist. Njemačka), 55 godina, Sv. Pismo. Glavna djela: »Crkva u Novom Zavjetu«, »Kraljevstvo Božje«.

27. **Heinz Schurmann**: Nijemac, 56 godina, Exegeza. Glavna djela: »Gospodinove riječi«, »Riječi institucije«, »Gospodinova molitva«.

28. **Tarcisius Tshibangu**: Kongoanac (Kinšasa), 36 godina, prvi crni rektor Katol. Afričkog Sveučilišta (Lovanium), Koncilski expert.

29. **Hans Urs von Baltasar**: Švicarac, 64 godine, Exjezuit, nedavno osumnjičen kod Sv. Oficija. Glavna djela: »Laikat i puni apostolat«, »Bog i čovjek danas«, »Svjetlo i Križ«.

30. **Cipriano Vagaggini**: Talijan, 50 godina, Benediktinac, Liturgija i Pastoral, Koncilski expert. Glavna djela: »Teološka inicijacija u Liturgiji«, »Misni Kanon i Liturgijska reforma«, »Teologija liturgije«.

Prema ICI priredio
Dr Srećko Bošnjak

PRED NOVIM POSTAJAMA KRIŽNOGA PUTA
(Nekoliko usputnih refleksija o crkvenoj umjetnosti)

Našao sam se u đačkoj kapeli jednoga našega sjemeništa. Bacio sam po njoj oko.

Odmah su mi udarile u oči nove postaje Križnoga Puta. Nije više na njima bilo slika. Mjesto toga bili su samo, minijaturni, drveni križevi, svi jednaki, i na svakom broj postaje. Nije na njima bilo ni, — danas modnih, — reljefa, koji bi, barem nečim, — makar jednom figurom, — dozivali promatraču-molitelju u pamet prizor, uz koji se veže ta postaja i o kojemu bi imao pred njom razmišljati.

Sve je to, kako se vidi, prepušteno: pri zajedničkom Križnom Putu predmolitelju, a pri privatnom ili molitveniku, ili pamćenju i mašti promatrača.

Nisam, da pravo kažem, bio nimalo edificiran tom »liturgijskom novošću«. Imala je, po mom mišljenju, za sebe samo jedno: promjenu, novost, modu. Sve je ostalo govorilo protiv nje.

Dobro, kad đaci, svi, mole, — u korizmi, — Križni Put, hajde, hajde. Ako paze, ako su sabrani i ako predmolitelj moli glasno, polagano i razgovjetno, — koliko uvjeta! — znat će, na što da misle, čega da se sjećaju, o čemu da razmišljaju. Ali koliko smo puta molili Put Križa i privatno: i po crkvama, i po sjemenišnim i samostanskim kapelama! U vremenima, dok još nije bilo kampanje protiv »periferijskih pobožnosti« i dok još nijesu i Križ bili proglasili za periferiju! Nekada bi to znale biti, — po samostanima, pa i po sjemeništima, — čitave procesije. Bilo ih je, pa su ga svakoga petka molili. Ja ga i danas, svakoga petka, molim. Još od mlade mise. U korizmi su ga neki molili i svaki dan. Danas ga, — u doba ofenzive protiv »izvanliturgijskih« i »sentimentalnih« pobožnosti, — manje molimo, i ako je pitanje, prilazimo li tim bliže k ljubavi Onoga, »koji me je ljubio i predao sam sebe za mene« (Gal. 2, 20.). Ali neki ga i danas mole. I molit će ga i dalje: osim da sa zidova crkvi i kapela skinemo i »križiće«. Ima ih već i bez »križića«.

Pa šta? Neka prate postaje po molitveniku! Ali, — nemaju svi molitvenika. A ni oni, koji ga imaju, ne mogu uvijek nositi u džepu ni u torbici. A usto je, koji put, i polumrak u crkvi: teško je čitati; čovjek napreže i kvari oči. Neka u pamet sebi predoči prizor od dotične postaje! Samo, koliko nas zna, napamet, svih 14 križnih postaja po redu? I od malih sjemeništaraca, koji su, do jučer, bili đaci društvene osmoljetke, i od drugih vjernika od čekića, motike i pluga? I koliko nas je toliko i maštovitih i duhovnih, da se umijemo sami, mentalno, moliti: pa i onda, kad znamo svih 14 postaja redom! Ništa dakle, nego: otpiši Put Križa!

Zašto li je onda, — mislio sam u sebi, — trebalo sa zidova sjemenišne kapele poskidati slike Križnoga Puta, koje su tu još jučer visjele? Znali smo i prije, da su križevi glavno i bitno i da su uz njih, po liturgijskim zakonima, povezani oprosti. Ali, slike su nam omogućivale orijentaciju. Tko je god u sliku pogledao, znao je, — i bez čitanja; i bez molitvenika, — o kome se prizoru radi. I predstavljale su nam ga: zorno. Bio je to »praeludium« razmatranju: »dispositio loci«. Pomagale su našoj mašti. A mašta je pomagala volji. Sve su glavne figure i akteri prizora bili pred nama.

Ali, ovako je estetičnije, reći će tko. Križevi izgledaju ozbiljno i otmjeno: u modernom su stilu. A slike su bile neukusne, šarene, kričave.

Može biti. Samo, onda je mjesto njih trebalo metnuti druge: bolje i ljepše, pobožnije. A ima ih, hvala Bogu, i ukusnih, i historijski vjernih, pa i klasičnih. I čitavih ciklusa: kao Fugelov. Ima ih i u beuronskoj maniri. Ili je, barem, — ako je već netko svakako htio da ukloni »slike«, — trebalo u križeve staviti medaljone: dovoljno velike i dovoljno plastične, da predstave prizor i da se mogu vidjeti i raspoznati iz podaljega. A ne ovako: od postaja Križnoga Puta napraviti drvenu »tabulu razu«.

Služi li to, pitam ja sada, istinskom liturgijsko-religioznom doživljavanju? Služi li pobožnosti? Osobito pobožnosti malih i prirodnih ljudi, koji ne vole apstrakcija i kojima je slika uvijek bila, — i uvijek će im biti, — najbolja čitanka! Nije li ovo, u stvari, samo sakrivanje patničkog lica Kristova pred ljudima, za koje je on trpio i od kojih očekuje ljubav i zahvalnost? A sve samo za volju »novosti«, »modi«, »suvremenom izrazu«, »suvremenoj umjetnosti«, »suvremenom ukusu«? Mjesto da računamo sa racionalnim momentima: da se vraćamo k prirodi i k onom vječno ljudskom!

Je li to »funkcionalnost«, o kojoj se danas toliko govori ili, pravije, frazira? U funkcionalnom pogledu, — kao sredstvo plastičnog izražavanja, — slika je uvijek i pred relijefom, i pred skulpturom: ona najvjernije, najrealnije, najsvestranije, najpotpunije, emitira život i njegovu stvarnost.

Mjesto joj je stoga i u crkvi. Od prvoga dana kršćanstvo ju je u nju unijelo. Šta su bili mozaici u starokršćanskim bazilikama nego slike: samo u posebnoj tehnici? Šta je bila tako slavna bizantinska kršćanska umjetnost nego umjetnost ikone, slike?

A mi sve to hoćemo sada da izvrnemo na glavu. I ne pitajući vjernika. I ne pitajući puk, za koji crkve i gradimo i slikamo. Glavno je, da iz njih što više toga izbacimo. Glavno je, da sve bude jednostavno, u ravnoj liniji, bez ukrasa, ili sa ukrasima u modnom stilu, »moderno«.

Ne radi se, uostalom, samo o postajama Križnoga Puta. »Purgiramo« i preuređujemo i čitave crkve. Ne možeš pokoje više ni prepoznati, kako su je preudesili: svejedno što si u njoj molio i misio decenijama. Svu su je sastrugali, kao nekada Turci, kad bi crkve okretali u džamije. Sve su iz nje izbacili, — i oltare, i slike, i kipove, — premazali freske, srušili propovjedaonice. I sada je crkva, kako treba. Izgleda kao prava tvornička »hala« ili kino-dvorana.

A ja kažem, da izgleda kao očupana i operušana ptica: kao potšišana i okljaštrena voćka. Toranj na njoj gotski, nutrina »apstraktna«.

Događa se, pred našim očima, isto, što se je događalo u jeku renesanse i baroka, kad su klasične i monumentalne, starije, crkve, prava remek-djela u svome stilu, za volju modi, pregrađivali u nešto, što nije bilo ni luk ni salata. Uništili su stare crkve, a danas estete i historici umjetnosti za njima plaču. Plaču i za starom zagrebačkom katedralom-tvrđavom; plaču i za njezinim starim mramornim oltarima, koje su zamijenili tirolskim drvenim. I zovu tadašnje »modernizatore« barbarima i epigonima.

Mogli bismo ipak nešto naučiti od historije. Pustimo na miru naše stare crkve! I njihove oltare. I njihove slike. I njihov inventar. »Ne ištu nam kruha«. I ako pokoju stvar u njima danas više ne rabimo, neka stoji kao starina i uspomena! Bog zna, za što će nam jedamput vrijediti. I Bog zna, kako će na neke stvari, koje su danas moderne, gledati generacije iza nas. Bolje biti oprezan i — širok. Bolje je harmonizirati i paralelizirati staro i novo. Tko nanovo gradi, neka gradi, ako hoće, po novom! Tko ima starinu, neka i čuva, i štuje, starinu!

Zar ne mogu po crkvama i dalje stajati stari »veliki oltari«, i ako pred njima danas stoje novi? Barem kao uspomena i historija, a gdjekada i kao umjetnina? I zar ne mogu zgodno i praktično poslužiti

za mnoge izvanliturgijske crkvene pobožnosti, priredbe, sastanke, sakramentalne blagoslove? Zar ne mogu u njima ostati i pokrajini oltari, sa svojim svecima: ako ni za što drugo, da se vjernici barem pred njima pomole i u njih zagledaju? Da ih barem okite na svečev ili svetičin blagdan?

Nije uvijek hitnja krepost. A nije uvijek ni moda pamet, ukus, umjetnost!

Dr Č. Č.

NEKAJ KAZUSOV

U prošlome broju »Slubže Božje« ocijenili smo nekoliko slučajeva dra Steinera iz njegova članka u »Cerkev v sedanjem svetu« br. 3—4, 1969. i obećali smo za slijedeći broj ocjenu »Problem sprašavanja, odveza i prejemanje svetog obhajila.« I ova tri slučaja, a osobito prvi, vrlo su važna u pastoralnoj praksi.

I. PROBLEM SPRAŠEVANJA

Kako je težak za bračne drugove problem kontracepcijskih metoda, blizu ništa manje težak je za ispovjednika problem ispitivanja. Dr Steiner u ovome slučaju donio je neke vrlo zgodne misli, a neke su, po našemu mišljenju i rješenju Humanae vitae neispravne. Prinosim cijeli slučaj i rješenje na slovenskom jeziku da budu uočljivije ispravnosti i neispravnosti slučaja.

3. PROBLEM SPRAŠEVANJA

Mišljenje o tem, ali naj spovednik sprašuje po grehu kontracepcije, je pri moralistih i v ustreznih škofijskih navodilih precej različno. Nekateri menijo, da po teh grehih, vsja za zdaj, ni potrebno spraševati, ker so bili zakonci z naukom okrožnice o nedovoljnosti kontracepcije dovolj seznanjeni po izjavah episkopatov in komentarjih, ki so jih prinašla sredstva javnega obveščanja (prim. mišljenje G. Rosselina v Perfice munus, 1968, str. 550). Drugi pa naročajo, da je treba po tem grehu vprašati vsakega porajanja sposobnega zakonca, ker je zakonski onanizem tako razširjen, da ga moremo predpostavljati pri vsakem teh zakoncev. Nam se zdi, da je srednja pot najboljša.

Prvi nimajo prav zato, ker ni zadosti samo teoretično znanje, da je kontracepcijsko ravnanje greh, ampak je pogosto potrebno za pravilno uravnavanje rojstev neprestano prizadevanje in oblikovanje vesti. Spovednikova vloga pa je predvsem v tem, da spovedanca podpira pri prizadevanju za dobro in mu pomaga oblikovati vest. Drugi pa nimajo prav, ker gledajo na greh kontracepcije le z objektivnega stališča, premalo upoštevajo, da je treba gledati na greh tudi z ozirom na spovedanca. Prav ima J. Kuničić: »Lahko je objektivno in abstraktno reči, da se nahajamo na področju, na katerem je nered protiv življenju treba označiti kot velik nered. Treba pa je vedeti, ali so v konkretnem primeru na voljo vsi pogoji za težki nered. Vemo namreč, da je v perspektivi praktične moralke važneje motriti človeka v situaciji, kot pa abstraktno... Ako v posameznem primeru ni zadostnega spoznanja, pozornosti, popolne svobode, ki ni pod vplivom

za mnoge izvanliturgijske crkvene pobožnosti, priredbe, sastanke, sakramentalne blagoslove? Zar ne mogu u njima ostati i pokrajini oltari, sa svojim svecima: ako ni za što drugo, da se vjernici barem pred njima pomole i u njih zagledaju? Da ih barem okite na svečev ili svetičin blagdan?

Nije uvijek hitnja krepost. A nije uvijek ni moda pamet, ukus, umjetnost!

Dr Č. Č.

NEKAJ KAZUSOV

U prošlome broju »Slubže Božje« ocijenili smo nekoliko slučajeva dra Steinera iz njegova članka u »Cerkev v sedanjem svetu« br. 3—4, 1969. i obećali smo za slijedeći broj ocjenu »Problem sprašavanja, odveza i prejemanje svetog obhajila.« I ova tri slučaja, a osobito prvi, vrlo su važna u pastoralnoj praksi.

I. PROBLEM SPRAŠEVANJA

Kako je težak za bračne drugove problem kontracepcijskih metoda, blizu ništa manje težak je za ispovjednika problem ispitivanja. Dr Steiner u ovome slučaju donio je neke vrlo zgodne misli, a neke su, po našemu mišljenju i rješenju Humanae vitae neispravne. Prinosim cijeli slučaj i rješenje na slovenskom jeziku da budu uočljivije ispravnosti i neispravnosti slučaja.

3. PROBLEM SPRAŠEVANJA

Mišljenje o tem, ali naj spovednik sprašuje po grehu kontracepcije, je pri moralistih i v ustreznih škofijskih navodilih precej različno. Nekateri menijo, da po teh grehih, vsja za zdaj, ni potrebno sprašavati, ker so bili zakonci z naukom okrožnice o nedovoljnosti kontracepcije dovolj seznanjeni po izjavah episkopatov in komentarjih, ki so jih prinašla sredstva javnega obveščanja (prim. mišljenje G. Rosselina v Perfice munus, 1968, str. 550). Drugi pa naročajo, da je treba po tem grehu vprašati vsakega porajanja sposobnega zakonca, ker je zakonski onanizem tako razširjen, da ga moremo predpostavljati pri vsakem teh zakoncev. Nam se zdi, da je srednja pot najboljša.

Prvi nimajo prav zato, ker ni zadosti samo teoretično znanje, da je kontracepcijsko ravnanje greh, ampak je pogosto potrebno za pravilno uravnavanje rojstev neprestano prizadevanje in oblikovanje vesti. Spovednikova vloga pa je predvsem v tem, da spovedanca podpira pri prizadevanju za dobro in mu pomaga oblikovati vest. Drugi pa nimajo prav, ker gledajo na greh kontracepcije le z objektivnega stališča, premalo upoštevajo, da je treba gledati na greh tudi z ozirom na spovedanca. Prav ima J. Kuničić: »Lahko je objektivno in abstraktno reči, da se nahajamo na področju, na katerem je nered protiv življenju treba označiti kot velik nered. Treba pa je vedeti, ali so v konkretnem primeru na voljo vsi pogoji za težki nered. Vemo namreč, da je v perspektivi praktične moralke važneje motriti človeka v situaciji, kot pa abstraktno... Ako v posameznem primeru ni zadostnega spoznanja, pozornosti, popolne svobode, ki ni pod vplivom

pretiranih afektov, ali če je stopnja svobode zmanjšana, potem ne moremo več govoriti o smrtnem grehu« (Glas koncila, 26. jan. 1969, str. 3).

Da bomo mogli problem spraševanja pravilneje rešiti, se vprašajmo najprej, kakšno težino bi utegnil imeti greh kontracepcije. Vemo, da okrožnica tega greha ni kvalificirala niti za težkega niti za lahkega. Moralisti se na splošno strinjajo, da je greh kontracepcije težek v primeru, da gre za kontracepcijo iz golega egoizma. Nikakor pa ne smemo kontracepcije iz egoizma postaviti med najtežje grehe. Najtežji grehi so tisti, ki nasprotujejo trem božjim krepostim. Med nje bi prišla egoistična kontracepcija le takrat, če bi močno nasprotovala ljubezni do bližnjega in pravičnosti, kot je bilo to v Onanovem primeru.

Zaradi nezadostnega spoznanja, nepopolne privolitve in težkih pogojev življenja zakoncev pa je greh kontracepcije pogosto samo mali greh.

Na podlagi gornjih pojasnih bi sledila naslednja navodila: a) v primerih, ko spovednik nima nobenih indicij za otežujoče ali olajšujoče okoliščine, bo posvetil grehu kontracepcije s spraševanjem tisto pozornost, ki jo je treba imet prii manj težkih grehih, npr. pri kletvi, opravljanju, zanemarjanju nedeljske dolžnosti, samooskrumbi; b) če spovednik sumi, da gre za kontracepcijo iz golega egoizma ali celo za tako, ki nasprotuje ljubezni (npr. če bi žena rada imela otroke, mož pa jih noče), mora v vsakem primeru spraševati; po našem mnenju ga v tem primeru ne more opravičiti pomanjkanje časa, množica čakajočih spovedancev itd. (kar bi bilo zadosten razlog za opustitev spraševanja v primerih pod a), saj bi šlo za greh, ki je lahko usoden za vse penitentovo naravno življenje; c) če spovednik meni, da pri spovedancu gre le za mali greh kontracepcije, ni dolžnosti spraševanja.

Spraševanje po grehu kontracepcije mora biti še posebno taktno. Spovednik naj nikoli ne sprašuje po tem grehu najpre. Najprej je treba spraševati po grehu zoper ljubezen. Spraševanje naj navadno tudi ne bo najdaljše; tudi za spraševanje po tem grehu velja navodilo sv. oficija: raje premalo, kakor preveč (Instr. 16. maja 1943).

Zaradi spraševanja po zakonskem onanizmu spovednik ne sme zanemariti grehov ki bi jih spovedanec mogel storiti proti trem Božjim krepostim. Spraševanje je treba začeti s splošnim vprašanjem, npr.: »Ali vam vest kaj očita glede vaših zakonskih odnosov?«

Opaske na rješenje slučaja:

1. »Nekateri menijo da po teh grehih vsaj za zdaj ni potrebno spraševati.«

I autor se za ovu tvrdnju pozivlje na mišljenje g. Rosselina (ispravno »Rossino«) u »Perfice munus« god. 1968, str. 550.

Ali tu se nalazi sam Rossino, inače uvaženi talijanski moralista iz Torina. On je tu usamljen i iznosi posve osobno mišljenje bez da ga potvrđuje ikojim drugim autorom. Tu nisu »nekateri« nego samo »jedan«. Nekateri bi mogli biti dr Reus, pomoćni kölnski biskup koji je prvi počeo opravdavati kontracepciju. A za njim i mnogi drugi.

Priznajem: kada sam ovo pročitao u »Perfice munus« prošle godine bio sam preneražen: i veseo ako to mišljenje postane među moralistima probabilno; a to bi bilo, ako bi ga slijedilo još pet do šest ozbiljnih moralista, a Crkva ga ne osudila, a bio sam i zamišljen: ako tako bude da ispovjednici ne budu dužni ispitivati, oni neće ni ispitivati, jer je to veliki križ ispovjednika, a pokornici će misliti, da to i nije grijeh, kada svećenici ne pitaju.

I onda u praksi enciklika Humanae vitae bila bi u stvari bačena — u koš.

I zato sam budno pratio dvije talijanske revije »Perfice munus«, Padova i »Palestra del clero«, Rovigo, neće li se koji uvaženi moralista pridružiti Rossinu. Ali do danas: nitko; pače naprotiv. Dr Kuničić u istoj reviji »Perfice munus« str. 642—550, god. 1968. ocijenio je taj stav kao nedovoljno obrazložen.

U istoj reviji na str. 55, god. 1969 p. Ugo Rocco, isusovac, ne slaže se s Rossinom: »Nitko ne može ustvrditi da se ne smije nikada upraviti odnosno pitanje onanistima.« A jedan drugi ocijenio je mišljenje Rossinijevo kao mišljenje »pretjerano, široko, protivno nego se dosada naučavalo.«

Kako vidimo iz teksta i dr Steiner misli da je dužnost ispitivati. Vrlo uvjerljivo dr Steiner to obrazlaže: »Nije dovoljno imati samo teoretsko znanje da je kontracepcijsko djelovanje grijeh, pače je često za ispravno uređivanje porođaja potrebno neprestano upozoravanje i formiranje savjesti.

Ispovjednikova je uloga nadasve u tome da pokornika pomaže na upozoravanju na dobro i da mu formira savijest.«

Ako se dakle ne bi ispitivalo pokornika, njegova bi savjest zamrla i ne bi više ni osjećala da je to grijeh. A ovo bi bilo najgore.

2. »Drugi pak naučavaju, piše dalje dr Steiner, da je potreba o tome grijehu ispitivati svakoga bračnoga druga koji je sposoban za porođaj, jer je bračni onanizam tako raširen da ga možemo pretpostaviti kod svakoga od spomenutih bračnih drugova.«

Ovo je općenito mišljenje svih pretkoncilskih moralista, a temeljno na izrazu Penitencijerije iz god. 1886. koja kaže: »Non licet confesario a prudenti et discreta interogatione abstinere, quando adest fundata suspicio poenitentem, qui de onanismo silet, huic crimini esse addictum, immo teneatur de huius peccati gravitate ac de aliorum peccatorum mortalium monere, eumque ut ait Rituale romanum paterna caritate reprehendere, eique absolutionem tum solum impertiri cum sufficientibus signis constet eumdem dolere de praeterito et habere propositum non amplius onanistice agendi.«

Već činjenica, piše Boschi, što danas 95% bračnih drugova vrše onanizam opravdava razložitu sumnju (fundata suspicio) da se mora pitati.

Po nauci ove izjave Penitencijerije — a ovo su od Crkve određene norme za ispovijedanje — mora se ispitivati grijehe onanizma kao i sve druge smrtne grijehe, pa mi te grijehe onanizma doznali ili »ex spontanea confessione sive ex prudenti interogatione«. Dakle, treba ispitivati , kada pokornici sami ne kazuju.

Kao što ispitujemo druge grijehe: psost, klevetanje, samoblud, neslušanje mise, prekršaj zapovijedi nemrsa i posta, tako moramo ispitivati i grijehe onanizma.

I to vazda kada je fundata suspicio. Po mome mišljenju od sto bračnih drugova valjda pet posto nije sposobno za rađanje, pet posto vrši bračnu uzdržljivost, apsolutnu ili povremenu, a pet posto redovito živi u uzdržljivosti, pa pokoji put padne iz slaboće i žestine strasti. A ostalih 85% spadalo bi na grešnike koji bez velike grižnje savjesti vrše onanizam a vazda se ipak godišnje ispovijedaju, pa se uzdrže od grijeha za pet do šest dana poslije ispovijedi te se iznova povrate na trajnu onanističku praksu.

I ako ima 85% bračnih onanista od sto pokornika koji su sposobni za rađanje, zar onda ne pada ozbiljna sumnja na svakoga pokornika da je i on onanista?

Dođeš u jedno selo, u kojemu ima sto stanovnika; i od ove stotine 85 navale na te i pokradu te. Ako ti ne poznaješ koji su ovih 85, onda možeš sumnjati na svu stotinu da su te pokrali.

I sam dr Steiner priznaje da je taj grijeh tako raširen, da fundatam suspicionem možemo pretpostaviti kod svih bračnih drugova sposobnih za rađanje. Talijanski moralista tvrdi još više, da danas 95% bračnih drugova vrše onanizam.

3. »Nama izgleda — ističe svoju misao dr Steiner — da je srednji put najbolji. Drugi nemaju pravo, jer gledaju na grijeh kontracepcije s objektivnoga stanovišta, a premalo paze na grijeh sa strane pokornika.« Za potvrdu svoga mišljenja Steiner citira dulji citat dra Kuničića iz »Glasa Koncila« od 26. I 1969. Tu Kuničić pledira, »da više valja gledati na subjektivno stanje grešnika, gdje se nalaze tolike okolnosti koje ne dozvoljavaju govoriti o smrtnome grijehu.« Kuničić piše i ovo: »I isti griješe s umanjenom odgovornošću (Br. 4, 1969, str. 132). I ako je smanjena odgovornost, onda nije smrtni grijeh.

Priznajemo dru Kuničiću da ima pokornika, koji svjesno i svojevoljno ne čine teški grijeh kontracepcije. Ali toliki broj ne iznosi više od 5 do 10%. To mi ispovjednici vidimo u svojoj praksi, kako neki pokornici dobro paze da ne padaju u smrtne grijehe, a drugima nije puno stalo, hoće li prekršiti zakon naravi pa lagano i često padaju u grijeh.

Svi ostali onanisti jesu nemarnjaci i sigurno se može pretpostaviti da su svjesno prekršili zakon naravi i učinili smrtni grijeh.

Inače, ako pripustimo da ova velika većina po Kuničiću teško ne griješi, onda se nećemo morati brigati ni za onu malu manjinu. I tako ćemo doći do iste stvari koja zastupa i Francuska dekleracija, dasu samo grijesi iz egoizma i hedonizma veliki grijeh. Koliku ću muku mučiti ispovjednici dok doznaju koji su to pravi hedonisti, kad je danas zavladala bolest da je i dvoje djece puno i veliki teret pa i za bogatije ljude?!

Pozivam se na savjest onih koji budu ovo čitali, ako su po slabođi koji put pali u smrtni grijeh contra castitatem (anđeli su na nebu) jesu li onoga časa bili slobodni i je li čin učinjen svjesno i svojevoljno.

Nitko neće s teoretske strane zanijekati psihološku i moralnu snagu ovih opaski Steinera i Kuničića. Poznato nam je iz nauke De principiis kako concupiscentia često umanjuje a kadikada i posve

dokida odgovornost i uračunljivost čina: Concupiscentia antecedens minuit libertaten et quandoque penitus tollit.

Ali, kod kojega je pokornika ta pohota umanjila privolu, to ispovjednik nikako ne može znati ako mu pokornik nije ispovjedio ili sam propitao. Inače, morali bismo uzeti sve grešnike, sve pokornike da nisu svjesno i svojevoljno sagriješili, pa gdje će onda biti ispovijed?

Radi toga Noldin stavlja načelo: »Da se prosudi subjektivna zloća, može se pretpostaviti da je pokornik shvatio grijeh prema njegovoj objektivnoj zloći, osim da ima posebni razlog da se posumnja u istinitost te presumpcije.«

Nemojmo previše puštati ovoj subjektivnosti, jer ćemo doći da ćemo u stvari ukinuti subjektivne smrtne grijehe, a onda se papa nije morao mučiti i moliti četiri godine da sastavi encikliku Humanae vitae, jer je sve to suvišno ako su subjektivni grijesi vrlo rijetki.

I sam dr Kuničić misli da fundata suspicio koju traži Penitencijerija za ispitivanje velikoga grijeha nije baš tako česta. V. Bogosl. Sm., 1969, Zbornik, str. 130. Valjda on računa da ona nije bila baš česta godine 1886, kada je ta izjava službeno dana. Ali mi smo već 80 godina pošli naprijed pa je i to zlo pošlo naprijed, pa je i suspicio danas porasla i često se nalazi. Bilo bi uputno da je dr Kuničić naveo konkretne slučajeve, kada se danas stvarno nalazi ta fundata suspicio za grijeh onanizma. Ali on to nije konkretizirao, već plovi u subjektivizmu. On je de facto ovdje ostavio prazninu i ovdje on nije jasan i uvjerljiv. Teško ćemo u praksi bez ispovijedi naći slučaj, gdje ćemo imati Steinerova indicija da je grešnik uslijed nepotpune privole učinio samo mali grijeh. U tome slučaju ne smijemo praktično postupiti da nije veliki grijeh, već naprotiv, zato Steiner lijepo kaže: »U primjerima, kada ispovjednik nema indicija za otežavajuće ili olakšavajuće okolnosti, kod ispitivanja toga grijeha ima se uložiti toliku pozornost koliku se ulaže kod manje teških grijeha: psosti, klevetanja, zanemarivanja nedjeljnih dužnosti ili samobluda.«

Ovim se slažemo, jer to zapravo znače riječi Penitencijerije »kao i za sve ostale velike grijehe«.

Ovdje sa svom reverencijom moram upozoriti na jedan manjak u Kuničićevoj argumentaciji. On citira spomenutu izjavu Penitencijerije i ističe kao da Penitencijerija traži da se protiv onanista postupa kao i kod drugih velikih grijeha, ako ih dozna ex spontanea confessione. Ovo bi značilo da ispovjednik ne ispituje već čeka sam izjavu pokornika. Ovdje Kuničić udara samo na »spontanea confessione«, a primučao je riječi »sive ex prudenti interogatione«. Po Kuničiću ispovjednik bi se imao brinuti samo za grijehe »ex spontanea confessione«, a evo Penitencijerija u isti rang stavlja i grijehe »ex prudenti interogatione«. Nezgodno je da sam pisac izostavlja iz istog teksta riječi koje slabe snagu njegove argumentacije.

»Ako ispovjednik sumnja da se radi o grijehu kontracepcije iz čistoga egoizma, mora u svakome primjeru ispitivati.« Tako Steiner.

I ovo odobravamo.

»Ako li pak ispovjednik misli — slijedi Steiner — da se radi o malome grijehu kontracepcije, nema dužnosti ispitivanja.«

Ovo ne odobravamo. A to smo obrazložili u prvom članku u »Službi Božjoj«, kako je svaka kontracepcija grijeh protiv naravi i intrinsece malum pa dosljedno veliki grijeh koji podliježe ispitivanju.

Izgleda da dr Kuničić malo previše baca na teret svećenika, pa u spomenutom članku potanku, a i vrlo dobro, tumači glasovite »Norme sv. Oficija« iz 1943, čega se moraju čuvati svećenici kod ispovijedanja grijeha de sexto. Protiv ovih normi griješe svećenici per defectum radije nego per excesum. Ta pitanja su vrlo delikatna i svećenici u teologiji to dobro upamte i vrše u praksi.

Isto tako dr Kuničić prigovara neki moderni rigorizam, a sva je prilika da je zavladao priličan laksizam: pa ima danas i kod nas ispovjednika koji uopće ne ispituju grijehe koncentracepcije. A koji ispituju to čine vrlo umjereno. Ja sam mnogo puta sebi prigovarao što nisam dovoljno ispitivao a blizu nikada da sam previše ispitivao.

Imam 76 godina i ispovijedam već 51 godinu. Moji redoviti penitenti jesu baš oni koje Steiner zove »manje teški grijesi«. Penitenti, godišnji ili 6-mjesečni sami po sebi ispovjede samo grijehe psosti, a onda blizu redovito sami ne ispovijedaju drugo ništa.

Moram ih ispitivati i broj psosti, a i to je prilično teško jer oni ni broj psosti ne ispovijedaju. Što oni sami isopvijedaju, to je sasvim nedovoljno za integritet ispovijedi.

Ispitujem zanemarivanje mise ili nemrs. Ako su mlađe osobe, onda upitam muškarce o samobludu a ženske o kakvim nepristojnim mislima i željama. Ako su bračni drugovi, moram ispitivati o kontracepciji koju redovito nalazim kod osoba ispod 45 godine, a one same to redovito ne ispovijedaju. A i ovo se mora ispitivati, jer i to spada među »kao i za sve ostale teške grijehe« spominje Penitencijerija.

Stvarno je najteže ispitivanje o kontracepciji i uistinu osjećam i nosim križ ispovjednika. I nastojim da taj križ umanjim. U svojoj knjizi »De sexto«, gdje god sam mogao naći koje probabilno lakše mišljenje, donio sam ga. Nekidan mi je jedan učeni profesor teologije (dr Šilić) izjavio da je pročitao moju Kazuistiku i zapazio da redovito sve slučajeve rješavam na šire, nego se dosada rješavalo. Jest, ali za svako takvo šire rješenje nalazio sam podršku kod poznatih katoličkih svjetskih moralista. Ali da ne ispitujem bračni onanizam, još nisam našao autora osim gore spomenutog Rossinija. Ali on je dosada ostao samac u tome mišljenju. Nadalje me straši i Pijo XI kojega citira isti dr Kuničić, a ovaj u enciklici »Casti connubii« prijeti svećenicima da će strogo odgovarati Vrhovnome Sucu za izdajstvo svoje službe, ako u ispovijedaonici »zlonamjerno šute«. A baš tu u »Casti connubii« radi se o grijesima kontracepcije i papa baca strogu osudu na one koji o kontracepciji šute. Papa Pavao VI u »Humanae vitae« traži od svećenika da ni u čemu ne umanje spasonosnu nauku Crkve (Br. 29).

Križ ispovjednika moramo nositi pa kako bio težak. To je još teže što g. Greisberger u »Vjesniku đakovačke biskupije« br. 6, 1969. izjavljuje da će taj križ biti otsada još teži, ukoliko svaki dan raste broj bračnih onanista.

Za mene u Humanae vitae ima novo samo ovo, što se nije puno isticalo u staroj moralci, ova blagost, strpljivost i uviđavnost svećenika prema prešnicima.

II. Odriješenje

Če ima spovedanec potrebno dispozicijo, se obveza vedno podeli, tudi v primeru, da gre za uprabljanje kontracepcijskih sredstev iz egoizma. S pravilnim postopkom bo mogel spovednik z Božjom poćjo v većini primerov toliko pripraviti spovedanca, da bo imel vsaj neko dispozicijo. Kdor dandanes pride k spovedi iz lasnega nagiba, pri njem moremo predpostavljati, da že ima neko kesanje in voljo za poboljšanjem.

Ali bi smel spovednik kdaj odvezo odložiti z namenom, da s tem vpliva na spovedanca, da se odločneje za vzame za pravilno uravnavanje rojstev? Smel bi po tem, koje prepričal sovedanca da je za njegovo napredovanje v krščanskem življenju to korisno. Moral bi po spovednik odvezo odložiti, če bi se spovedanec sploh ne hotel oblikovati vesti po nauku Cerkve o kontracepciji.

Slažem se s opaskama autora. Ističem pastoralno načelo: S pravilnim postupkom mogao bi ispovjednik s Božjom pomoću u većini primjera pripraviti pokornika da bi imao bilo koju dispoziciju za odriješenje. Tko naime danas dolazi na ispovijed iz vlastite pobude (tj. neprisiljen), kod njega možemo pretpostaviti da ima neko kajanje i volju za poboljšanjem. Teško će doduše biti skloniti pokornika da ima još djece, ali mislim, i ovo je moja glavna misao, da ga nije posve teško skloniti da pokornik barem onoga časa u ispovijedi ima volju »non amplius onanistice agendi«. Ako se pokornik u času ispovijedi skloni barem na časovitu volju continentiae, on je dignus absolutione, pa taman mi bili sigurni da će on tu odluku do dva-tri dana posve prekršiti. Na to je mislim i papa računao, kada je svećenicima preporučivao razumijevanje, blagost i milosrđe u ispovijedi (br. 29).

Na temelju toga revni svećenici rijetko kada ili nikada nisu uskraćivali odriješenje pa i težim grešnicima.

III. Primanje sv. pričesti

6. **Prejemanje sv. obhajila**

Že omenjeni Martelet postavlja vprašanje: »Ali je torej treba zaključiti, da moramo vsako kontracepcijsko dejanje, naj bo slučajno ali serijsko, označiti za grešno, in je torej po njem vsakikrat potrebna spoved?« Martelet misli na zakonce, ki so izbrali kontracepcijo kot manjše zlo. Na vprašanje odgovarja: »Če bi pozitivno odgovorili na to vprašanje, bi tiščali v obup krščanske vesti, ki so izbrale tisto, kar so smatrale za manjše zlo ... Zakonci, ki so po svoji vesti izbrali kontracepcijo kot manjše zlo, naj **od časa do časa** (périodiquement) prejmejo zakrament pokore, **stalno** (sans cesse) pa smejo prejemati sv. obhajilo« (NRTh, 1968, str. 1055 do 1058).

Marteletovo mišljenje potrujejo mnogi episkopati v svojih izjavah k encikliki »Humanae vitae«, npr. nemški, francoski, avrstrijski, belgijski, šparski, kanadski, italijanski. Kanadski škofje izjavljajo: »Po stalnih načelih moralne teologije morejo tisti, ki si iskreno prizadevajo, da bi se ravnali po danih navodilih (kanadskih škofov), čeprav jim to ne uspe, naj bodo prepričani, da niso ločeni od božje ljubezni, ko so izbrali pot, ki se jim zdi boljša« (tč. 26). Italijanski episkopat pa lepo pravi: »Evangeljska ljudomilost naj se pokaže posebno v odnosih do tistih zakoncev, katerih slabosti ne izhajajo iz egoistične zavrnitve plodnosti, pač pa predvsem iz težav, velikokrat zelo resnih, v katerih se nahajajo, ko hočejo spraviti v sklad odgovorno stareševstvo in medsebojno ljubezen, ki je — kakor pravi enciklika — ,polnočloveška, to se pravi, da je čutna in duhovna'. V tem primeru njihovega ravnanja nikakor ne smemo ocenjevati za tako težko kot dejanje, ki izhaja edino iz grešnih nagibov egoizma in hedonizma« (tč. B-2).

Zakonci torej, ki bi se resno trudili, da bi glede kontracepcije ravnali po nauku Cerkve, čeprav jim to vedno ne uspe, in tisti, ki z iskreno vestjo izberejo kontracepcijo kot manjše zlo zato, da preprečijo večje, niso dolžni iti pred vsakim obhajilom k spovedi. Če hodijo k obhajilu vsak dan ali vsako nedelje, bi bilo po našem mnenju zadosti, da se spovedo enkrat na mesec ali celo na dva meseca. Morajo pa se res trudili, da čim bolj ravnajo po božji volji.

Jasno pa je, da kontracepcijska dejanja iz egoizma zahtevajo pred vsakim obhajilom tudi prejem zakramenta pokore.

Mišljenje dra Steinera o primanju sv. pričesti temelji se na izjavi francuskoga episkopata da bračni drugovi mogu upotrijebiti kontracepcijska sredstva, ako će im inače seksualna napetost pokvariti slogu i mir u kući. To smo u prošlom broju pod **e** dokazali, da je ovo mišljenje neodrživo po nauci »Humanae vitae«. I dosljedno, na pričest ne mogu stupiti bez ispovijedi oni bračni drugovi koji ili iz egoizma ili iz obiteljskih teškoća nisu ostavili bračni čin otvoren za porođaj.

Dr Steiner dozvoljava odgoditi ispovijed i za dva mjeseca, ako po njegovu mišljenju nemaju smrtnih grijeha.

Kada bi i bilo istinito da bračni drugovi nemaju smrtnih grijeha, dosljedno bi mogli odgoditi ispovijev i za dva mjeseca, ali ova dozvola kao savjet bila bi neuputna, jer ispovijed ne samo odriježuje od grijeha, nego i odgaju dušu u krepostima. Radi toga treba savjetovati da oni koji se dnevno ili sedmično pričešćuju neka se ispovijedaju »često« barem svakih petnaest dana ili najdalje svaki mjesec.

Da završim:

Volio bih da nisam bio moralno prisiljen napisati ovih nekoliko stranica protiv mišljenja učenoga i vrijednoga prof. dra Steinera; a još više bih volio da je on svoje zlatno pero upotrijebio, ne na umanjenje nego na uzveličanje snage i životnosti papine enciklike »Humanae vitae.«

Fra Karlo Nola

GRACIJA IVANOVIĆ: »Sveto Pismo u životu redovnice«

Dobro djelo, i vrlo potrebno, za duhovni odgoj i vodstvo redovnica poklonio je redovnicama, i njihovim duhovnim vođama, presvijetli **Mons Gracija Ivanović,** apostolski Administrator male, ali kao dragulj lijepe, Kotorske Biskupije. On je u ovom djelu objelodanio samo jedan dio svoga obilnog i solidnog gradiva o problematici redovništva uopće, a Č.Č. Sestara napose. Na 188 stranica, u 24 poglavlja raspravlja stručno, u duhu preporuka Vatikanskog II Koncila: zvanje, rad i život redovnica, a sve kroz **biblijski filtar.** Od I poglavlja **»Ponovljeni Betlehem«** do XXIV **»Redovnice budućnosti«,** svako je poglavlje spretna i sretna parafraza jednog odlomka sv. Pisma koje uvaženi i autentični Otac Kotorske Biskupije sjajno poznaje, odlično komentira, savršeno aplicira na život redovnica. Stoga se ovo lijepo djelo presvj. Gracije Ivanovića vrlo ugodno čita kao duhovni roman, a savršen je nauk Crkve o problemu redovničkih zvanja, njihova odgoja i vodstva.

Budući da su, i kod nas, Č.Č. Sestre odlična grupa Božjeg naroda; budući da ih ima posvuda u biskupskim dvorima i kurijama, u samostanima i župskim stanovima; kao bolničarke, katehistkinje, učiteljice, a neke i stručno osposobljene nastavnice i orguljašice, to od srca preporučam svim svećenicima i redovnicima ovo dobro djelo, vrlo potrebno ispovjednicima, vođama duhovnih vježba i duhovnim vođama redovnica za duhovno vodstvo mističnih zaručnica Kristovih.

Naručuje se kod presvijetlog g. Administratora Gracije Ivanovića. p. Dobrota kod Kotora.

Fra Krsto Kržanić

REFLEKSIJE UZ PRVU STRANICU »PRISUTNOG«

Već i »vrapci po krovovima pjevaju« o krizi vjere. Tako često smo se susreli sa sudom, da je i teologija kao znanosti u krizi. Ima u tome pretjeranosti, ali ima i istine.

Jedan od uzroka te kolike-tolike krize teologije i vjere treba tražiti u našoj nesposobnosti da kod pristupanja Božanskoj Objavi napustimo našu zapadnjačku, grčko-rimsku kategorijalnu ukalupljenost, i Objavi kao Božjem pristupu nama pristupimo »objavljenim kategorijama«.

Biblijske znanosti su u zadnje vrijeme toliko unapredovale, toliko uplivaju na čitavu teologiju, da mora doživjeti jednu krizu, jedno nesnalaženje, pa i većih razmjera, onaj koji je formiran tako da misli i izvršava se isključivo u aristotelovskim kategorijama, koji misli tako da se fondusu Objave nemože pristupiti i ne može ga se interpretirati nego tim kategorijama. Otuda toliki nesporazumi i dobar dio tolikih kriza. Objavi treba pristupiti kategorijama Objave, interpretirati je njenim kategorijama. Mlade teologe treba odgojiti tako, da Objavi pristupaju »objavljenim kategorijama«, mlade treba odgojiti, a stare preodgojiti. To je težak i dug posao. Nije li bilo nelogično: mladi svećenik tumačiti će na župi Evanđelje - Boga Objave, a u školi ga se formira da upozna najprije Boga filozofije, Boga filozofa, a onda da Boga Objave usklađuje sa Bogom filozofije. Stekao je kroz filozofiju nekakav pojam o Bogu i onda istom logikom kojom je tražio Boga u filozofiji traži Ga, otkriti i u Objavi. Teško je to išlo i jedva da je i išlo. Da, jedan je Bog. Ali na jedan način

GRACIJA IVANOVIĆ: »Sveto Pismo u životu redovnice«

Dobro djelo, i vrlo potrebno, za duhovni odgoj i vodstvo redovnica poklonio je redovnicama, i njihovim duhovnim vođama, presvijetli **Mons Gracija Ivanović,** apostolski Administrator male, ali kao dragulj lijepe, Kotorske Biskupije. On je u ovom djelu objelodanio samo jedan dio svoga obilnog i solidnog gradiva o problematici redovništva uopće, a Č.Č. Sestara napose. Na 188 stranica, u 24 poglavlja raspravlja stručno, u duhu preporuka Vatikanskog II Koncila: zvanje, rad i život redovnica, a sve kroz **biblijski filtar.** Od I poglavlja **»Ponovljeni Betlehem«** do XXIV **»Redovnice budućnosti«,** svako je poglavlje spretna i sretna parafraza jednog odlomka sv. Pisma koje uvaženi i autentični Otac Kotorske Biskupije sjajno poznaje, odlično komentira, savršeno aplicira na život redovnica. Stoga se ovo lijepo djelo presvj. Gracije Ivanovića vrlo ugodno čita kao duhovni roman, a savršen je nauk Crkve o problemu redovničkih zvanja, njihova odgoja i vodstva.

Budući da su, i kod nas, Č.Č. Sestre odlična grupa Božjeg naroda; budući da ih ima posvuda u biskupskim dvorima i kurijama, u samostanima i župskim stanovima; kao bolničarke, katehistkinje, učiteljice, a neke i stručno osposobljene nastavnice i orguljašice, to od srca preporučam svim svećenicima i redovnicima ovo dobro djelo, vrlo potrebno ispovjednicima, vođama duhovnih vježba i duhovnim vođama redovnica za duhovno vodstvo mističnih zaručnica Kristovih.

Naručuje se kod presvijetlog g. Administratora Gracije Ivanovića. p. Dobrota kod Kotora.

Fra Krsto Kržanić

REFLEKSIJE UZ PRVU STRANICU »PRISUTNOG«

Već i »vrapci po krovovima pjevaju« o krizi vjere. Tako često smo se susreli sa sudom, da je i teologija kao znanosti u krizi. Ima u tome pretjeranosti, ali ima i istine.

Jedan od uzroka te kolike-tolike krize teologije i vjere treba tražiti u našoj nesposobnosti da kod pristupanja Božanskoj Objavi napustimo našu zapadnjačku, grčko-rimsku kategorijalnu ukalupljenost, i Objavi kao Božjem pristupu nama pristupimo »objavljenim kategorijama«.

Biblijske znanosti su u zadnje vrijeme toliko unapredovale, toliko uplivaju na čitavu teologiju, da mora doživjeti jednu krizu, jedno nesnalaženje, pa i većih razmjera, onaj koji je formiran tako da misli i izvršava se isključivo u aristotelovskim kategorijama, koji misli tako da se fondusu Objave nemože pristupiti i ne može ga se interpretirati nego tim kategorijama. Otuda toliki nesporazumi i dobar dio tolikih kriza. Objavi treba pristupiti kategorijama Objave, interpretirati je njenim kategorijama. Mlade teologe treba odgojiti tako, da Objavi pristupaju »objavljenim kategorijama«, mlade treba odgojiti, a stare preodgojiti. To je težak i dug posao. Nije li bilo nelogično: mladi svećenik tumačiti će na župi Evanđelje - Boga Objave, a u školi ga se formira da upozna najprije Boga filozofije, Boga filozofa, a onda da Boga Objave usklađuje sa Bogom filozofije. Stekao je kroz filozofiju nekakav pojam o Bogu i onda istom logikom kojom je tražio Boga u filozofiji traži Ga, otkriti i u Objavi. Teško je to išlo i jedva da je i išlo. Da, jedan je Bog. Ali na jedan način

Ga mi tražimo, a na drugi nam se On otkriva. Kad promatramo Boga koji nam se otkriva, gledajmo Ga onako kako nam se otkriva On sam, a kad Ga tražimo bez obzira na ono kako nam se On otkriva, onda Ga tražimo kako hoćemo, svaki na svoj način. Zato i ima mnogo različitih filozofskih-misaonih pristupa Bogu kojega tražimo. Ali je moguć samo jedan pristup Bogu koji nam se kroz Objavu javlja — Njegovim »objaviteljskim misaonim sistemom« — sistemom semitskog mentaliteta.

Biblija »Stvarnosti« i Biblija mladih, to je neophodni početak, ali tek početak u planu »biblicizirania« naše teologije, naše vjerske teorije i prakse. Biltenom »Upoznajmo Bibliju« uistinu upoznajemo Bibliju. Golubov »Prisutni« približuje nam našeg autentičnog Boga.

Zdravko Blajić

DOPIS UREDNIŠTVU

Dragi uredniče,

Želio bih odgovoriti na članak Alojza Turk (Sl. B. str. 153-158) o našim prvopričesnicama. Ne bih se ni osvrnuo na nj zbog same sentimentalnosti bez temelja u Sv. Pismu, da ga ne smatram u najmanju ruku opasnim, da izbjegnem riječ heretički, za našu današnju pastorizaciju.

Ne ulazim u to koliko imaju pravo oni koji puštaju djecu na Prvu sv. pričest bez ispovijedi, ali u ovom članku ima nekoliko krivih izjava.

Na sredini str. 157 piše: »Ali smo zato dužni da sa svoje strane učinimo sve, da ne stavljamo prepreke djelovanju milosti ...« To je sasvim pravilno ako su te prepreke **smrtni** grijeh. Onda smo **dužni** ukloniti ih **ispovijeđu.** Ali ako se radi o lakim prestupnicima, na što i misli pisac članka, kako može autoritativno tvrditi da smo »dužni« ukloniti te »prepreke« i to sakramentalnom ispovijeđu, što se vidi iz daljnih njegovih redaka. Mislim da Crkva nije nikada smatrala laki grijeh »preprekom« za sv. Pričest.

A daljnju rečenicu: »Usporedba sa umivanjem ruku ... ispovijed postane i ostane nešto sveto i uzvišeno« mogli bismo ovako shvatiti: Danas se sve više naglašava česta pa i svagdanja sv. Pričest. Ali ako dijete na pr. želi svaki dan prisustvovati sv. Misi i pričestiti se, ono bi se prema tome moralo svaki dan i ispovijedati, jer mu tako »ispovijed postaje i ostaje nešto sveto i uzvišeno« ...

Čudi me i ona tvrdnja na dnu stranice 157. kao razlog za čestu sv. ispovijed: » ... tko nema straha pred »malenim« prestupcima, neće dugo prezati ni pred velikima ...« Na to bih piscu odgovorio da ne vjeruje u moć sv. Pričesti. Jer ne znam da li mu je poznato da i sama sv. Pričest čisti dušu od malenih prestupaka. Mi smo barem tako učili. I to prije koncila!

Svakako, i sv. ispovijed nam »daje posebne milosti da se lakše čuvamo grijeha ...« (početak str. 156), ali mi se čini da će nas još bolje čuvati Isus, tvorac milosti, koga primamo u Pričesti.

A ono o »laksizmu i komodnosti« ... ? Ne znam što je lakše i komodnije: ispovijedati i pričestiti sve u župi jednom godišnje, ili ih naučiti da se svaki puta na Misi pričešćuju ... ?